

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

CAHİT SITKI TARANCI'NIN ŞİİRLERİNDE
KELİME DÜNYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Çimen ÖZÇAM

HAZIRLAYAN
Nezihat TÜRKEN

ELAZIĞ- 2013

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

CAHİT SITKI TARANCI'NIN ŞİİRLERİNDE
KELİME DÜNYASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Çimen ÖZÇAM

HAZIRLAYAN
Nezihat TÜRKEN

Jürimiz, .../.../... tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oybirliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Enver ÇAKAR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirlerinde Kelime Dünyası****Nezihat TÜRKEN****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı****Eski Türk Dili Bilim Dalı****Elazığ–2013; Sayfa: VIII + 159**

Kelime dünyası, şairin üslubunu belirlemede önemli bir rol oynar. Bu alanda yapılan çalışmalar da şairin edebî kişiliğini ve üslubunu ortaya koymada başvurulan yöntemlerden biridir. Biz tezimizde Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerindeki kelime dünyası üzerine bir inceleme çalışması yaptık.

Tezin giriş bölümünde şairin hayatı, kişiliği, üslubu hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Birinci bölümde ise şiirlerdeki kelimelerle ilgili elde edilen veriler ve değerlendirmeler yer almıştır.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde kullandığı toplam kelime sayısı, kelime çeşitleri, bu kelimelerin sıklıkları, isim ve sıfat tamlamaları ayrı ayrı ele alınıp detaylı olarak incelenmiştir.

Tezimizin ikinci bölümünde ise şairin sık kullandığı söz sanatları ele alınarak şiirlerine nasıl bir zenginlik kattığı üzerinde durulmuştur.

Sonuç kısmında ise incelemenin ve elde ettiğimiz verilerin bir değerlendirmesi bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cahit Sıtkı, edebî kişilik, kelime dünyası, şair, üslup

ABSTRACT

Master Thesis

Cahit Sıtkı Tarancı's Poems Word World

Nezihat Türken

Fırat University

Institute of Social Sciences

The Department Of Turkish Language and Literature

Former Turkish Language, Field of Study

Elazığ-2013; Page: VIII + 159

Keyword world, plays an important role in determining the style of the poet. The poet's literary studies in this field are one of the methods for revealing the personality and style. In this thesis we started working on a review of his poems on the world of words.

Introductory part of the thesis of the poet's life, personality, style is an overview of. The data obtained from the first part, and evaluations related to the words of the poems were included.

Cahit Sıtkı's poems of the total number of words, word types, the frequency of these words, noun and adjective phrases individually handled and examined in detail.

The second part of the thesis by considering the figures of speech commonly used by the poet adds a wealth of poems focused on how to.

At the conclusion of the examination and an evaluation of the data that we have obtained.

KeyWords: Cahit Sıtkı, literary people, the world of words, poet, style

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
ÖN SÖZ	VII
GİRİŞ.....	1
CAHİT SITKI TARANCI’NIN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ.....	1
A. Cahit Sıtkı Tarancı’nın Hayatı	1
B. Cahit Sıtkı Tarancı’nın Edebî Kişiliği ve Üslubu	2
C. Cahit Sıtkı Tarancı’nın Eserleri	3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. CAHİT SITKI TARANCI’NIN ŞİİRLERİNDE KELİME DÜNYASI.....	12
1.1. Cahit Sıtkı Tarancı’nın Şiirlerinde Kelime Aileleri	12
1.1.1. Zaman ile İlgili Kavramlar	13
1.1.2. Duygu ile İlgili Kavramlar	16
1.1.3. Tabiat ile İlgili Kavramlar.....	22
1.1.4. Vücut (Organ) ile İlgili Kavramlar	29
1.1.5. Yer ile İlgili Kavramlar	33
1.1.6. Din ile İlgili Kavramlar	35
1.1.7. Ses ile İlgili Kavramlar	44
1.1.8. Renkler ile İlgili Kavramlar	47
1.1.9. Vatan ile İlgili Kavramlar	49
1.1.10. Hayal ile İlgili Kavramlar	51
1.1.11. Hayvanlar ile İlgili Kavramlar	52
1.1.12. Ölüm ile İlgili Kavramlar.....	55
1.1.13. Masal ile İlgili Kavramlar	66
1.2. Kelime Sıklığı.....	75
1.3. Kelime Türleri	80
1.3.1. İsimler	81
1.3.1.1. Özel İsimler.....	82
1.3.1.1.1. Özel Kişi Adları.....	83
1.3.1.1.2. Özel Yer Adları	83

1.3.1.1.3. Somut ve Soyut İsimler	83
1.3.2. Sıfatlar	83
1.3.3. Zamirler.....	85
1.3.4. Zarflar.....	87
1.3.4.1. Durum Zarfları.....	87
1.3.4.2. Zaman Zarfları	88
1.3.4.3. Azlık- Çokluk (Miktar) Zarfları.....	88
1.3.4.4. Soru Zarfları.....	89
1.3.4.5. Yer- Yön Zarfları	89
1.4. Sözcüklerin Dil Aileleri.....	91
1.5. Tamlamalar.....	97
1.5.1. İsim Tamlamaları	97
1.5.1.1 Varlıklar ve Kavramlar Arasındaki Nesnel İyelik Münasebetini Gösteren İsim Tamlamaları	98
1.5.1.2. Varlıklar ve Kavramlar Arasındaki Mecâzî ve Öznel İyelik Münasebetini Gösteren İsim Tamlamaları	99
1.5.1.3 Soyut Bir Kavramın Somutlaştırılmasıyla Oluşturulmuş İsim Tamlamaları	99
1.5.1.4. Teşhis ve Canlandırmaya Dayalı İsim Tamlamaları.....	99
1.5.2. Sıfat Tamlamaları.....	100
1.5.2.1 Nesnel Özellik Gösteren Sıfat Tamlamaları	100
1.5.2.2. Öznel Özellik Gösteren Sıfat Tamlamaları.....	100
1.5.2.3. Teşhis ve Canlandırmaya Dayalı Sıfat Tamlamaları	101
1.5.2.4. Benzetme İlgisine Dayalı Sıfat Tamlamaları	101

İKİNCİ BÖLÜM

2. EDEBÎ SANATLAR.....	102
2.1. Teşbih	102
2.2. Teşhis ve İntak.....	115
2.3. Tecahül-i Arif	128
2.4. Hüsn-i Talil.....	132
2.5. Telmih.....	135
2.6. Tenasüp.....	139
2.7. Mecaz-ı Mürsel.....	140

2.8. İstiare	142
2.8.1. Açık İstiare	142
2.8.2. Kapalı İstiare	143
2.8.3. Yaygın İstiare	145
2.9. Leff ü Neşr	147
2.10. Terdid	147
2.11. Tedric	149
2.12. Tevriye	149
2.13. Akis	150
2.14. Dolaylama	150
2.15. İrsal-i Mesel	151
SONUÇ	152
KAYNAKÇA	156
ÖZ GEÇMİŞ	159

ÖN SÖZ

Kelimeler, yazarların kişilikleri ve sanat anlayışları hakkında bilgi veren şifrelerdir. Çünkü sanatçı farkında olarak ya da olmayarak bazı kelimeleri diğerlerine oranla daha fazla kullanabilir. Çok kullanılan kelimelerle sanatçının hayata ve esere bakış açısı arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur.

Bir şairin şiirinde başvurduğu sanatların ses ve anlamıyla beraber kelime frekansları da onun psikolojik, sosyolojik ve poetik dünyasını ortaya koyan unsurlardır. Gramatikal sistemde bir araya gelen ve belirli bir fikir, duygu, hayal ve heyecana dair ipuçları taşıyan kelimeler, mısralar, bölümler ve nihayet bütünüyle şiir, onu ifade edenin umumi ve hususi yönlerini gösterir.

Kelime dünyası, şairin üslubunu belirlemede önemli bir rol oynar. Bu alanda yapılan çalışmalar da şairin edebî kişiliği ve üslubunu ortaya koymada başvurulan yöntemlerden biridir.

Biz de bu çalışmamızda Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerindeki kelime dünyası üzerinde durmaya çalıştık. Çalışmada Cahit Sıtkı Tarancı'nın bütün şiirleri (Öncekiler, Ömrümde Sükût, Aradakiler, Otuz Beş Yaş, Düşten Güzel, Sonrakiler) incelenip, kullandığı sözcüklerden yola çıkılarak, şairin üslubu hakkında çözümleme yapılmaya çalışılacaktır.

Tezin giriş bölümünde; Cahit Sıtkı Tarancı'nın yaşam öyküsü, eserleri, dil anlayışı ve üslubu hakkında bilgi verilecektir.

Çalışmamızın birinci bölümünde Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerindeki sözcükler türlerine göre gruplandırılacaktır. Bunun yanında kelimelerin kullanım sıklığı ve şairin kullandığı kelime türleri ve sıklığı belirtilecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise söz sanatları ele alınacaktır. Söz sanatları, az sözcükle geniş bir hayal dünyasının kapılarını açmak için başvurulan ve yine üslûp hakkında bilgi veren kaynaklardır. Dolayısıyla biz de şairin sık kullandığı sanatları ele alarak çalışmamızın diğer bir bölümünü oluşturmuş olacağız.

Bu çalışmayı yaparken bana destek olan değerli hocalarım Prof. Dr. Ahmet Buran ve Prof. Dr. Ahat ÜSTÜNER'e; hazırlamış olduğu kaynaktan her adımda faydalandığım hocam Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca çalışmamın her safhasında bana yol gösterip yardımcı olan sayın hocam Yrd. Doç. Dr. imen ÖZÇAM'a ve hep yanımda olan eşime teşekkür ediyorum.

Elazığ -2013

Nezihat TÜRKEN

GİRİŞ

CAHİT SITKI TARANCI'NIN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ

A. Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hayatı

2 Ekim 1910 tarihinde Suriçi Cami Kebir Mahallesi 3 numaralı evde dünyaya gelen Cahit Sıtkı Tarancı'nın çocukluk ve gençlik yıllarının bir bölümü bu tarihi evde geçmiştir. Cahit Sıtkı Tarancı Diyarbakır'ın soylu ailelerinden olan Pirinçcizadelerdendir. 2 Ekim 1910 yılında dünyaya gelen Tarancı'nın babası Bekir Sıtkı, annesi Arife hanımdır. İlk tahsilini Diyarbakır'da tamamladı. Daha sonra Orta öğrenimi için İstanbul'a gönderilerek, Kadıköy Fransız Saint Joseph Lisesi'ne yazıldı. Burada dört yıl okuduktan sonra Galatasaray Lisesinde eğitimini tamamladı (1931).

Sonra İstanbul'da Mülkiye Mektebi'nde (1931–1935) ve Yüksek Ticaret Okulu'nda okudu. Yüksek öğrenimini tamamlamak için Paris'e Sciences Politiques'e gitti (1938–1940). Öğrenimi sırasında Paris Radyosu'nda Türkçe yayınlar spikerliği yaptı.

2. Dünya savaşı nedeniyle Türkiye'ye döndü. 1944 yılından başlayarak Ankara'da Anadolu Ajansı, Toprak Mahsulleri Ofisi ve Çalışma Bakanlığı'nda çevirmen olarak çalıştı. 1951 de Cavidan Tınaz'la evlendi. 1954'te ağır bir hastalığa yakalandı ve felç geçirdi. Türkiye'de tedavisi sonuç vermeyince Viyana'ya götürüldü. 13 Ekim 1956'da orada bir hastanede öldü. Ankara'da toprağa verildi.

'Sanat için sanat' ilkesine bağlı kaldı. Ona göre şiir, kelimelerle güzel şekiller kurma sanatıdır. Vezin ve kafiye kopmamış; ama ölçülü veya serbest, her türlü şiirin güzel olabileceği inancını taşımıştır. Açık ve sade bir üslubu vardır. Çoğu gerçeğe bağlı olan mecazları, derin, karışık ve şaşırtıcı değildir. Uzak çağrışımlara ve hayal oyunlarına pek itibar etmemiştir.

Şiirlerinde en çok yaşama sevinci ve ölüm temalarına yer vermiş, hep ölümün üstüne gitmiştir. Ayrıca yitik aşklar, mutlu sevdalar, yalnızlık, yaşadığı bohem hayatın buruklukları, çocukluk özlemi de şiirlerine konu olmuştur. Fransız şairlerinden, özellikle Baudelaire ve Verlaine'den etkilenmiştir.

B. Cahit Sıtkı Tarancı'nın Edebî Kişiliği ve Üslubu

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin usta şairlerinden biri olan Cahit Sıtkı Tarancı; şiir ve hikâye türlerinde kaleme aldığı eserleri ile Fransız edebiyatından yaptığı şiir tercümeleriyle bilinir. Onun sanatında hikâye türü, geçim sıkıntısını gidermek için bir yoldur. Şiir ilk ve son aşk olarak Cahit Sıtkı için ilk sırada kalmıştır. “Otuz Beş Yaş” şiiriyle özdeşleşen Cahit Sıtkı Tarancı 13 Ekim 1956'da aramızdan ayrılmıştır. İlkokulu Diyarbakır'da bitirdikten sonra, Galatasaray Lisesi'nde okumaya başlaması, çok bilgili, görgülü, irfan sahibi laik öğretmenler elinde yetişmesi bir şanstır. Fransızca'yı öğrendiğinden Baudelaire, Rimbaud, Mallarme'yi tanıdı, çözümledi. Mülkiye öğrenimini Türkiye ve Paris'te yaptı. 1946'da CHP Şiir Ödülü'nde birincilik aldı.

Cahit Sıtkı'ya göre sanat eseri/şiir, her şeyden önce bir “anlatım”dır. O, bu “anlatım”ı bir estetikçi veya felsefeci gibi ontolojik olarak değil, ilgilendiği ve üzerinde çalışmaktan zevk duyduğu bir nesne olarak ele almış ve kendisine göre başarılı bulduğu güzel şiirlerin özelliklerini anlatmıştır. Bu özellikler, aynı zamanda şairin şiir anlayışını ortaya koymaktadır.

Cahit Sıtkı'ya göre sanat eseri/şiir, sanatkârın samimi duygu, düşünce ve inançlarını anlatan bir metindir. Ablası Nihal'e İstanbul, Paris ve Balıkesir'den yazdığı mektuplara bazen kendi şiirlerinden, bazen başkalarının şiirlerinden örnekler de koymuştur. Bu vesileyle söz konusu şiirlerle ilgili düşüncelerini de yazmıştır:

“Sanat, şiir benim için bir teselli vesilesi, bir kurtuluş kapısıdır. Ona dört elle sarılmamın tabii bir neticesidir. Tutunduğum yegâne dal. Bu da kırılırsa ben ne olurum Nihal Abla! Buna herkesten fazla bir hamiyet, bir ehemmiyet atfedişimde haklı değil miyim? İş olsun diye, alay kabilinden, eğlence kabilinden şiir yazar delikanlıların haddi hesabı yok. Muvaffak olamamalarının sebebi meydandadır. Kendi kendilerini yazılarına koymuyorlar. Yazıları ile kendileri arasında hiçbir akrabalık, dostluk, yakınlık yoktur. Hâlbuki sanatkâr ile eser yekvücut olmalıdır. Bütün kıymet, güzellik burada” (Tarancı 1989: 31)

Ona göre şiir bir teselli, bir kurtuluş kapısıdır. İnsan günlük hayatta dert ve sıkıntıdan hiçbir zaman kurtulamayacağına göre bir teselliye ve kurtuluş kapısına her zaman ihtiyaç duyacaktır. Bu ihtiyaç onu şiir dalına dört elle tutunmaya, sarılmaya zorlamıştır. Ancak her şiir dalının bu ihtiyacı karşılayamayacağı açıktır. Sadece sanatkârın kendisini eserine koyduğu şiirler bu görevi yerine getirebilir. Kendisi ile eseri arasında bir akrabalık, bir dostluk, bir kaynaşma olmuş eserler başarılı olabilir

ve kendilerinden beklenen teselli ve kurtuluşu muhataplarına sağlayabilir.

Cahit Sıtkı'ya göre samimiyet, estetik bir değerdir, şiirde anlatılan duygu, düşünce, inanç ve daha başka duyguların samimi olması bir şiire, sanat eseri olma kıymeti kazandıran unsurlardan biridir.

C. Cahit Sıtkı Tarancı'nın Eserleri

ŞİİR KİTAPLARI

- 1- Ömrümde Sükût
- 2- Otuz Beş Yaş
- 3- Düşten Güzel
- 4- Sonrası

DÜZ YAZILARI

- 1- Peyami Safa, Hayatı ve Eserleri
- 2- Ziya'ya Mektuplar
- 3- Yazılar

ROMAN DENEMESİ

“ Korkuyorum”

ŞİİRLERİ

Abbas

Aşk

Akıbet

Anacığım

Akrostiş

Akşamcı

Aşkımız

Aynalar

Anarşi

Arslan

Atatürk

Akşamleyin

Allahı Ararken
 Affet Bizi Lamba
 Ada'ya Davet
 Atatürk'ü Düşünürken
 Aynalarda Gece
 Aşk ile
 Ajans Dinlerken
 Aşk Masalı
 Anne, Ne Yaptın
 Aşk Şarkısı
 Akşam Vakti
 Bugün
 Bahar
 Benimsin
 Bizimkiler
 Ben Aşk Adamıyım
 Bir Aşk Hatırası
 Bir Akşam Vakti Deniz
 Bilmecelerle Kal
 Ben de Bir İnsanım
 Bir de Baktım ki Ölmüşüm
 Bütün Bir Yaz
 Bugün Cuma
 Bahar Geliyor
 Bir Güzel
 Batan Gemi
 Bahar Sarhoşluğu
 Bahar Hikayesi
 Bugün Hava Güzel
 Bir Haritam Vardı Benim
 Bir İtiraf
 Bir Kıtacık
 Bir Kapı Açıp Gitsem

Başıımı Koruyan Melek
 Beni Kışkanan Ölüler
 Bir Lahzam
 Bir Nehir bilirim
 Biz Nerdeyiz Sevgilim?
 Böyle İşte
 Bir Ölünün Ağzından
 Ben Ölecek Adam Değilim
 Bir Ölünün Rüyası
 Bir Saadet
 Bu Sabah Hava Berrak
 Bir Şey
 Bir Uykusuzluk Gecesi
 Bereket versin
 Bahar Yeli
 Bayram Yemeği
 Bir Yaz Günü
 Bir Yemiş Olacak
 Cem
 Can Yoldaşı
 Çocukluk
 Çaresiz
 Çöküyorum
 Çocuk Bahçesinde Gezerken
 Çilingir Sofrası
 Değişik
 Davet
 Dertleşme
 Değirmen
 Dilekçe
 Değirmen
 Deniz
 Desem ki

Durgun Deniz
 Düşten Güzel
 Dar Kalıp
 Dalgın Ölü
 Delilere Selam
 Düşündüğüm Yer
 Eda
 Eşya
 Elveda
 Esmer Güzeli Yarım
 Etraf Konuşurlarken
 Eski Saadetinle
 Felekten Bir Gece
 Ferman Senindir
 Fikr-i Sabit
 Gariplik
 Güvenlik
 Güven
 Geçerken
 Gündüz
 Giderken
 Gidiyorum
 Gidiyorum
 Günlerim I
 Günlerim II
 Güneşe Aşık Çocuk
 Gece Bahçelerinde
 Gençlik Böyledir İşte
 Gece Bir Neticedir
 Gel Çadır Kur
 Gün Eksilmesin Pencereyden
 Gönül Hoşluğu
 Garip Kişi

Gün Olur ki
 Gündüz Olsun
 Gün Sonu
 Gece Şarkısı
 Hareket
 Hatıralar
 Havuz
 Hatıralar
 Hepsinden Beter
 Harp Baharı
 Hacı bayram Camii
 Hepimize Dair
 Hayal Ettiğim Şey
 Herkesin Gecesi
 Her Gece mi Bu Uykusuzluk
 Hey Gidi Güneşli Uykular
 Her Günkü Özleyiş
 Her Günkü Şarkım
 Hizmetçi Kız
 Hatırası Yeter
 Hep Yaşadığıma Dair
 Hastanede Ziyaret Günü
 Irmak
 İnsanoğlu
 İyimserlik
 İlk Aşk
 İlk Cemre
 İmkânsız Dostluk
 İnsan Hali
 İnsan Hıçkırıkları
 İstiklal Marşı'nı Dinlerken
 İmrendiğim şey
 İmkânsız Vuslat

Karasevda
 Kelekler
 Kuşlar
 Kerbela
 Kur'an
 Kuyu
 Kurban Bayramı
 Kar ve Ben
 Korkunç Güzel
 Kış Güneşi
 Kadın Göğsü
 Kuşlar ve Gemiler
 Kış Gecesi Rüyası
 Kar ve Hatıralar
 Karanlıktaki Hazine
 Kırık Kalpler
 Korkulu Köprü
 Kavs-i Kuzeh
 Kim Kime Dum Duma
 Kış Mevsimi
 Kıtadan Mektup
 Kırkinci Oda
 Korktuğum Şey
 Kulak Ver ki
 Müjde
 Misafir
 Mehmetçik
 Mezarlık
 Memleket
 Mazim
 Minareler
 Misafir Adam
 Meçhul Asker

Mesut Çift
 Muhabbet Faslı
 Mademki Güzelsin
 Memleket İsterim
 Mangal Başında
 Mademki Vakit Akşam
 Maziyi Yâda Daldığım Zaman
 Nü
 Nar
 Nedim'e dair
 Neden Sonra
 Nedendir Yarab
 Obsession
 Otuz Beş Yaş
 On Kasım
 Odamda Sükût
 Okşamaya Vakit Kalmadı
 Ölmüştüm
 Ölü
 Ölüm I
 Ölüm II
 Ölümünden Beter
 Öyle Dalmışım Ki
 Ölmek İstemeyen Adam
 Ölümünden Sonra
 Ömrümde Sükût
 Ölüm, Sinsi Ölüm
 Ölüm Tehlikesi
 Paydos
 Postacı
 Portre
 Peyzaj I
 Peyzaj II

Peyzaj III
 Peyzaj IV
 Perişan Sofra
 Robenson
 Rüyamız
 Renkler
 Rönesans
 Sevdalı
 Sarayımız
 Serenad
 Sıla
 Sevdiğim
 Sayıklayan Ağaç
 Sular, Ağaçlar, Kuşlar
 Sevsen Beni Çocuğum
 Sulh Bir Hatıra Oldu
 Sabah Duası
 Sağ El
 Sadri Ertem'i Düşünürken
 Son Gece
 Sen de Her Şey Gibi
 Sanatkârın Ölümü
 Su Sesi
 Sen Yoksun ki
 Şaşırtmaca
 Şiir
 Şehir
 Şaşkın Dünya
 Şubat Günü
 Şaşırdım Kaldım
 Şubat Sabahı
 Tren
 Tereke

Talihsiz
 Teselli Tarafı
 Uyku
 Uykusuzluk
 Uyku
 Utanç
 Uzak Bir iklimde
 Uçtu Uçtu
 Yalan
 Yalnızlığımız
 Yoldaşlar
 Yürek
 Yatak
 Yedigâr
 Yağmur
 Yağmur
 Yalnızlık
 Yalan
 Yıldızlar
 Yaşamak
 Yağmur ve Ben
 Yanlış Bilmesinler Beni
 Yalnızlığa Dair
 Yaz Gecesi
 Yaz Günleri
 Yaşım İlerledikçe
 Yalnızlık Macerası
 Pazar Değil
 Yağmur Yağadursun
 Yağmur Yağıyordu
 Zaman Bir Kuşak Gibi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. CAHİT SITKI TARANCI’NIN ŞİİRLERİNDE KELİME DÜNYASI

Bir şairin şiirinde başvurduğu sanatların ses ve anlamıyla beraber kelime frekansları da onun psikolojik, sosyolojik ve poetik dünyasını ortaya koyan unsurlardır. Gramatikal sistemde bir araya gelen ve belirli bir fikir, duygu, hayal ve heyecana dair ipuçları taşıyan kelimeler, mısralar, bölümler ve nihayet bütünüyle şiir, onu ifade edenin umumi ve hususi yönlerini gösterir.

Bu doğrultuda Cahit Sıtkı’nın sık kullandığı kelimeler üzerinde durularak şairin hayat felsefesi ve kişiliği ortaya konmaya çalışılmıştır. Zira kişinin kelimelere döktüğü kendi düşüncesinin aksidir. Bu doğrultuda Cahit Sıtkı’nın üzerinde sıklıkla durduğu kelimeler kendi iç dünyası ve kişiliği hakkındaki şifrelerdir.

1.1. Cahit Sıtkı Tarancı’nın Şiirlerinde Kelime Aileleri

Cahit Sıtkı’nın şiirlerinde kullandığı kelimelerin içinde geçtiği kavramları şu şekilde gruplandırabiliriz:

- Zaman ile İlgili Kavramlar
- Tabiat ile İlgili Kavramlar
- Vücut (Organ) ile İlgili Kavramlar
- Duygu ile İlgili Kavramlar
- Yer ile İlgili Kavramlar
- Din ile İlgili Kavramlar
- Ses ile ilgili Kavramlar
- Renkler ile İlgili Kavramlar
- Vatan ile İlgili Kavramlar
- Hayal ile İlgili Kavramlar
- Hayvanlar ile İlgili Kavramlar
- Ölüm ile İlgili Kavramlar
- Masal ile ilgili Kavramlar

1.1.1. Zaman ile İlgili Kavramlar

“Zaman” kelimesi en çok tekrarlanan kelimelerden biridir. Zira frekansı 53’tür. Bununla beraber “an, saat, saniye, dakika, ömür” kelimelerinin de bunun paralelinde sıkça kullanıldığını görüyoruz. Aynı zamanda “gün, gece, akşam, sabah, dün, bugün” kelimelerinin de kullanıldığı gözden kaçmamaktadır.

Zaman ile ilgili 26 kavramı 262 defa tekrarladığını görmekteyiz. Zaman kavramının diğer kavramların % 12,45’ini oluşturduğunu görmekteyiz.

NU	KELİME	FREKANS
1	Zaman	53
2	Gün	49
3	Gece	44
4	Bahar	16
5	Ömür	15
6	Mazi	11
7	Saat	9
8	Akşam	
9	An	8
10	Kış	6
11	Yıl	
12	Sabah	5
13	Gündüz	
14	Yaz	
15	Sonbahar	3
16	Bugün	
17	Yarın	
18	Akşamleyin	2
19	Lahza	
20	Güz	
21	Dün	1
22	Dem	
23	Saniye	
24	Mevsim	
25	Dakika	
26	Geceleyin	

“Yaşamak “ adlı şiirde;
Değişir saniyede
Bakarsın dalda kuşlar

“Ömrümde Sükût” adlı şiirde;
Ve böylece bu ömür, bu ömür her dakika

“Rüyamız” adlı şiirde;
Asırlar kadar uzun, müphem ve tatlı bir an,

“Gece Bir Neticedir” adlı şiirde;
Bir sular hücumudur ansızın hafızaya

“Gece Bahçelerinde” adlı şiirde;
Yum gözlerini bir an

“Uzak Bir İklimde” adlı şiirde;
İnsan kâinatla her an kucaklaşır

“Akşam Vakti” adlı şiirde;
Çıglıklar, içinde can verdiği bu an,

“Dalgın Ölü” adlı şiirde;
Dün güzel bir kadın geçti

“İlk Aşk” adlı şiirde;
Belki bugün bu yaşta tekrar olunmaz,

“Otuz Beş Yaş” adlı şiirde;
Yalvarmak, yakarmak nafil bugün

“Rüyamız” adlı şiirde;
Ne vakitten beridir burada oturmuşuz?
Dünden, hatta bugünden bile yok haberimiz

“Gece Bir Neticedir” adlı şiirde;
Birbirine müsavi artık her şey: Gecedir
Gece bir sebep değil belki bir neticedir

“Sulh Bir Hatıra Oldu” adlı şiirde;
Böyle mi gelecektin Eylül? Farkında mısın?
Ne başka bir sonbahara verdin bahçemizi.

1.1.2. Duygu ile İlgili Kavramlar

Tarancı'nın ilk dönem şiirlerine kötümser bir hava egemen olmuştur. Bu dönemde şair; ölüm korkusu, yalnızlık ve terk edilmişlik duygusunun ağırlık kazandığı örnekler sunmuştur. 1951'de evlendiği Cavidan Hanım'ı tanınmasıyla hayata bakışı değişen şair, Düşten Güzel adlı şiir kitabıyla birlikte şiirlerinde, yaşama sevincini ve yaşama bağlılığı dile getiren ifadelerle yer vermiştir.

Duygu ile ilgili 21 adet kavramı 298 defa (%14,15) kullandığını görüyoruz:

NU	KELİME	FREKANS
1	İç	64
2	Aşk	62
3	Sevgili	21
4	Kalp	19
5	Korkmak	
6	Korku	
7	Korkunç	
8	Gönül	18
9	Saadet	12
10	Hasret	10
11	Acı	
12	Ağlamak	4
13	Üzölmek	3
14	Hüzün	
15	Keyif	
16	Sevmek	
17	Sevgi	
18	Keder	2
19	Özlemek	
20	Duygu	1
21	Istırap	

Yalnızlık, sevgisizlik ve her şeye rağmen hayata olan bağlılık ve ondan bir gün kopacak olma endişesi, Otuz Beş Yaş şairine bu şiirlerini yazdırır. Zahir Güvemli'nin de işaret ettiği gibi “Cahit'in ıstırabı yalnızlıktı. İçtiyse, ondan içti, yazdıysa onun şevkiyle yazdı. Şairdi çünkü. Herkesten şiddetli hissediyordu hayatı ve ölümü. Kimseye anlatamıyordu kendini. Halinden bilen yoktu. Tanıdığım en hisli, en kendine kapalı ve en... Neyse, işte öyleydi Cahit Sıtkı”. Belirtildiği üzere Tarancı'nın ıstırabının derinliği geniş açılımlıydı. Duygu yoğunluğunu fazlasıyla hissettiği için duyarlılığının ölçüsü yüksek orandaydı. 15 Mayıs 1930'da Servet-i Fünun'da yayımlanan ve ilk şiirlerinden birini teşkil eden “Talihsiz” şiirinde şu dizelerde dile getirdiği gibi:

“Kundaksız uzatıldın iğneli beşiğine
Ve böylece Azrail
İstırabı mıhladı küçücük benliğine”

(TALİHSİZ)

Ayna, şairin gündelik yaşamında da yalnızlığını gideren bir unsurdur. Şair, kendisini anlayanın ve seveninin yalnızca aynadaki yansıması olduğunu düşünür. Ayna, yalnızlığın dışavurumu olduğu kadar, şair için bir sığınma yeri olarak belirir:

“Aynalar, aynalar, sevgili aynalar,
Yok beni anlayan, seven sizin kadar.
Öldükten sonra da, yine sizin kadar,
Kim beni düşünür, hayalimi saklar?
Aynalar, ne olur, siz yalnız aynalar.”

Ayna yalnızlığın yansıtıcısı olma işlevini üstlenir:

“Bir ayna parçasından başka beni kim anlar,
Bir mum gibi erirken bu bitmeyen düğünde?
Bir kardeş tesellisi verir bana aynalar;
Aynalar da olmasa işim ne yeryüzünde?”

Tarancı, şiirlerinde ayna imgesine, yalnızlık, korku, tedirginlik, çaresizlik ve kimsesizlik gibi anlamlar yükler. Aynanın, şairin ruh dünyasında bu denli olumsuz

çağrışımlar yaratması, kendine güvensizlik duygusunu yaşamasına bağlanabilir. Kardeşi Nihal'e yazdığı bir mektubunda, "öyle zamanlarım oluyor ki her şey ve herkes gözümde sıfıra düşüyor, aynada kendi kendime bakmaktan ürküyorum." diyen şairin, ayna takıntısının mısralarına yansıdığı görülür.

Aynayı, gece ve karanlık gibi imgelerle birlikte ele aldığı şiiri, şairin bir kaçış arzusu içinde olduğunu da gösterir:

" O biten günle beraber
Aynalarda gece olmuş;
Onlar, onlar ki geceleyin,
Gurbete düşmüş gibiler,
Sabır tuttukları yolmuş
Sabaha erişmek için!
O biten günle beraber
Aynalarda gece olmuş
Aynalarda Gece"

Yalnızlık ve ölüm duygusunun egemen olduğu şiirlerinde de ayna imgesi, şairin ruhsal durumunun yansıtıcısıdır.

"Bir Kapı Açıp Gitsem", yalnızlıkla iç içe olan yaşayışın verdiği elemle gittikçe tükenen biçimidir. Bu şiirde elemli hayat, gittikçe ıstırap yüklüdür:

"Ben bu dünyaya yanlış gelmiş olacağım ben,
Ben öyle her insandan o kadar uzağım ben,
Yine bu gözlerimdir okşanacak şey arar,

Yoksa içimde başka bir dünya hasreti var.

Uyanır gibi bir korkulu rüyadan,

O içimden sevdiğim, benim olan dünyadan

Bir ses bana "Gel!" dese, ben o sesi işitsem

Kimsecikler duymadan bir kapı açıp gitsem"

Açılacak kapıya gerek yoktur, aslında. Öte dünyaya açılmaya iman etmiş şair,

sevilenden uzak yaşamayı artık kaldıramaz, bu yaşamanın yükünü omuzlayamayacak derecede bitkin bir ruh atmosferi içindedir. Törpülenen ömür, her gün aşınınca çıkar yol, bu ruhu karartan karamsarlığı dile getirerek insanla kucaklaşmanın anahtarını şiirde vermektir. Şair, yalnızlığa karşı elindeki şiir bayrağını hüznle renklendirmiş gibidir:

“Renkler çekildi işte simsiyah bir saraya;
Birbirine müsavi artık her şeyi gecedir.
Geldi minarelerle kuyular bir hizaya;
Ya her şey dev gibidir yahut her şey cücedir.”

“Kuşlar ve Gemiler”de şair, yalnızlığın içinde hayal dünyasını canlı tutmaya çalışır:

“Kaçmanın zevkini içim bana söyler,
Kuşlar ve gemiler yaşıyor hülyamda
Hülyam gemilerle kuşlarla beraber.”

“Uzak Bir İklimde” yine hülyayı sevilenlerle paylaşmak vardır. Lakin şair, camlar arkasında bulunmaktadır. Bu camlar, sevilene ulaşmayı engelleyecek kadar keskindir:

“Uzak bir iklimin ılık havasında
Bütün sevdiklerim hülyamı paylaşır
Bense camlar, camlar arkasında!”

Camlar arkasında yaşamı seyre dalmak! Camlar engeldir, hayatla insan arasında sanki. Uzak Bir İklimde, camlardan yana şikâyet eden şair, “Güneşe Âşık Çocuk”ta gündelik yaşamda camların ortadan kaldırılmasını ister:

“Camlar arkasında görünen çocuk,
Eliyle güneşi gösterir durur,
Camlar arkasında düşünen çocuk,
Hırsından, camlara yumruk savurur.”

Şair, camları insanlarla konuşma, anlaşma, tartışma bağlamında engel olarak

görür, tecrit edilmeye tahammülü olmayan şairin Ziya Osman Saba'ya ithaf ettiği “Kuyu”daki şikâyeti yine yalnızlıktandır:

Bitsin bu yalnızlık;
Kuyuda açılmaz yelken,
Kuyunun ağzı açıkken,
Çık, tekrar aydınlığa çık!

“Hatıralar” kuyuyu tekzip etmeyen mısralar:
Bu tatsız akşam saatinde
Başımda pervaneler gibi
Dönüp durmayın hatıralar...

Yalnızlık, eşyada eşya ile konuşmaya kadar varır. İnsanın yanı başında bulunan eşya, aslında insanla vardır, yaşamın her alanında. Nedense varlıkları daima canlı olarak düşünen insan, eşyaya bir kıymet vermez. Giyilen, ancak kullanılırsa bir anlam taşır, oturlan sandalye kırılmadıkça, deforme olmadıkça adıyla anılır. Şair, cansız olan eşyayı canlandırır, gözünde ve onlarla sohbete girer. Cevap alıyor mu? O, eşyaya cevap bulamadığı soruları sorarken, yalnızlığın ne denli zor olduğunu bilmekte ve bu acısını hafifletmeye çalışırken, kalabalıklar içinde tek başına olmanın güçlüğü, hemcinsleri tarafından anlaşılamamanın sıkıntısını açığa vurur, gibidir:

Donmuş kımıldamayan
Birer rüzgâr mısınız?
Bencileyin düşünür,
Birer rüzgâr mısınız?
Ben sizi var sanırım,
Dalar ağlar mısınız?
Ben sizi var sanırım,
Sahiden var mısınız?

O da bilir, eşyanın konuşmadığını, düşünme yeteneğinin olmadığını. Görünen, kimseyi acılarına ortak bulamayıştır, sıkıntılarını kimseye açamayıştır, anlamsız görünüp, aslında var olan durumu yansıtan bu kısa dizeler:

“ Ben sizi var bilirim
Sahiden var mısınız?”

İsmi karanlığa dönüşen yalnızlık, zamanı yaşanılmaz hale getirirken, şair zamana “Kara Kedi” benzetmesini uygun bulur, ömre verilen isim olarak “Havuz”da:

Eskiden ne vakit baksam ışıldayan
O dünya ne oldu, nedir bu karanlık?
Bir kara kedi mi aramızda zaman?
Yalnızım havuzu doldurdu karanlık.

Havuz, yaşanan zamanın ismi midir? Şair, şikâyetçi olduğu bazı noktaları, sembollerle belirtirken, Ahmet Haşim’i çağrıştırır, yer yer. Zaman biçtiği gömleği, içinde bulunduğu acıların ruha verdiği ıstırapla bütünleştiren şair, “Harp Baharı”nda, “bahar” ile “harb”i yan yana getirmek ister. Bilindiği şekli ile bahardan sonra çağrışım yapan kelime kıştır. Kış, dolayısıyla ölüme varışın basamağıdır. Şair, bilerek “kış” yerine “harp” kelimesini kullanır. Çünkü insan, ölümü kolay kolay arzulamaz, daha çok yaşamak ister. Cahit Sıtkı, bundan olsa gerek, yaşama direncini kaybetmek istemediğini, her olumsuzluğa karşı içinde umut kıpırtıları olduğunu gösterir. Fakat görünen yeni gelen bahar değildir, bahar eski baharlar içinden gelir. O, artık bekleyişin kendisi için fayda vermekten çok, eski hatıralarla avunmanın tesellisi içindedir:

1.1.3. Tabiat ile İlgili Kavramlar

Tabiat, içine pek çok kavramı alan geniş ifadeli bir unsurdur. Cahit Sıtkı'nın ilk dönem şiirlerinde insanı sıkan darlaştan “şehir” sembolüyle ifade edilir. Şehir hayatının güzel görünmesine rağmen sessizliği ve huzuru bozan bir engel olduğunu vurgular. (Korkmaz 2002:132)

Şairin tabiat ile ilgili kullandığı 22 kavramı 356 defa (%16,90) kullandığını görmekteyiz:

NU	KELİME	FREKANS
1	Su	77
2	Güneş	46
3	Gök	42
4	Bahçe	35
5	Yağmur	32
6	Dağ,	29
7	Rüzgâr	
8	Ay,	12
9	Mevsim	
10	Ateş	10
11	Çöl	7
12	Ufuk	6
13	Toprak	5
14	Nehir	4
15	Tepe	3
16	Ağaçlar,	1
17	Çalılar,	
18	Taşlar,	
19	Tümsekler,	
20	Bulut,	
21	Leylek,	
22	Manzara	

“Çölde bir yolcu gibi yalnızlığım içinde
 Kavrulup gidiyorum.
 Serseri bir rüzgâr gibi hep ganimet peşinde
 Savrulup gidiyorum
 (...).
 Ne belli yerim var, ne de sevdiğim biri
 Sürünüp gidiyorum.”

(GİDİYORUM)

Yukarıdaki mısralarda ailesinden ayrılan şairin yeni sosyal çevresiyle olan uyumsuzluğu anlatılmıştır. “Çöl” olarak ifade edilen okumak için gittiği İstanbul’dur. Çöl fiziksel olarak çok geniş olmasına rağmen terkedilmişliği ve yalnızlığı simgeler. Dolayısıyla şehir/kent, mekân olarak insanî ilişkilerdeki sığılığı ve şairin dramını oluşturan iletişimsizliği yansıtan, temsil eden bir çöl karakteri kazanır.

“Ömrümde Sükût” adlı şiirde de yalnızlığın yaşanılan kenti çölleştirmesi söz konusudur.

“Çıngıraksız, rehbersiz deve kervanı nasıl
 İpekli mallarını kimseye göstermeden
 Sonu gelmez kumlara uzanırsa muttasıl
 Ömrüm öyle esrarlı geçecek ses vermeden”

İnsani ilişkileri sınırlayan özelliğiyle kent, şairi bir çöl azabıyla sarmıştır. Kent hayatının sonu gelmez sıkıntılarını kum tanelerine benzetmiştir. Tanrının serinlik ve dinginlik rahmetini kestiği çöl, insanın, tabiatın dengesini bozarak kurduğu kentle özdeşleştirilmiştir.

“ Batan Gemi” şiirinde de insan topluluklarının yoğunlaştığı yerlerin insanı sıkı dar bir mekân olduğu anlatılmıştır:

İnsanlar dalgasına tutulmuş bir gemiyim!
 Sağa sola sallanıp, bakın, çırpınıyorum;
 (...)
 Deliklerim açıldı tazyikinden suların;
 Kudurmuş denizinde hakkın çırpınıyorum!

(...)

Gittikçe kabarıyor, amanın, bu dalgalar;
Ufuk sise gömülü, ne gelen var ne giden.

Tabiatla özdeş bir varlık olan insan tabiatın nizamından koptuğu anda kendisini bekleyen felaketler büyür. Bu tehlike, kentlerde insanların insani hasletlerini yitirerek kalabalık bir yığın haline gelmesidir. Kalabalıklaşan bir kentte yaşanan moral çöküntüsünün birey üzerindeki etkisi tam bir vehim haline dönüşen ufukları sisle kaplı engin denizin azgın dalgalarıyla kırık bir tekneyi batırmak üzere sarsmasına benzetilir.

“Ve şehir sabah akşam bu gürültüdür
Baksan minareler, kubbeler görünür
Minyatür bir gök ve serseri bulutlar
Bacalar tütmekte yakından, uzaktan.
Kuşlar saçaklarda mahzun kanat çırpır
Usanmış durur damlar göğe bakmaktan
Ve kış yaz demeden ve tanrının günü
Benimsemişler şehrin gürültüsünü
Giderler, gelirler bu kaldırımlarda”

(ŞEHİR)

Kent, anlamsız şekillerden ibarettir. Tabiat durgun ve insanı huzura davet eden bir gerçekken kentteki gürültü insanı sıkı bir unsur haline gelmiş ve bütün varlıkların gözü gökyüzünde kalmıştır. Çünkü insanlar henüz oraya ulaşamamış ve bir yıkım yapamamıştır.

“Ölüm Tehlikesi” adlı şiirde de “kalabalık caddeler” kişiyi bir çıkmaza (caddelerin) sürüklediği ve devamlı üzerine gelerek ölümü yansıttığı görülmektedir:

“Hızla geç kalabalık caddeden;
Şoför milletine güven olmaz
Çabucak sapıver sokağına
(..)
Taş düşebilir komşu duvardan
(..)

Kişi evde gerek akşamları;

Ölürse helalleşerek ölür”

Yine kentteki yapısal bozukluklara gönderme yapılmıştır. Zira tabiat insan için tehlikeden başka bir şey değildir artık. Güvenilecek tek yer insanın evi ve o evdeki sevdikleridir. Diğer her şey insan için bir tehdit unsurudur. Sokakta yürümenin bile insan için ölüm tehdidinden başka bir şey olmadığını söylemiştir.

“Mezarlık” şiirinde de şehrin yaşayanlar için bir çıkmaz, bir mezar olduğunu düşünmektedir:

“Ve şehrin şenliğine karşılık

Susar servileriyle mezarlık”

mısralarında tabiattaki zıt unsurların buluşması anlatılıyor. Daha doğrusu zıt unsurları birbiriyle özdeşleştirmiştir. Zira nasıl mezarlık ölümler için bir çıkmazsa şehir de yaşayanlar için bir çıkmazdır.

“Korkulu Köprü” adlı şiirinde tabiat unsurları arasında hareketsizliğin ve terk edilmişliğin en son noktası olarak “mezar/kabir”, hayatı çok seven insan için bir korku kaynağıdır:

“Haydi, mezara koş” der gaipten bir ses

(..)

Beyhude ararım kaçacak bir delik”

(KORKULU KÖPRÜ)

“Ölmüştüm, kabrinde unutulmuştu ceset”

Zulmette böcekler eczasını yiyordu”

(ÖLMÜŞTÜM)

“Bir çukura gömüldüm

Gerisini kabristandan gelene sor”

(OKŞAMAYA VAKİT KALMADI)

Tabiat, Cahit Sıtkı’nın ilk dönem şiirlerinde kötümser, sıkıntılı ve bunaltıcı bir ruh haliyle sunulur. Dolayısıyla tabiat insan için anlamlı ve güzel olan her şeyi tehdit eden bir çıkmazdır.

1936–37 yılları arasında tabiat görüşü değişen Cahit Sıtkı, bu yıllardan itibaren tabiatla uyumlu olarak karşımıza çıkarak dingin bir tabiat anlayışını öne çıkarır.

“Düşündüğüm Yer” adlı şiir bu uyum arayışının başlangıcını oluşturur:

“Bir yer var ki sevgilim,
Düşündüğüm orası.
(..)
Orda hiç işlenmemiş,
Bakışla kirlenmemiş
Saf bir tabiat vardır.”

“Kulak Ver ki” adlı şiirde bahar mevsimine bir gönderme yapılmıştır:

“Kulak ver ki havasında bahçemizin,
Gök maviliğinden, dal yeşilliğinden
...
Dallardaki tomurcukları ürperten
...”

“Etraf Konuşurken” adlı şiirde tabiatın insana güç veren bir unsur olduğu üzerinde durulmuştur:

“Ağacı da ihmal etmemeli,
Bir kere öldün mü dirilmenin
Sırrını öğrenirsin belki de.”

(ETRAF KONUŞURKEN)

Ayrıca Cahit Sıtkı'nın “İlk Cemre” , “Bahar Sarhoşluğu”, “Bahar”, “Bahar Geliyor”, “Bahar Hikâyesi” , “Bahar Yeli” adlı şiirlerinde tabiat, Türk mitolojisindeki Yer-Su inancında olduğu gibi (Ögel 2010:282)insana yardım eden, güç ve kudret veren canlı bir ruh şeklinde sunulur:

“Kar eriyivermiş, buz kırılmış;
Kuşlar gibi azat olmuş kuşlar,
Toprağa düşer düşmez ilk cemre.
Arzın bağrında bir yol açılmış.

(İLK CEMRE)

Tabiattaki coşkunluk elbette insan ruhuna da yansır. Süregelen bu ahengin

farkına varmak insan için bir kurtuluş kapısıdır. Baharın tazeliği ve huzura davet eden uyanış “Bahar Geliyor” şiirinde de canlı bir anlatımla sunulmuştur:

“Damlardaki kar, sokaklardaki buz
Kanı kaynayan suya dar geliyor.”

(BAHAR GELİYOR)

Tabiat tamamen kendi halinde akıp gitmektedir. İnsanoğlunun müdahalesi söz konusu değildir:

İlk sevgilimin gülüşüne benzer
Bir Nisan havası değil mi esen?

...

Saltanat sürer gibi uçuyorum,
Erik ağacı gelin olduğu gün.

(BAHAR SARHOŞLUĞU)

...

Neler vaat etmiyor akarsuyun sesi

(BAHAR YELİ)

Cahit Sıtkı şiirlerinde havanın, suyun ve toprağın nimet olduğunu da vurgulamıştır:

Senden kopardım çiçeklerin en solmazını,
Toprakların en bereketlisini sende sürdürdüm,
Sende tattım yemişlerin cümlesini.
Desem ki sen benim için,
Hava kadar lazım,
Ekmek kadar mübarek,
Su gibi aziz bir şeysin;
Nimettensin, nimettensin!

(DESEM Kİ)

Olumlu yönüyle şairin tabiatla bütünleştiğini ve birçok korkudan kurtulabildiğini görürüz:

“Kabirime çiçek getirenlere gülerim;
Gafil kişilermiş şu insanlar vesselam;
Bilmezler ki bu kabirle yoktur alakam;
Ben o çiçeklerdeyim, ben bu çiçeklerim.”

(BİR ÖLÜNÜN AĞZINDAN)

“Bahar geldi mi her tasaya benden elveda
Ben bütün dallarda açan bütün çiçeklerim.”

(BAHAR HİKÂYESİ)

1.1.4. Vücut (Organ) ile İlgili Kavramlar

Şairin şiirlerini oluştururken çevreye hakim bir bakışla daha çok insan üzerine yoğunlaşmış ve insana ait uzuvların hepsini şiirlerinde kullanmayı başarmıştır. Ölümün kıyısındaki insan hayatı bütün uzuvlarıyla yaşadığı gibi ölüme de bütün vücuduyla gider. Şairin 26 adet vücut kavramını 130 defa (%6,17) kullandığını görüyoruz:

NU	KELİME	FREKANS
1	Göz	27
2	El	21
3	Baş	12
4	Dil	7
5	Kalp	
6	Saç	6
7	Ayak	
8	Kulak	5
9	Vücut	
10	Karın	4
11	Göğüs	
12	Alın	3
13	Beniz	
14	Yüz	
15	Akıl	
16	Kafa	2
17	Kol	
18	Omuz	
19	Avuç	1
20	Bacak	
21	Gövde	
22	Kucak	
23	Çehre	
24	Burun	
25	Dudak	
26	Beyin	

“Sarayımız” adlı şiirde;
Ellerin saçlarımda ve başın dizlerimde

“Uyku” adlı şiirde;
Dikenlerin kanattığı
Gözler o duyan delikler
Şüphelerin oynattığı
Başlar tereddüt yastığı
Hızla sallanan beşikler

“Gece Bir Neticedir” adlı şiirde;
Kafalar ayna gibi şimdi bir muammaya
....
Gülen, ağlayan başlar düştü aynı torbaya,
“Akşamleyin” adlı şiirde;
Aksimiz mi? –dersin- başı avucunda
Düşünceye dalmış bir insan geceler

“Hatıralar” adlı şiirde;
Bu tatsız akşam saatinde
Başımda pervaneler gibi
Dönüp durmayın hatıralar

“Gün Sonu” adlı şiirde;
Yalnız baş değil, kol bacak
Ve bütün bu gövde

“Geçerken” adlı şiirde;
Başlar sarkmış her pencereden
Omuzlarda sallanan tabut

“Sen Yoksun ki” adlı şiirde;
Bahtiyar başlarımız aynı penceredeydi

“Anarşi” adlı şiirde;
Ne başın haberi vardır ayaktan
Ne elin gözden, ne burnun kulaktan

“Ölmek İstemeyen Adam” adlı şiirde;
Ölmek istemeyen adamdı
Ellerini koparamadılar
Güneşte kızarmış elma dalından
Yoldan çeviremediler
Gölgeli asfaltta uçan ayaklarını
Avcı çıkmadı nişan alacak
Mavi göklerle dolup taşan gözlerine
Ve altın yapraklı rüzgârda başı
Seyyareden seyyareye savrulan
Lakin durmuştu nabızı

“Kadın Göğsü” adlı şiirde;
Başın döner dalgasından

“Kur’a” adlı şiirde;
Ne kalp isterdim ne baş
Üstelik bir dilim var
Sıla bilmez ayağım
Boşta kalır elim var

“Uyku” adlı şiirde;
Başlar ağaçların gölgesine düştü
Gözler kör sanırsın hep sağır kulaklar
Kurtulmuş eller boşluğu taramaktan
Yol kenarında dinlenmekte ayaklar

“Rönesans” adlı şiirde;
 Bir yol keşfedip ayağın değmemiş
 Başını alıp gitmek bu diyardan

“Yadigâr” adlı şiirde;
 Başım hoş değil devran ile

“Mesut Çift” adlı şiirde;
 Saçları saç gözleri göz o yârin
 Gamzesi muhabbeti kadar derin
 Serindir elleri alnımda serin
 Göğüs onda başımı dinleyecek

“Bahar” adlı şiirde;
 Bildim bileli bahar başımın belasıdır

“Serenad” adlı şiirde;
 Yorgun başımı göğsünde emniyette bileyim

“Memleket İsterim” adlı şiirde;
 Ne başta dert ne gönülde hasret olsun;

“ Anne Ne Yaptın” adlı şiirde;
 El aç yalvar gündüze geceye boyun uzat

“Bir İtiraf” adlı şiirde;
 Hiçbir el durdurmadı alnımın ateşini

 Doğmadı gözlerime layık bir güneş bile

“Kavs-i Kuzeh” adlı şiirde;
 Kolumun çizdiği kavis
 Sarmak için yar belinden

“Aşk Masalı” adlı şiirde;
 Saçlarını okşayan hangi elim
 Kollarımda o yârin kendisi mi?

1.1.5. Yer ile İlgili Kavramlar

Yaşamla özdeş bir varlık olan insan yaşadığı ortamdaki yerle beraber düşünüldüğünde o yerle bütünleşir. Dolayısıyla yaşanan dünya, yürünülen yol, kalabalıklaşan şehir bir âlem olarak insanın karşısına çıkar.

Yer ile ilgili 17 kavramın 281 defa (%13,34) tekrarlandığını görüyoruz.

NU	KELİME	FREKANS
1	Yer	54
2	Yol	45
3	Dünya	40
4	Memleket	22
5	Uzak	21
6	Alem	17
7	Ev	16
8	Saray	10
9	Yakın	9
10	Şehir,	8
11	Etraf,	
12	Bura	
13	Çöl,	6
14	Felek	
15	Gurbet,	5
16	Ora	
17	Cihan	1

Sana öyle bir saray yaptırmak isterim ki
 Bir eşi henüz daha yapılmamıştır belki.

(SARAYIMIZ)

Ne belli yerim var, ne de sevdiğim biri,
Sürünüp gidiyorum.

(GİDİYORUM)

Bahçem ağaçlardan, çiçeklerdendir;
Evim taştan yapılmış.

(YANLIŞ BİLMESİNLER BENİ)

Ne gurbetlere düşmüşüm!
İsterdim ki avucumda!..
Kimse halim sual etmez.

(BİR DE BAKTIM Kİ ÖLMÜŞÜM)

Ben mihnet dolu bir ömrün devamında
Çölde bir mecnun gibi yanmışım ne çıkar,

(İMKANSIZ VUSLAT)

1.1.6. Din ile İlgili Kavramlar

“Cahit Sıtkı, “kendisinde bir ide-fix”, yani sabit fikir hâline gelen ölüm düşüncesi etrafında duygularını düşünceleriyle bütünleştirmiş, bunun neticesi olarak da Allah’a yönelme ve ona sığınma fikrini yalın bir anlatımla en iyi şekilde ortaya koymuştur. Böylelikle şair, yeni Türk şiirine farklı bir zenginlik kazandırmıştır.” (Göçgün 2007: 4) Tarancı, dinî motifleri sadece şiirlerinin muhtevasında değil, yerine göre başlıklarında da kullanmıştır. Onun “Minareler”, “Kerbelâ”, “Allah’ı Ararken”, “Bugün Cuma”, “Nedendir Yarab”, “Hacı Bayram Camii”, “Sabah Duası” gibi şiirlerinin başlıkları doğrudan doğruya dinî kültürün öğelerini yansıtmaktadır.

Şairin din ile ilgili kullandığı 21 adet kavramı 57 defa (%2,62) tekrarladığını görüyoruz:

NU	KELİME	FREKANS
1	Allah	8
2	Tanrı	
3	Minare	5
4	Mahşer	
5	Nuh	4
6	Adem	3
7	Havva	
8	Hakk	
9	Rabb	
10	Hazreti Musa	2
11	Tufan	
12	Kerbala	
13	Azrail	1
14	Yasin	
15	İlah	
16	Kabil	
17	Mekke	
18	Hazreti Hüseyin	
19	Hacı Bayram Camii	
20	Melek	
21	Şeytan	

Onun şiirlerinde Türk kültürünün birer ögesi olarak dinî unsurlara yoğun olarak rastlamak mümkündür. Meselâ “Talihsiz” başlıklı şiirindeki:

“Kundaksız uzatıldın iğneli beşiğine Ve böylece Azrail İstırapı mıhladı küçücük benliğine.” mısralarında Azrail’in insanların ruhlarını alma görevine telmihte bulunulmuş, “iğneli beşik, Azrail ve ıstırap” kelimeleriyle ölüm meleğinin soğukluğu hissettirilmiştir. Şair “Perişan Sofra” şiirinde yer alan;

“Öldü; kimse görmedi melekleri;”

mısraıyla meleklerin görünmezliklerini hatırlatırken, “Bir Yaz Günü” başlıklı şiirde geçen;

“Beynimizin içinde bir şeytan bağdaş kurmuş.”

ifadesiyle de şeytanın insanları nasıl etkisi altına aldığını anlatmaya çalışmaktadır.

Cahit Sıtkı’nın şiirlerinde yer yer çeşitli peygamber kıssalarına telmihlerde bulunmaktadır. Meselâ “Etraf Konuşurlarken” şiirinde geçen:

“Kuşların sohbeti pek hoş olur; Gülünç hikâyeler anlatırlar, Tufan’da Nuh’un salına dair.” mısralarında; “Yoldaşlar” şiirinde yer alan;

“Hep mihnet günümün yoldaşlarıdır, Nuh’un salındaki filler, tırtıllar.”

dizelerinde okuyucuya, Kur’an-ı Kerim’de anlatılan Hz. Nuh’un Kıssası hatırlatılmakta, yaşanan tufanın “mihnet günü” olduğu söylenmektedir. Nuh Tufanı şairin sadece bu şiirlerinde yer almaz. Onun “İnsanoğlu” başlıklı şiirinde:

“Âdem’le Havva’dan geldiğim doğru;

Vuruldum bir kere elma dalına

Hâlâ aklımda o Tufan yağmuru;

Şükür çıktığıma Nuh’un salına.”

ifadeleriyle hem Hz. Nuh’un kıssasına telmihte bulunulmakta, hem de dinî öğretilerde yer alan yaratılış teorisinin kabul edildiği görülmektedir. Aynı zamanda “Nuh’un salına çıkışa şükrediş” onun Tanrı’ya imanının, dolayısıyla da ebedî kurtuluş umudunun göstergesi kabul edilebilir. Tarancı’nın şiirlerinde adı geçen peygamberler sadece bunlarla sınırlı değildir. O “Can Yoldaşı” başlıklı şiirinde geçen:

“Ne işim var benim bu dağ başında?
Kartallara ısınamadım gitti,
Bulutlara doydum desem doğrudur;
Hazret-i Musa olmak kolay değil.”

Mısralarıyla Kur'an-ı Kerim'de anlatılan bir başka kıssaya, Hz. Musa'nın kıssasına göndermede bulunmaktadır. Burada yer alan “Hazret-i Musa olmak kolay değil” sözleriyle bir yandan Allah'ın Tur Dağı'nda Hz. Musa ile konuşmasını okuyucuya hatırlatırken bir yandan da şairliğin çok zorlu yollardan geçtiğini de ima etmektedir.

Cahit Sıtkı, şiirlerinde İslâm tarihindeki bazı olaylara da göndermelerde bulunmuştur. O, “Kerbelâ” başlıklı şiirinde yer alan;

“Hazret-i Hüseyin'in Kerbelâ'sı, Kasvet günler, uykusuz geceler;”

dizeleriyle Kerbelâ olayını ve Hazret-i Hüseyin'in şehit edilmesini şiirinde malzeme olarak kullanmış, Kerbelâ'da şehit edilenlerin ve o sıkıntıları yaşayanların acılarını yüreğinde hissetmiştir. Şair “Desem ki” şiirindeki:

“Ve neden sonra
Tekrar duyduğün gün sesimi gök kubbede,
Hatırla ki mahşer günüdür
Ortalığa düşmüşüm seni arıyorum.”

ifadelerinde sevgilisine onu hiç unutmayacağını, mahşer günündeki kalabalığın içinde bile kendisini arayıp bulacağını söylerken imanın altı şartından biri olan öldükten sonra dirilme akidesine olan inancını da hissettirmektedir. Cahit Sıtkı'nın yukarıdaki mısralarında zikredilen dinî unsurlar, şairin sadece inanmak veya bir yaratıcıya sığınmak ihtiyacını yansıtmamakta, aynı zamanda yaşayan bir kültür mirasının izleri olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Cahit Sıtkı Tarancı, ilk başlarda yazdığı şiirlerde pozitivist düşüncelerin de etkisiyle havasını soluduğu kültürün sadece izlerini yansıtırken, onun zamanla bu

düşüncelerin etkisinden sıyrıldığını, inanma ihtiyacını daha büyük bir istekle hissettiğini söyleyebiliriz. (Korkmaz 2002: 92)

Şair “Minareler” başlıklı şiirinde ancak samimî bir müminin inancının gereklerini yerine getiremediği zaman duyabileceği ruhî sıkıntıyı dışa vurmaktadır:

Niçin, boyumu geçen bu minareler niçin?
Sanki günahlarımı semaya yazmak için
Yontulmuş kalemlerdir upuzun minareler.
Üstünde uçanlara düşmek korkusu verir
Bir kirpi sırtı gibi dikenli duran şehir.
Bambaşka âlemlerdir upuzun minareler.
Ramazanda, bayramda, kandil gecelerinde
Sanki şehrin ruhudur yükselir nur içinde;
Sönük bir minarenin azabını bana sor:
-Böyle bir minaredir, ruhum ışıklı değil,
Ah o ne bayram bilir, ne ramazan, ne kandil,
Sonu yok bir günahtır, devam edip gidiyor.

Şair bu şiirinde İslami kültürün öğelerinden birisi olan minare sembolünü şiirine almış, başını çevirdiği her yerde gördüğü minareler karşısında hissettiği duyguyu şiirinde tema olarak işlemiştir. “Geçerken” başlıklı şiirinde ise kendisinde sabit fikir hâline gelen ölümden bahsetmekte, bir cenazenin caddeden omuzlar üzerinde geçerken mahalle sakinlerinin sessizce “son günü” düşündüğünü ve henüz o güne gelmedikleri için göğüslerinden çıkan her nefeste Hakk’a şükrettiklerini anlatmaktadır:

Cenaze geçiyor caddeden,
Mahallede sâri bir sükût;
Başlar sarkmış her pencereden,
Omuzlarda sallanan tabut.
Unutulmuş her günkü tasa,
Son günü düşünmede herkes;
Hakka şükürdür, olsa olsa,
Göğüslerden çıkan her nefes.

Cahit Sıtkı “Gün Eksilmesin Penceremden” başlıklı şiirinde ölüm karşısında duyduğu aczi tema haline getirmiştir. Şair, hayatın geçiciliği karşısında elinden bir şey gelmemesini çok güzel bir şekilde ifade ettikten sonra Tanrı’dan dileğini belirtir. Onun bu şiirinde Tanrı hayatın faniliği karşısında sığınılacak tek varlık olarak görülmektedir. Tanrı, pencereden günü eksiltmeme gücüne sahip kabul edilmektedir:

Ne doğan güne hükmüm geçer,
 Ne halden anlayan bulunur;
 Ah aklımdan ölümüm geçer;
 Sonra bu kuş, bu bahçe, bu nur.
 Ve gönül, Tanrısına der ki:
 -Pervam yok verdiğin elemden;
 Her mihnet kabulüm, yeter ki
 Gün eksilmesin penceremden!

Tarancı’nın “Bugün Cuma” başlıklı şiirinin teması ise cuma günü dolayısıyla çocukluğunu ve büyükannesinin namaz kılışını hatırlamasıdır. O, bu şiirinde çocukluk günlerine gider:

Bugün Cuma;
 Büyükanne mi hatırlıyorum,
 Dolayısıyla çocukluğumu.
 Uzun olaydı o günler;
 Yere düşen ekmek parçasını
 Öpüp başıma götürdüğüm günler!
 O zaman inandığım gibi,
 Sahiden bir öbür dünya varsa eğer;
 Orada da Cumaysa bugün,
 Başında bulutlardan beyaz örtüsü,
 Büyükanne mi namaz kılmaktadır,
 Namahrem eli değmez seccadesinde;
 Mekke-i Mükerrermeden getirilmiş.
 Dilerim duasında unutmasın beni;
 Günahkâr olduğumu hatırlayarak.

Bu şiirinde şair “çocukluk günleri” ile “şimdi” arasında bir karşılaştırma yapar. Bu karşılaştırmayla o dönemdeki huzur ortamını özlediği anlaşılır. Şair, yere düşen ekmek parçasını öpüp başına götürdüğü günlerin daha uzun olması isteğini dile getirir. Bugün ise şair, “O zaman inandığım gibi, / Sahiden bir öbür dünya varsa eğer;” sözleriyle çocukluğunda inandığı “öbür dünya”ya artık inanmadığını veya bu konuda şüphesi olduğunu sezdirir. Ona göre, büyükannesinin “Mekke-i Mükerreme’den getirilmiş” “namahrem eli değmez seccadesinde” “başında bulutlardan beyaz örtüsüyle kıldığı namaz bir kurtuluş ümididir; şair namazın sonundaki duada büyükannesi tarafından hatırlanmayı beklemektedir.

Cahit Sıtkı’nın “Sabah Duası” şiiri, yeni doğan günle şairin de ümitlerinin tazelendiğini, onun yeni bir sabaha daha kavuşmakla ne kadar mutlu olduğunu göstermektedir. O, şehrin bacalarını sayabildiğine şükreder ve şehirden gelen uğultuyu dinlemeye doyamaz. Mutluluğu böylesine yoğun bir şekilde yaşarken diğer insanlar için şu duayı etmeyi de ihmal etmez:

Dilerim ulu Tanrıdan
Bu mübarek sabah vakti
Okula giden çocuğa
Zihin açıklığı versin
İşçisine memuruna
Cümlesine sabır

“Cahit Sıtkı Tarancı’daki yaşama sevgisi, öte dünya boyutunun önünü tıkayan düşüncelerinin etkisinde kaldığı zaman, bir ihtiras halini alırken; hemen devreye giren geleneksel kültür hayatımıza ait kabullerin yardımıyla sağlıklı ve uyumlu birlikteliklere götüren yanılmaz bir rehber olur.” (Korkmaz 2002: 94) Şair, ruhsal bunalım geçirdiği, gidecek bir yer bulamadığı, bütün kapıların yüzüne kapandığını fark ettiği anda kendisine çıkış yolu olarak Tanrı’yı görür. Söz gelişi “Şaşırdım Kaldım” başlıklı şiirinde umutsuzluktan kurtuluşu şöyle anlatır:

Şaşırdım kaldım nasıl atsam adım;
Gün kasvet gece kasvet.

Bulutlar, sisler içinde bunaldım;
Gök mavisine hasret.

Olmuyor seni düşünmemek Tanrım,
Ummamak senden medet.
Suyun dibine vardı ayaklarım;
Suyun dibinde zulmet.

Kalmadı ümidin soluk ve cılız
Işığında bereket.
Ve ölüm, kapımda kişner, sabırsız
Bir at oldu nihayet.

Ruhî sıkıntılardan kurtuluş kapısı olarak Allah, Cahit Sıtkı'nın sadece bu şiirinde görülmemektedir. Onun “Allah'ı Ararken” başlıklı şiiri hem başlığıyla hem temasıyla içindeki manevî boşluğu doldurmaya çalışan bir insan portresi çizer:

Bilirim ne yapsam hata,
Yanlış, attığım her adım
Ellerim elma dalında;
Âdem'le Havva ecdadım.

Belli ne birdir ne iki;
Günahım başımdan aşkın,
Yarab sen de bilirsin ki
Bir sen varsın bana yakın.

Yaşaran gözlerime bak,
Ben yalan söylemek bilmem.
Her şeyim güneşte çıplak;
Nedamet bende cehennem.

Ben ne geceleyin yıldız,
Ne kelebeğim gündüzün
Bana ben gibi riyâsız

Yüzün gerek Yarab yüzün.

Boş değil ettiğim niyaz
Halden bilmiyor kimseler.
Dost mu düşman mı tanınmaz,
Suda oynayan çehreler.

Gitmekle bitmiyor umman;
Sular azgın, tekne delik.
Ah bu dağlar, ah bu duman!
Yolunu şaşırdı geyik.

Gün yoktur geçsin tasasız;
Geceler dersin Kerbelâ.
Sanırım her düşen yıldız
Göğsümden kopan vaveylâ

Merhem tutmuyor yarada;
Kırıldı kolum kanadım.
Gençliğim gitti arada.
Ah neden sonra anladım.

Bende, senden gayri hasret
Değmez gözyaşı dökmeye.
Medet büyük Allah medet,
Kulunu saran geceye.

“Ajans Dinlerken” adlı şiirinde;
Eski mahalle, vakıf çeşme, bakımsız cami,

“Akıbet” adlı şiirinde;
Cami-i kebir minaresinde
Günlerden Cuma olmadığı halde

“Yoldaşlar” adlı şiirinde;
Bir cami avlusunda bahar günü

“Bahar Sarhoşluğu” adlı şiirinde;
Derken camiler üstünde güvercin,
Minareler katında geçiyorum,

“Hacı Bayram Camii” adlı şiirinde;
Ankara’nın Hacı Bayram Camii

“Bugün Cuma” adlı şiirinde;
Orada da cumaysa bu gün
Başında bulutlardan beyaz örtüsü
Büyükannem namaz kılmaktadır
Namahrem eli değmez seccadesinde
Mekke-i Mükerreme’den getirilmiş

“Otuz Beş Yaş” adlı şiirinde;
Bir namazlık saltanatın olacak

“Sıla” adlı şiirinde;
Belki de rüzgârda namaz bezidir

“Can Yoldaşı” adlı şiirinde;
Cennet bile olsa orda yaşanmaz

“Karanlıktaki Hazine” adlı şiirinde;
Gerçekten cennet misali bir dünya kuracak

“Mazim” adlı şiirinde;
İçinden sürüldüğüm cennet gibi bir diyar

“Sarayımız” adlı şiirinde;
 Cenneti bulmuş gibi bu sarayın içinde
 “Gece Bir Neticedir” adlı şiirinde;
 Geldi minarelerle kuyular bir hizaya;

“Minareler” adlı şiirinde;
 Ramazanda, bayramda, kandil gecelerinde
 Sanki şehrin ruhudur yükselir nur içinde;
 Sönük bir minarenin azabını bana sor
 —Böyle bir minaredir, ruhum ışıklı değil,
 Ah o ne bayram bilir, ne ramazan, ne kandil,
 Sonu yok bir gınahtır, devam edip gidiyor.

1.1.7. Ses ile İlgili Kavramlar

Şairin şiirlerinde 17 kavramın ses ile ilgili olduğunu görüyoruz. 238 (%11,30) frekansı ile karşımıza çıkan ses kavramı Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Sürekli bir sorgulama durumunda olan şair sürekli bir cevap, bir ses beklentisi içindedir.

NU	KELİME	FREKANS
1	Ses	51
2	Söylemek	31
3	Demek	30
4	Duymak	26
5	Türkü	18
6	Şarkı	17
7	Sükut,	16
8	Dinlemek	
9	Susmak	7
10	Cıvıldamak,	5
11	Söz	
12	Sessizlik	4
13	İssiz	
14	Gürültü,	2
15	Haykırmak,	
16	Uğultu,	
17	Hıçkırık	

Bilsem şimdi bu ses hangi bahçede kuş

(BİR ÖLÜNÜN RÜYASI)

Bir ses bana "Gel!" dese, ben o sesi işitsem

Kimsecikler duymadan bir kapı açıp gitsem

(BİR KAPI AÇIP GİTSEM)

Söyleyin hangi kuşun kanatları yolundu?

Yine hangi ağaçtan döküldü bu yapraklar

(KAR VE BEN İ)

Bir yanık bülbül olmuş

Geçmiş türkülerle

Yâd eder durur her kuş

(DÜŞÜNDÜĞÜM YER)

Hiçbir kuşun, üstüne konmadığı bir ağaç;

Ömrüm; ne diye kondun bu ağacın üstüne?

Sana kim dedi ömrüm kuşa, şarkıya muhtaç?

Hiçbir kuşun üstüne konmadığı bir ağaç;

(GEL ÇADIR KUR)

Kuşlar cıvıdamasa dallarında,

Yemişlerine doymadığım ağaçların

(BEN ÖLECEK ADAM DEĞİLİM)

Hep Barbaros'u yâd etmededir

...

Ferhat'ın sevdalı kazmasından

Musa'nın hıçkırığına kadar!

...

Tufan'da Nuh'un salına dair

(ETRAF KONUŞURLARKEN)

“Ve şehir sabah akşam bu gürültüdür
 Baksan minareler, kubbeler görünür
 Minyatür bir gök ve serseri bulutlar
 Bacalar tütmekte yakından, uzaktan.
 Kuşlar saçaklarda mahzun kanat çırpır
 Usanmış durur damlar göğe bakmaktan
 Ve kış yaz demeden ve tanrının günü
 Benimsemişler şehrin gürültüsünü
 Giderler, gelirler bu kaldırımlarda”

(ŞEHİR)

Neden sonra farkına varıyorsun
 Etrafindaki korkunç ıssızlığın.
 Yâr olsun, dost olsun, ne arıyorsun,
 Adresi belli mi vefasızlığın?

(NEDEN SONRA.)

Bu zalim uykusuzluk yolumu kesen haydut
 İçimde bir çığıktır dudaklarımda sükut
 Dilsiz karanlıklarda beliren uykusuzluk

(UYKUSUZLUK)

1.1.8. Renkler ile İlgili Kavramlar

Renkler tabiatı ya da duyguları ifade etmede başvurulan sözcüklerdir. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde, yer, gökyüzü, tabiat ve duygular önemli yer tutar. Bu kavramların ifadesinde de şair çoğu zaman renklere başvurmuştur. Renk kavramı için 19 renk ismi kullanılmış; toplam frekansı 153 (%7,26)'tır.

NU	KELİME	FREKANS
1	Renk	27
2	Beyaz	22
3	Mavi	19
4	Yeşil	17
5	Karanlık	
6	Siyah	11
7	Solmak	7
8	Aydınlık	6
9	Işık,	5
10	Nur	
11	Sarı	4
12	Zulmet,	3
13	Kırmızı	
14	Ağarmak	2
15	Kömür,	1
16	Parlamak,	
17	Lacivert,	
18	Pembe,	
19	Mor	

“Maziyi Yâda Daldığım Zaman” adlı şiirinde;

Maziyi yâda daldığım zaman

Renkler belirir ta uzaklardan

Mavi, kırmızı, beyaz ve siyah

-Her renk ayrı bir hatıradır ah-

Renkler renklere renkleri ekler
Olurken içim renklere mahşer

“Kar ve Hatıralar” adlı şiirinde;
Bana beyaz buseler, beyaz buseler yollar

“Gece bir Neticedir” adlı şiirinde;
Renkler çekildi işte simsiyah bir saraya
Birbirine müsavi artık her şey: Gecedir

“Hey Gidi Güneşli Uykular” adlı şiirinde;
Parıltılar, beyazlıklar, yuvarlaklar diyarı
Pembe uçlarına sırayla asıldığım

“Her günkü Şarkım” adlı şiirinde;
Beyaz açılırken
Bu mavi sularda

“Otuz Beş Yaş” adlı şiirinde;
Ya gözler altındaki mor halkalar?
....
Ayva sarı nar kırmızı sonbahar!

“Aşk Masalı” adlı şiirinde;
Gök çoktan yeşildir, dal çoktan sarı

“İsterim” adlı şiirinde;
Gök mavi, dal yeşil, tarla sarı olsun;

“Hey Gidi Güneşli Uykular” adlı şiirinde;
Annemin gözleri gibi lacivert bir denizde

1.1.9. Vatan ile İlgili Kavramlar

Atatürk hayranı olan Cahit Sıtkı için Atatürk; vatan ile özdeşleşmiş zaman ve mekan boyutlarını aşan bir misyona sahiptir. Günümüzde bize bıraktığı değerlerin korunması gerektiğini şiirlerinde vurgulamaktadır. Zira Atatürk bir kurtarıcı ve vatan sevdalısıdır. Cahit Sıtkı, vatan kavramıyla ilgili 9 tane kavramı 28 defa (%1,32) kullanmıştır.

NU	KELİME	FREKANS
1	Atatürk	8
2	Vatan	5
3	Hürriyet	3
4	Asker	2
5	İstiklal	
6	Türk	
7	Devlet	
8	Mehmetçik	
9	Millet	1

“İstiklal Marşını Dinlerken adlı şiirde;

“kurduna kuşuna sor söylesin

Neydi Türk’ün o günkü telaşı

Karalar giymişti Anadolu

(...)

Güneşten evvel dağda ufukta

Mustafa Kemal’in altın başı”

“Atatürk’üm eğilmiş vatan haritasına

Görmedim tunç yüzünde böylesine geceler

...

Nerde istiklal harbinin mutlu günler

Türlü düşmana karşı kazanılan zaferi

...

Git hemşerim git kardeşim toprağına yüz sür

O'dur karşı kıyıdan cümlemizi düşünür.”

“On Kasım” adlı şiirde;

“Gerçek olamaz olsa olsa bir düş

Dokuzu beş geçe Atatürk ölmüş

Böyle toptan bir yas nerde görülmüş

Beraber ağlıyoruz kurtlar, kuşlar”

“Atatürk’ü Düşünürken” adlı şiirde;

“Ne şairane bir mevsimdi eskiden sonbahar

Bahçeleri talan eden bir deli rüzgârdı

Kırılan dalı düşen yaprak şaşkın uçan kuşlar

Eskiden sonbaharın bir güzelliği vardı.

Gel gör ki Atatürk’ün ölümünden bu yana

Sonbahar dahi bir tuhaf bir başka geliyor

Vatan gerçekleri hatırlatıp insana

Türk yüreklerimizi burka burka geliyor.”

“İstiklal Marşını Dinlerken” adlı şiirde;

“Kurduna kuşuna sor söylesin

Neydi Türk’ün o günkü telaşı

Karalar giymişti Anadolu

...

Güneşten evvel dağda ufukta

Mustafa Kemal’in altın başı”

“Mehmetçik” adlı şiirde Türk askerinin memleketi için kendisini feda etmeye hazır olduğunu görüyoruz:

Sen ben uyurken biri var uyumaz

Bir tıkırtı olsa derhal doğrulur

Nöbette talimde ayakta kış, yaz

Memleket namusu ondan sorulur.

1.1.10. Hayal ile İlgili Kavramlar

Şairin aşkları, korkuları, düşünceleri bazen bir rüya ya da düş olarak karşımıza çıkmaktadır. Hayal ile ilgili 4 adet kavramı 44 (%2,08) defa kullanmıştır.

NU	KELİME	FREKANS
1	Hayal	19
2	Rüya	13
3	Düş	7
4	Hülya	5

“Aynalar, aynalar, sevgili aynalar,
Yok beni anlayan, seven sizin kadar.
Öldükten sonra da, yine sizin kadar,
Kim beni düşünür, hayalimi saklar?
Aynalar, ne olur, siz yalnız aynalar.”

(AYNALAR)

“Kaçmanın zevkini içim bana söyler,
Kuşlar ve gemiler yaşıyor hülyamda
Hülyam gemilerle kuşlarla beraber.”

(KUŞLARVEGEMİLER)

Uyanır gibi birden bir korkulu rüyadan

(BİR KAPI AÇIP GİTSEM)

Bir rüya görür gibi gözümde sevinçler var
Beyaz bir sükût işte: kar yağıyor kar kar kar

(KAR VE HATIRALAR)

Nerden esiyor bu şerbet gibi hava nerden
Çiçek açmış ağaç hangi kızın rüyasıdır

...

Ben aşkın ağaçta çatlattığı nar

(BAHAR)

Senin için göğsünü rüyayla çiçekleyen

(YATAK)

Sürmesin bu korkulu düş

(DEĞİRMEN)

1.1.11.Hayvanlar ile İlgili Kavramlar

Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerinde hayvan isimlerinin de sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Hayvanlarla ilgili 10 adet kavramın 137 (%6,50) defa tekrarlandığı görülmektedir.

NU	KELİME	FREKANS
1	Kuş	83
2	Bülbül	15
3	Kanat	12
4	Uçmak	10
5	Kurt	5
6	Kuştüyü	2
7	Arslan	1
8	Ejderha	
9	Köpek	
10	Balık	

Kuşlar av peşinde balıklar pusuda

Çok gerilerde kalmış çıktığım liman

(AŞK İLE)

Hiçbir kuşun, üstüne konmadığı bir ağaç;

Ömrüm; ne diye kondun bu ağacın üstüne?

Sana kim dedi ömrüm kuşa, şarkıya muhtaç?

Hiçbir kuşun üstüne konmadığı bir ağaç;

(GEL ÇADIR KUR)

Söyleyin hangi kuşun kanatları yolundu?

Yine hangi ağaçtan döküldü bu yapraklar

(KAR VE BEN İ)

Ne olursan ol,kadın,şeytan, canavar, baykuş.

(BENİMSİN)

Köpek de sokakların.

...

Gündüz kelebeklerin

...

Ölüer böceklerin

(BENİMSİN)

Yükseklere doğru kuşlar kanat açtı

Ümidi kuştüyü gibi yere saçtı

Kuşların, kuşların kavuştuğu dünya

Kuşlar ve gemiler yaşıyor hulyamda

Hulyam gemilerle kuşlarla beraber

(KUŞLAR VE GEMİLER)

Olgun meyvalarla kuşlar fısıldaşır

(UZAK BİR İKLİMDE)

Gam yemezdim, sular, ağaçlar, kuşlar

Sizinle beraber ve sizin kadar

(SULAR, AĞAÇLAR, KUŞLAR)

Bilsem şimdi bu ses hangi bahçede kuş

(BİR ÖLÜNÜN RÜYASI)

Bir yanık bülbül olmuş
Geçmişi trkllerle
Yd eder durur her kuş

(DüşüNDüğüM YER)

Kuşlar saçaklarda mahzun kanat ırpar
(şEHİR)

Kuşların sohbeti pek hoş olur;
(ETRAF KONUşURLARKEN)

Yeşil Bursa'da konuk bir garip kuş
(BİR şEY İ)

Ey kuş uırtmayan ejderha?
(KORKTUĞM şEY)

ıngıraksız, rehbersiz deve kervanı nasıl

...

Semada yıldızlardan, yerde kurtlardan başka
(ÖMRÜMDE SÜKÛT)

1.1.12. Ölüm ile İlgili Kavramlar

Ölüm kavramı Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde önemli bir ter tutmaktadır. Şiirlerinin çoğunda ölüm korkusunu paylaşmıştır. Zira “ölüm” kavramı 75 defa yinelenmiştir. Ölümle ilgili 8 tane kavram 100 (%4,74) defa tekrarlanmıştır.

NU	KELİME	FREKANS
1	Ölüm	75
2	Mezar, mezarlık	7
3	Mahşer	5
4	Cennet	4
5	Cenaze	3
6	Tabut	
7	tarumar	2
8	Azrail	1

“Korkulu Köprü” adlı şiirinde “beşik” ve “mezar” tezdının şairin ruhundaki yaşam sevgisinin bir yansıması olduğu açıktır. Ayrıca bir tarafta ölüm varken kendisinin yaşama daha yakın olduğunu kabul etmektedir.

Beşikten başlayıp mezara uzanan,
Tenha ve korkulu bir köprüdür ömrüm.
...

'Haydi mezara koş' der gaipen bir ses.
Gönlümse fısıldar: 'Boş kalamaz beşik'.
Hep böyle tereddüt içinde ben bikes,
Beyhude ararım bir kaçacak delik.

(KORKULU KÖPRÜ)

“Aynalar” adlı şiirde ölümden uzaklaşmak istediğini vurgulamaktadır:

“Aynalar, aynalar, sevgili aynalar;
Yok beni anlayan, seven sizin kadar
Öldükten sonra da yine sizin kadar,
Kim beni düşünür, hayalimi salar?

Yaşamın karanlık, sessizlik ve yok olmaktan uzak olduğunu savunarak herkesin aydınlığı ve yarınlara kavuşma arzusunda olduğunu savunur. Gece ve karanlığı ölümle özdeşleştirdiğini görüyoruz.

“Beni Kıskanan Ölüler” adlı şiirinde istemeyerek de olsa kendisinin de öleceğini kabullenmektedir. Ölülerin yaşayanları kışkandığını düşünerek onlarla konuşmaktadır:

“Gün benim olmuş ne çıkar,
Ne çıkar kıskanç ölüler,
Benim’çin açsa da güller
Bana da bir gün ölmek var.”

Yine “Aşk Şarkısı” adlı şiirde de ölümün kaçınılmaz olduğu vurgulanmıştır:
“Neyleyim sen güzelsin, bende gençlik var.
Ölüm gibi mukadder bir yol ki bu aşk”

“Bir Ölünün Rüyası” adlı şiirinde öldükten sonra da tabiatla bütünleşerek seste, kuşta tekrar yaşama arzusu ölümden kaçışın başka bir ifadesidir. Yok olmanın karşısında ruhuyla yaşamak istiyor:

“ Bir ses ki bir zaman benim sesim olmuş,
...
Bilsen şimdi bu ses hangi bahçede kuş?”

“Ölüm I” adlı şiirinde günün gittikçe karardığını ve ümitlerinin tükendiğini söylemektedir. Çünkü bir hayal kırıklığı söz konusudur ve ölüme biraz daha yaklaşılmaktadır. Kendisini bir tekneye benzetmiş ve teknenin de batmasının yakın olduğunu biliyor:

“Sözünde durmadı mavi gökler
Gün kararıyor gitgide ölüm
...
Hangi pencereye koşsam gece
Gitmiyor bu can bu tende ölüm.

Ne vefasız geçmişten hayır var.
 Ne gelecekler imdada koşar.
 Çoktandır tekneyi aldı sular;
 Çoktandır ümitler sende ölüm

“Ölüm II” adlı şiirde ölümün hayattan daha güçlü olduğunu kabul ediyor:
 “Ey kurumaz membaı sükûnun,
 Işığ! güneşten zinde ölüm.

Yine bu şiirin son dörtlüğünde ölümü kabullenmişken ölümle yüzleşmek istiyor:
 ” Ne gün aslına dönecek bu ten
 -Taş, toprak, çiçek, su veya maden-

Ruha ebediyeti vadeden
 Efsanevi yalan nerde ölüm?

“Sanatkârın Ölümü” adlı şiirde ölümle beraber her şeyin yarıda kaldığını ve hayatın bir anlam taşımadığını düşünmektedir:

Gitti gelmez bahar yeli;
 Şarkılar yarıda kaldı.
 Bütün bahçeler kilitli;
 Anahtar Tanrıda kaldı.

Geldi çattı en son ölmek.
 Ne bir yemiş, ne bir çiçek;
 Yanıyor güneşte petek;
 Bütün bal arıda kaldı.

“Obsession” adlı şiirinde dünya hayatının kısılalığı bahçede söylenen bir şarkılık süreye ve bu süre de su gibi çabucak akıp gitmeye benzetilmiştir.

“Ölüm” şiirinde ölümün er geç geleceği kabullenilmiş ve bütün çabaların ölümü önleyemeyeceği söylenmiştir. Ölüm her an insanı kuşatması altında tutmaktadır:

“Ölüm, sinsî ölüm

Ey açmayan gülüm

...

Er geç yapacağın

O amansız baskın

...

Bütün dehşetince

Kafamda her gece

Gelecektin madem

Ve mademki o dem

Başlayacak adem

Bırak... Şarkı bitsin

...

Ölüm, sinsî ölüm

“Kerbela” şiirinde ölmek yüceleştirilmiş, insanı avutabilecek tek şeyin ölüm olduğu söylenmiştir:

“Ve sen ey yıllardır çaldığım saz

Sen bile oldun beni avutmaz

Ölmek olacak o başka bir haz

Olmak suda açan o nilüfer!”

“Ölümden Sonra” adlı şiirde ise ölümün çare olmadığı anlaşılır:

Öldük, ölümden bir şeyler umarak.

Bir büyük boşlukta bozuldu büyü

Nasıl hatırlamasın o türküyü,

Gök parçası, dal demeti, kuş tüyü,

Alıştığımız bir şeydi yaşamak.

...

Öylesine karanlık ki gecemiz,

Ha olmuş ha olmamış penceremiz;

Akarsuda aks’imizden eser yok.

“Gün Eksilmesin Pencereyden” adlı şiirde ölümün kurtuluş olmadığı anlaşılmış ve her şeye rağmen yaşamanın güzel olduğu kabul edilmiştir:

“Her mihnet kabulüm, yeter ki,
Gün eksilmesin pencereyden”

“Ölmüşüm” şiirinde ölüm gelmiş ancak ruh dünyadan koparılamamıştır:
“Günüm gelmiş, saatim çalmıştı nihayet.
Ölmüşüm, kabrinde unutulmuştu ceset;
Zulmette böcekler eczasını yiyordu.

Ve alışılmamış bir günün seherinde,
Ruhum bir atlı gibi dört nala gidiyordu,
Yemyeşil uzanan sükun vadilerinde

“Her Gece mi Bu Uykusuzluk” adlı şiirde şair ölüme hemen teslim olmak ister; ölümün bir kurtuluş olduğunu düşünerek:

Deliksiz bir uykuya vaadin,
Günün dolmuş veya dolmamış,
Gençliğime filan bakmadan,
Derhal gelebilirsin ölüm;
Kapı açıktır, lamba sönük.

“Okşamaya Vakit Kalmadı” şiirinde “Ölenle beraber öldüm” dizesiyle ölümün kişiye varmadan da kendini hissettirdiğini söylüyor.

“Ölmek İstemeyen Adam” şiirinde hayatı gözlerinde hapseden insanın ölümden kurtulamayışı anlatılmış.

“Kış Güneşi” adlı şiirde ölümden korkmanın nedeni açığa çıkıyor; insanoğlu bilinmek, hatırlanmak düşüncesinden kendini alamıyor:

“Gurbet yok benim için ölümden gerçi
Anlarım beni yâd ettiğinizi
Kendiliğinden ısınınca kabrim,
Güneş çıktığı zaman”

“Ben Ölecek Adam Değilim” adlı şiirde hayatın alışılmış bir şey olduğu için bırakılamayacağı savunulmuştur:

Kapımı çalıp durma ölüm,
Açmam;
Ben ölecek adam değilim.

Alıştım bir kere gökyüzüne;
Bunca yıllık yoldaşımdır bulutlar.
Sıkılırım,
Kuşlar cıvıldamasa dallarında,
Yemişlerine doymadığım ağaçların,

....

Ekmekten olamam doğrusu,
Nimet bildiğim;
Sudan geçemem,

...

Nedir ki eninde sonunda ölüm?
Ayrı düşmek değil mi aşinalardan?

“Perişan Sofra” adlı şiirde ölümü yüce bir değer olarak görüyor ve ölen kişinin meleklerin yanında olduğunu düşünüyor:

Öldü kimse görmedi melekleri;
Sorma nasıl habersiz gitti giden

...

Uzun bir sefere çıktı, diyorlar;
Gemiye gören var mı? Hani deniz?

“Şaşırdım Kaldım” adlı şiirde de ölümü sabırsız bir ata benzetiliyor:

“ve ölüm kapımda kışner, sabırsız
Bir at oldu nihayet.”

“Bir de Baktım ki Ölmüşüm” adlı şiirde yaşamdan uzak bir halde dünyaya olan hasretini anlatıyor:

“Bir de baktım ölmüşüm!
 Dünya sönmüş başucumda;
 Bir türlü gözümünden gitmez
 Ne gurbetlere düşmüşüm!”

“Bir Ölünün Ağzından” adlı şiirde de her ne kadar kabirde olsa da ruhen dünyada varlığını tabiatta sürdürdüğünü söylüyor:

“Kabrimde çiçek getirenlere gülerim;
 Gafil kişilermiş bu insanlar vesselam;
 Bilmezler ki bu kabirle yoktur alakam;
 Ben o çiçeklerdeyim, ben bu çiçeklerdeyim”

“Dalgın Ölü” adlı şiirde ölümün insanın içindeki dünya sevgisini koparamadığını ve koparamayacağını vurguluyor:

“Dün güzel bir kadın geçti
 Kabrimin yakınından
 Doya doya seyrettim
 Gün hazinesi bacaklarını

Gecemi altüst eden
 Söylesem inanmazsınız
 Kalkıp verecek oldum
 Düşürünce mendilini
 Öldüğümü unutmuşum”

“Ben Aşk Adamıyım” adlı şiirinde de yine dünyadan kopamadığını görürüz, kişi madden dünyada olmasa da manen her şeyi yaşamaktadır:

“Candan selamlarım
 Civarından geçecek gemileri
 ...
 İçlerinde kendim varmışım gibi.”

“Su Sesi” adlı şiirde ölümden sonra da suyun sesini duyma arzusunu taşıyor.

Aslında yine dünya hayatından kopmama arzusudur bu:

“Sesin öyle güzel ki
Duymak isterdim
Öldükten sonra bile”

“Kısmetimiz Kalkmış” adlı şiirde insanın kendini ölüme alıştırmaya başladığını görürüz.

“Kısmetimiz kalkmış diyerek buralardan,
Bir gurbet yolculuğu niyetine,
Eşe dosta veda edersin
...
Dağ dağa kavuşmaz,
İnsan insana kavuşur!
Sen de avunursun,
Biz de avunuruz”

Cahit Sıtkı şiirlerinde yaşayamamanın, hayatı doyasıya özümseyememenin vermiş olduğu hüznün vardır, yaşama sevincine insanları davet ederken ölümü unutmamaları şartıyla. “Cahit Sıtkı” denince akla gelen ölümdür, ölümden duyulan acının ruha yansımasıdır. Fakat bu yaklaşım, hayatı güzel kılmak için vardır. Şair, adeta ruc’u sanatını her şiirinde gerçekleştirir:

Bir köşeye mahzun çekilen için,
Yemekten içmekten kesilen için
Sensiz uykuyu haram bilen için
Ayrılık ölümün diğer ismidir.

“Kara Sevda” şiirinde ayrılıkla ölümü aynı mana potasında bilen şairde ölüm teması adeta şiirin mayasıdır. Bu duygu, şiirin yankısını, coşkusunu, ritmini artırır. Hayatın beraberinde bu endişe, şairin mısralarını sarar sarmalarken, şairin endişesi içini kemirir durur:

“Akıbet” adlı şiirde ölümün herkesin başına geleceğini hatırlatıyor. Bu da ölümü kabullenmenin başka bir yönüdür:

Sela verildiğine göre
 Cami-i kebir minaresinde
 Günlerden Cuma olmadığı halde
 Muhakkak ölü var mahallede

Aynı şekilde “Otuz Beş Yaş” şiirinde de herkesin ölümlü olduğu söyleniyor. Ancak ölümün nasıl ne zaman geleceği muallâk bir durumdur. Ayrıca ölümün insanın hayatındakileri silerek insana yaklaştığını anlatıyor. Ölümün bir yıkım olduğunu “tarumar bahçe” benzetmesiyle anlatıyor:

...
 Hayata beraber başladığımız,
 Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir;
 Gittikçe artıyor yalnızlığımız.
 ...
 Ne dönüp duruyor havada kuşlar?
 Nerden çıktı bu cenaze? ölen kim?
 Bu kaçınıcı bahçe gördüm tarumar?

 “ Neylersin ölüm herkesin başında.
 Uyudun uyanamadın olacak.
 Kim bilir nerde, nasıl, kaç yaşında?
 Bir namazlık saltanatın olacak,
 Taht misali o musalla taşında.”

“Ölüm Tehlikesi” adlı şiirde de ölümün ne zaman geleceği belli değildir:
 “Ben geliyorum demez ki ölüm
 Kaza bela adım başınadır.
 Kişi evde gerek akşamları;
 Ölürse helalleşerek ölür”

“Sevdalı” adlı şiirinde de ölümü kabullenişin yansımasını görürüz:
 “Ne de olsa yaşıyor insan
 “Ne de olsa bir gün ölme var.”

“Misafir Adam” adlı şiirde bir bilinmezlik olan ölümün insanın isteği dışında da olsa kendisini bir gün bulacağını söylüyor. Nitekim insan dünyada ancak bir misafirdir.

“Bir kere misafire çıkmış adın
İstesen istemesen gideceksin

...

Ötede ne var ne yok belli değil
Kimse bilmiyor nedir karşı kıyı”

“Tereke” adlı şiirde dünyadan kopamayıp eşyasını değerli göstererek sergilenmeye çalışılıyor. Zira herkesi eşyası kendisi için bir değer taşır, diğerleri için değil.

“Ben ölürsem ölürüm, bir şey değil;
Ne olursa garip eşyama olur.
Bir hayır sahibi çıkar mı dersin,
Mektuplarımı iade edecek?
Ya kitaplarım, ya şiir defterim?
Yanarım bakkal eline düşerse”

“Davet” adlı şiirde gidenin gelmeyeceğini kabullenmiş olacak ki ölülerin yaşayanları yanlarına çağırdığını söyler:

“Boş ver diyordu uykumda ölüler,
Boş ver kardeşim dünya işlerine.
Değer mi sevincine, kederine;
Hatırladıkça gülüştüğümüz şeyler.

...

Ebedî kılmak vuslat gecesini

...

Gel diyordu uykumda ölüler.”

“Yalan Dünya”da dünyanın güzelliklerinden kopuşun zor olacağını söylüyor:

”Her mevsimiyle insanı ayrı ayrı saran
Bunca güzelliği nasıl koyup gideceğiz
Yaman çalacak o çalmayası saat yaman
Geçmiş ola bir kez yumuldu mu gözlerimiz”

“Hacı Bayram Cami” adlı şiirde de ölümün akıldan çıkarılmaması gerektiğini hatırlatarak herkesin öleceğini söylüyor:

“İnsanı öldüren erdiren sükût
Bir gün öleceğini aklında tut
Rahat bir yer olmalı ki şu tabut
Görmedim girmem diyen yiğit kimse.

“Yürek” adlı şiirinde kalbinin durmasıyla sevilen hayattan ayrılacağını söylüyor. Dolayısıyla yüreğinin kendisi için bir velinimet hükmünde olduğunu vurguluyor:

“Hayat aşk iyilik cesaret
Ne varsa bu yürektedir
Bu yürek durmayagörsün
Kodunsa bul dünyaları

Yüreğim benim bir tanem
Velinimetim efendim
Durma çarp vur ses ver aman
Âşık kulağım sendedir.”

“Bayram Yemeği” adlı şiirinde ölümün kendisini sevdiklerinden ayırdığını ve bunun büyük bir üzüntü sebebi olduğunu söylüyor:

“....
Keşke gelseydi bu bayram diyecekler
Ve birdenbire yürekler
Aynı acıyla yanıp
Hepsinin gözleri yaşaracak
Öldüğümü hatırlayarak.”

1.1.13. Masal ile İlgili Kavramlar

Cahit Sıtkı Tarancı'nın bazı şiirlerinde masal dünyasından izlerin yer aldığı görülmektedir. Şair, şiirlerinde dile getirdiği bu duyguları hikâyelerinde de işlemiştir.

Tarancı'nın şiir kitaplarında tespit edilen ve incelenen bu özellikteki şiirlerde, çocukken dinlediği masallardan hareket ettiği ya da çocuk duyusunu yansıttığı görülmektedir. Şairin şiirlerinde masalla ilgili 11 kavramın 24 (%1,13) defa tekrarlandığı görülmektedir.

NU	KELİME	FREKANS
1	Saray	10
2	Masal	5
3	Keşfedilmemiş ada	1
4	İn, Cin	
5	Sayıklayan ağaç	
6	Bulut abla	
7	Ağaç kardeş	
8	Leylek amca	
9	Şehzade	
10	Sihirli seccade	
11	Meçhul	

Cahit Sıtkı Tarancı'nın “Sarayımız” başlıklı şiiri, içinde masal unsurlarını barındırmaktadır. Şiirde masal ortamını çağrıştıran unsurlar “saray”, “meçhul, keşfedilmemiş bir ada”, “cinler” gibi kelimeler aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Şair, sevdiğine insanın ancak masalarda görebileceği ve hayal dünyasında canlandırabileceği bir mekân hazırlamak istemektedir. Bu saray, güzelliğini sevgilinin güzelliğinden alacaktır. Saray, bir eşi ve benzeri olmaması yönünden olduğu kadar, başka insanların ulaşamayacağı kadar uzak, sessiz ve tertemiz bir yer olması bakımlarından da masala ait nitelikleri göstermektedir. Gerçekte var olmayan ve şairin düş dünyasında şekillenen bu mekân içinde güzel ve temiz duygular yaşanacaktır. Şair, sevgilisine bir eşi daha olmayan bir saray yaptırmak istemektedir. Saray, masalarda zenginliğin, mutluluğun, devletin, hayatın sembolüdür. İnsan asıl mutluluğu cinler, periler gibi insan dışı varlıkların aracılığıyla ve saray kavramının ifade ettiği zenginlikte değil, sevdiklerinin yanında bulunması sayesinde bulabilecektir. Şiir, muhtevası ve söyleyiş özellikleriyle

masal ortamını yaşatmaktadır:

Sana öyle bir saray yaptırmak isterim ki
 Bir eşi henüz daha yapılmamıştır belki.
 Henüz keşfedilmemiş, meçhul kalmış bir ada
 Gibi sahilden uzak, dalgalar arasında
 Bir saray, hem vücudun gibi beyaz bir mermerden;
 Sema, deniz ve güneş girer pencerelerden.
 Ve pencere camları gözlerinin renginde,
 Mis kokusu duyulur bu sarayın içinde.
 Bu sarayın içinde her şey güzel, temizdir,
 Çünkü her şey aksimiz veyahut gölgemizdir.
 Burada yalnız biz varız, ne inler ne de cinler,
 Yanan alınlarımız yalnız burada serinler.
 Cenneti bulmuş gibi bu sarayın içinde
 Ellerin saçlarımda ve başım dizlerinde,
 Her şeyden, her insandan, bütün dünyadan ırak,
 Tâ içimizden gelen bir ahenge uyarak,
 Ve bu ahenkle sarhoş, ister misin sevgilim,
 Hiç sonu gelmeyecek bir ömür geçirelim?

(SARAYIMIZ)

Cahit Sıtkı, “Gece Bahçelerinde” başlıklı şiirinde de kozmik âleme ait unsurlar ve bir çocuğun gözüyle yaşananların anlatımıyla masal dünyasına uygun bir ortam yaratmaktadır. Kozmik âleme ait unsurlar olan güneş, ay, yıldızlar, gökyüzü, şairlerin duygu ve düşüncelerini ifade etmenin bir aracıdır. Çocukluk çağlarının özlemi, sonsuzluğun fark edilip dile getirilmesi, ulaşılması ve çözümlenmesi güçtür. Yer, olay ve durumların ifade edilmesinde şair kozmik âleme ait bu unsurları kullanma yoluna gider. Özellikle yıldızlar, çocukların en fazla dikkatini çeken, ulaşamayacak yerleri, insanları; özlemi duyulan yaşamları masal ortamında yaşamanın da bir aracı haline getirilmiştir. Yıldızlara uzanma ve onlara ulaşma isteği gerçekleşmesi mümkün olmasa da bu durum, insanın özlemlerine ve düş dünyasındaki hayallerine kavuşmasının bir aracıdır. Aynı zamanda her insanın gökyüzünde bir yıldızının bulunduğu şeklindeki bir inanış biçimi de insan ile kozmik âlem arasındaki ilişkiyi daha tutarlı kılmaktadır.

Şair, “Gece Bahçelerinde” adlı şiirinde böylesine bir duyuyu ifade etmektedir:

Gece bahçelerinde
 Işıldayıp da bazen,
 Olgun meyva halinde
 Sallanırken yıldızlar,
 “Elim yetişmez!” diye,
 Görenin içi sızlar.
 Bu sızıyı içinde
 Sen de duyduğun zaman,
 Öyle kendi kendine,
 Yum gözlerini bir an:
 Düşer eteklerine
 Bir bir ahu gibiyıldızlar;
 Sen istediğin zaman,
 Senindir bu yıldızlar.

Şair, “Gece Bahçelerinde” şiirinde, bir gece gökyüzünü çocuk gözü ve duyusu ile görmekte ve algılamaktadır.

Bazı şiirlerde şiirde söz konusu edilen durumun kahramanı hayvanlar ya da cansız varlıklar olabilir. “Kişileştirme” sanatına dayanan bu tür anlatımlar, masallarda ve fabllarda çok sık görülmektedir. Ağaçlar, yıldızlar, dereler, otlar, şiirde kahraman yerine konularak, çocuğun hayal dünyasına seslenmek mümkün olur. İnsanın yaşadığı ya da yaşaması muhtemel olayları ve duyguları bu şekilde çocuğa sezdirmek mümkündür. “Sayıklayan Ağaç” adını taşıyan şiirde masal unsurları böyle ortaya çıkmaktadır. Şiirin kahramanı bir ağaçtır. Ağaç, güz geldiğini duyunca her günü işkence ile geçen bir insana benzetilmektedir. Yıldızlar ağaca göz kırpmakta, bu durumdan neşelenen ağaç da kendisini bahar aylarında zannedip bülbülleri çağırarak, o güzel günlerin özlemiyle sayıklamaktadır. İnsan dışı varlıkların kişileştirildiği ve insanlara ait duyguların anlatıldığı şiir, bu özellikleriyle bir masalı hatırlatmaktadır:

Güzü durmayagörsün ağaç,
 Artık her günü bir işkence;
 Bir hayale dalar her gece,
 Başında gök ürperen bir taç.

Göz kırparken ona yıldızlar,
 Baharında sanıp kendini
 Çağırır eski b lb llerini,
 AĞaç pırıl pırıl sayıklar.

Çocukların masalları çok sevmelerinin bir sebebi de kahramanlarının insan dışı varlıklardan da seçilmesidir. Hayvanlar, ağaçlar, nehirler, yıldızlar vb. Çocuğun düşüncelerine ve hayallerine eşlik, arkadaşlık ederek onun i dünyasını dışa vurmasına aracı olurlar. Cahit Sıtkı Tarancı, bir ocuk tavrıyla dış dünyaya gözlerini çevirerek orada gördüğü değişik varlıklarla bir masal ortamında dertleşmektedir. “Bizimkiler” başlıklı şiirde böyle bir durum vardır. “Bulut abla”, “ağaç kardeş”, “leylek amca” seslenişleriyle hem çocuksu tavır hem de masal üslubu ortaya çıkmaktadır. şair, bulutu bir ablaya benzeterek ocuk-abla yakınlık ve sıcaklığını hissettirmeye çalışmaktadır:

Nereye böyle bulut abla?
 Az bekle, beraber gideriz;
 Ben de buralı değilimdir.
 Mahzun durursun ağaç kardeş?
 Galiba şikâyet r zg rdan!
 Anlaşıldı dert ortağıyız.
 Öyle ne daldın leylek amca?
 Efk rın mı var akşam akşam?
 O halde benden sayılırsın.

Cahit Sıtkı, Daniel Defoe’nun “Robinson Crusoe” adlı romanındaki kahramana özenerek “Robenson” şiirinde romandaki kahraman gibi olmak istemektedir. İnsanlar yapmak isteyip de yapamadıkları şeyleri gerçekleştiren kişilere her zaman hayranlık duymuş ve onları saygı ve hayranlıkla anmışlardır. Maceralarla dolu sayılabilecek bir hayatı olmasına ve kalabalık bir çevrede yaşamış olmasına rağmen, Tarancı, kendisini hep yalnız hissetmiştir. şiirlerinde en yoğun yansıttığı duygu, tıpkı Robenson gibi, içinde yaşadığı çevreden kaçıp uzaklaşmaktır. Kaçmak, uzaklaşmak, insana hüzün ve acı veren bir duygudur. Buna rağmen Cahit Sıtkı’nın romanda da olsa bir yalnızlık

yaşayan Robenson adına şiir yazması ve onun yaşadığı hayata özenmesi hem ilginç hem de gerçek hayattan masal dünyasına kaçma arzusunun bir ifadesidir. “Robenson” şiirinde kahraman ve onun yaşadıklarıyla kendini özdeşleştiren şair, kullandığı dil ile de çocuk duyuşu ve samimiyetini göstermektedir:

Robenson, akıllı Robenson’um,

Ne imreniyorum sana bilsen!

Göstersen adana giden yolu;

Başımı dinlemek istiyorum.

.....

Robenson, halden bilir Robenson,

Adan hâlâ batmadıysa eğer,

Alıp götürürsen beni oraya,

Deniz yolu kapanmadan evvel!

“Robenson” şiirinde hâkim olan bir tema da tabiattır. Şairin içinde yaşadığı ortamdan tabiata kaçma isteği ve tabiatta kendisiyle baş başa kalma arzusu çocuğun diline uygun düşen bir anlatımla verilmektedir.

Şairin “Abbas” adlı şiiri, konusunu kendisinin çocukken dinlediği masallardan almaktadır. Şair, bu durumla ilgili olarak şu açıklamaları yapmaktadır:

“.... ‘Abbas’ isimli şiir: Çocukluğumda dinlediğim bir masalda, bedbaht bir şehzade, bu haline acıyan aksakallı bir adamla karşılaşır (Hızır Aleyhisselam); şehzadeye bir saadet parolası verir ve ona der ki: ‘Canın sıkıldığı zaman, Abbas! diye sesleniver, derhal karşına gaipten bir harem ağası çıkar, sofranı kurar, sevgilini getirir, geçmiş günlerini yeni baştan yaşattırır!’ Ve şehzade bu parolayla kendini avutur. Burada Abbas, insanoğlunun hayatta sık sık başvurmaya mecbur kaldığı hayali temsil etmektedir. Şiiri ona göre okumalı.”

Şair, Abbas’ı her isteği yerine getiren bir masal kahramanı şeklinde düşünmekte ve sihirli seccadesiyle zamana hükmetmesini istemektedir:

Haydi Abbas, vakit tamam;

Akşam diyordun işte oldu akşam.

Kur bakalım çilingir soframızı;

Dinsin artık kalp ağrısı.
 Şu ağacın gölgesinde olsun;
 Tam kenarında havuzun.
 Aya haber sal çıksın bu gece;
 Görünsün şöyle gönlümce.
 Bas kırbacı sihirli seccadeye,

Göster hükmettiğini mesafeye
 Ve zamana.
 Katıp tozu dumana,
 Var git,
 Böyle ferman etti Cahit,
 Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan
 Yaşamak istiyorum yeni baştan.”

Çocuk şiirinde tekerlemeler önemli yer tutmaktadır. Çocuklar –kaynağı ne olursa olsun- uyum, kafiye, tekrar gibi ses ve hayale, mizaha, şaşırtmaya (sürprize) ağırlık veren anlatım özelliklerinden dolayı tekerlemeleri dinlemekten ve ezberlemekten çok zevk duyarlar.

Dilin en doğal ve ritmik kullanım biçimi olan tekerlemeler, şiirde ve masalların başlangıç kısımlarında özel bir anlatım biçimi olarak yer almaktadır. Şiirde bu ritmik yapıyı içinde barındıran söyleyişler, şiirin akıcılığını sağladığı gibi, onun kolay okunmasını ve hatırdan kalmasını da sağlamaktadır. Tarancı'nın “Renkler” adlı şiirinde böyle bir anlatım tarzı görülmektedir:

Gündüze alışan renkler,
 Her gece perişan renkler.
 Eşyada bakış mısınız?
 Zamanda akış mısınız?
 Gözümde hatıralar mı?
 Yekpare varlığımı
 Siz misiniz parçalayan,
 Farksız kırık aynalardan?
 Sizde mi yaşamaktayım,

Gündüze alışan renkler,
Her gece perişan renkler?

Tarancı'nın "Eşya" şiiri, insanın çevresini olumsuz biçimde algılayışının özelliklerini vermektedir. Şiirde ilk mısra serbesttir. İkinci mısralardaki kafiye ve rediflerle tekerlemedeki ahenk sağlanmaktadır. Zengin kafiyenin hâkim olduğu şiirde rediflerin de katkısıyla güçlü bir ritim kendisini hissettirmektedir.

Gece oldu mu korkunç
Şekiller alan eşya:
İçime ürpermeler,
Korkular salan eşya,
Ben çileden çıkarken,
Seyrime dalan eşya,
Sabaha dek gözleri,
Gözümde kalan eşya,
Bana söyleseydiniz,
-Tasam oldu sırrınız,-
Donmuş kımıldamayan,
Birer rüzgâr mısınız?
Bencileyin düşünür,
Daha ağlar mısınız?
Ben sizi var sanırım,
Sahiden var mısınız?

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde çocuk duyarlılığını yansıtan tekerleme üslubu "Uçtu Uçtu" şiirinde de görülmektedir. Şiirde tekerleme üslubu, yoğun tekrarlar ve çocuk dünyasına ait kelimeler kullanılarak ortaya çıkmaktadır. Leyleğin ve masanın uçması, Semahat'ın uçması, gerçeğe hayalin iç içe geçtiği ve eğlendirme unsurunun ortaya çıktığı bir durumu ortaya koymaktadır. Tekerlemelerde, eğlendirme yanında çocuğun dilin kurallarını ve bir araya gelmesi, gerçekte mümkün olmayan durumları, eşyaları ve kavramları bir araya getirmesiyle farklı bir anlatım hâkim olur:

Uçtu uçtu leylek uçtu,
 Uçtu uçtu masa uçtu,
 Uçtu uçtu Semahat uçtu,
 Uçtu uçtu.....?
 Ne uçtu sanırsınız çocuklar?
 Uçtu uçtu gençliğim uçtu.

Ritim duygusuna sahip şiirler çocuklar için ayrı bir değer taşımaktadır. Çocukların masallar aracılığıyla erken yaşlarda tanıdığı ve sevdiği bu tür şiirler, çocuğa bazı değerler kazandırmada şiiri araç olarak kullanmaya imkân tanımaktadır. Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Sağ El" adını taşıyan şiiri, bu özellikleri taşımaktadır.

Tekerleme üslubunun hâkim olduğu şiir, çocuğun el becerilerini kullanırken geleneksel inançlara ve anlayışlara bağlı bir tercihi benimsediğini de ortaya koymaktadır. Sağ el, çocuk için neredeyse bütün varlığının sebebidir. Sağ el, toplumda büyüklerin çocuk eğitiminde el becerilerini ve alışkanlıklarını geliştirmede verdikleri öneme dayanılarak "arslan elim", "dillere destan elim" gibi önem ve değer taşıyan ifadelerle de yüceltilmektedir. "Yediğim ekmek senden/Sen ev yıkmaz ev yapar" mısralarında ortaya çıkan kültürel değerler, şiirdeki basit ve çocukça söyleyişin içerisine "değerler eğitimi" açısından şiire ayrı bir nitelik kazandırmaktadır. Böylece çocuğa, yemek yerken sağ elini kullanma alışkanlığını kazanması gerektiği, sağ elle yapılan işlerin yıkıcı değil yapıcı olduğu şeklindeki değerler telkin edilmektedir.

Cahit Sıtkı'nın "Kur'a" şiirinde de tekerleme üslubuyla birlikte tabiata ait güzelliklerin ve onlara duyulan özlemin anlatımı yer almaktadır. Şiirin ikinci bölümünde dile getirilen duygu ve düşünceler, tekerlemelerdeki kuvvetli ritmi ile çocuk gözüyle dış dünyaya ait varlıkların algılanmasını başarılı biçimde yansıtmaktadır:

.....
 Ağacı kıskanırım,
 Yemiş yüklü dalı var;
 Bahar olsun, güz olsun,
 Ne güzel masalı var!
 İmrenirim arıya,

Cahit Sıtkı Tarancı'nın en güzel şiirlerinden birisi de "Çocukluk" adını taşır. Bu

şairin iki temel özelliği, çocuk duyusunu çok güzel yansıtmaları ve tekerleme üslubunu muhteva ile birleştirmesidir. Şiirde anlatılanlar gerçek âleme ait değil, şairin hayal dünyasına ve çocuk ruhundaki dünyaya aittir. Affan Dede, şaire çocukluğunu vermeyi başaran bir masal kahramanıdır. Bu yönüyle, masallardaki iyi kahramanların isteklerini yerine getiren iyi kalpli cinlere ya da büyücülere benzemektedir. Affan Dede'den çocukluğunu para ile satın alan şair, belki de çocukluğunda yaşayamadığı ya da kıymetini anlayamadığı oyunları oynar, güzellikleri yaşar. Bütün bunların gerçek hayatta yapılabilmesi mümkün değildir. Bunun bilincinde olan şair, çocuk dünyasına ve ruhuna uygun bir masal dünyası oluşturmuş, bu güzellikleri tekrar yaşama arzusunu dile getirmiştir:

Affan Dede'ye para saydım,
Sattı bana çocukluğumu.
Artık ne yaşıyorum, ne adım;
Bilmiyorum kim olduğumu.
Hiçbir şey sorulmasın benden;
Haberim yok olan bitenden.
Bu bahar havası, bu bahçe;
Havuzda su şırıl şırıldır.
Uçurtmam bulutlardan yüze,
Zıpızıplarım pırıl pırıldır.
Ne güzel dönüyor çemberim;
Hiç bitmese horoz şekerim!

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde halk muhayyilesine yerleşmiş masallara, dinî hikâyelere, aşk hikâyelerine sık sık telmihlerde bulunulur :

Neden sonra nehir yatağında
Kurt ininde kuzu otlağında

(MÜJDE)

Bir mecnun geçti o çöllerden bir de ben
 Diş mi çektirmedim âlemde Kerem gibi
 Ferhat gibi gürz mü sallamadım dağlara
 Ne Leylâ yar oldu bana ne Aslı ne Şirin

(YALNIZLIK MACERASI)

Hazreti Musa olmak kolay değil

(CAN YOLDAŞI)

Ellerim elma dalında;
 Adem'le Havva ecdadım

(ÖLMEK İSTEMEYEN ADAM)

Kabil'in akıttığı kanmış durdurulmazmış

(BİR HARİTAM VARDI BENİM)

1.2. Kelime Sıklığı

Fevzi Karademir'in "Bir Dil ve Üslup Bileşeni Olarak Cahit Sıtkı'nın Şiirlerinde Soru" (Turkish Studies) adlı çalışmada, bir dil ve üslup bileşeni olarak, soruların Cahit Sıtkı'nın şiirlerindeki yeri incelenmiştir. Bu amaçla şiirlerdeki soru sağlayıcıların kullanım sıklığı ve işlevleri tespit edilmiş, bağlamları esas alınarak, bütün sorular, sorucu-muhatap ilişkisi, derin yapıdaki anlamsal çeşitlilik açısından değerlendirilmiştir. Yapılan incelemede, Cahit Sıtkı'nın, şiirlerinde soruyu duygularının aktarımında, çok işlevli bir araç olarak sıklıkla kullandığı, soru kategorisinin, Cahit Sıtkı'nın dil ve üslubunun şekillenmesinde önemli rol oynadığı tespit edilmiştir.

Şairin duygusal yönü, istekleri, özlemleri, hasretleri vb. yapıtına gizli veya açık olarak yansır.

Dikkatli bir incelemeyle, onun psikolojik yapısının da eserinde az-çok yer aldığı görülür. Bu hususta psikanalitik eleştiri devreye girer. "Psikanalitik eleştiri sonucunda ulaşılan anlam diğer tüm anlamlandırmalara özel bir bağla bağlıdır; çünkü psikanaliz edebî eserin kökeninde bulunan ve zihinsel hayatımız için özel bir yeri olan bir fantezinin keşfedilmesini sağlar." (Cebeci 2004: 186) Bu bakımdan, şairin bilinçli veya bilinçdışı yönleri, ahlaki ve entelektüel yapısı, eğitimi, istekleri, fantezisi vb. şiirine

onun dil ve üslûbunu oluşturur. Kısaca şunu söyleyebiliriz ki, bir şairin kullandığı sözcüklerin özelliği ve sıklığı şairin maddi-manevi dünyasıyla yakından ilgilidir.

Şiirlerinde günlük konuşma dilinin ağırlıkta olduğunu görürüz. Halkın anladığı dille yazmayı tercih eden Cahit Sıtkı, kelime seçiminde kendi kişiliği ve psikolojisini de kullanır. Şiirleri üzerinde yapılan bir çalışmada gün ışığı-aydınlık 130, kuş 83, gece 44, ölüm 75 defa kullanılmıştır. “Gün, kuş, gece ve ölüm sözleri, Türk şuuruna intikal etmek bir yana, bizatihi bu şuur tarafından yaratılmış ve yüzyıllarca işlenerek kolektif ruhun incelikleriyle bezenmiş, canlı, yaşayan ve üzerinde mutabakat sağlanan kelimelerdir.” (Korkmaz 2002: 304) Bu sözcüklerin kullanılış sıklığına bakıldığında, şairin psikolojik durumunu, sıkıntılarını, eğilimlerini yansıttığı görülür. Şair yer yer gün, gün ışığı ve aydınlık kelimelerini gece, ölüm vb. sözcüklere tezat olarak kullanmak suretiyle imgeleştirip sıkıntının ortadan kaldırılması anlamını yüklemiştir. Burada dikkati çeken bir husus, Cahit Sıtkı’nın üslûbunu oluştururken psikolojik yapısını da kullanmasıdır.

Cahit Sıtkı, burada psikolojik yapısına uygun sözcükler kullanmada ustaca bir yapı sergiler.

Şiirlerinde ölüm ve ümitsizlik üzerine sözcükler ve anlatım tarzı görülür. Bununla beraber eserlerinde sorunun yerinin de ayrı olduğunu görürüz. Soru sağlayan kelimelerin kullanımına ağırlık vermiştir.

Cahit Sıtkı’nın, şiirlerinde en çok kullandığı soru sağlayıcılar “ne” ve “ne”li sözcüklerdir. Toplam 265 yerde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunların bir kısmında bir soru düzeni söz konusuyken bir kısım örnekte ise bir soru düzeni olmasına rağmen soru anlamı baskın değildir. Ne ve ne’li soru söz(cük)leri, soru anlamlarını az çok korumalarına rağmen içinde bulundukları bağlam, cevap isteyen bir soru mahiyeti taşımamaktadır.

Ne zaman kara yüzü göreceğim, **ne zaman**.

(BATAN GEMİ),

Koynumda fakat **neden, neden** bu tatsız vücut?

(ÖLÜMDEN BETER)

Ne gün kalkacak bu perde ölüm?

(ÖLÜM II)

Bu kanat çırpış **neden**?

(HATIRALAR)

Ne yaptın tarlanı, **nerede** hasadın?

(GENÇLİK BÖYLE DİR İŞTE)

Yarını **ne olacak** dünyamızın

(ŞAŞKIN DÜNYA)

“**Kim**” sözcüğü 25 yerde kullanılmıştır.

Kimdir bana gülümseyen yeşillik balkonundan?

(SERENAD)

Sahiden sen **kimsin** güzelim?

(ŞAŞIRTMACA)

Nerden çıktı bu cenaze? Ölen **kim**?

(OTUZ BEŞ YAŞ ŞİİRİ)

Ne bileyim ben

Kindi Amerika'yı keşfeden

(FİKR-İ SABİT)

Bilmiyorum **kim olduğumu**.

(ÇOCUKLUK).

Kim yalnız değil ki hayatında?

(YALNIZLIĞIMIZ)

Kim ne karıştı ne istedi bizden

(KIRIK KALPLER)

Anne sana **kim** dediyavrunu doğurmayı?

(ANNE NE YAPTIN)

Kim beni düşünür, hayalimi saklar?

(AYNALAR)

Kim demiş ki zamanla gül solar?

(BİZ NERDEYİZ SEVGİLİM)

Kim bilir ne oldu ne bitti gece uyurken

(BAHAR)

Kim bilir neler oluyor içerde!

(KIRKINCI ODA)

Kim bilir bu döşekte kimler yatar,

(TEREKE)

“Ya” sözcüğü yardımcı bir soru sağlayıcı olup genelde kısaltmalı ek sorular sağlar,8 yerde kullanılmıştır.

Tespit edilen örneklerde bir ekleme ve pekiştirme söz konusu olup, cevap isteği baskın değildir:

Ya kitaplarım, **ya** şiir defterim?

(TEREKE)

Ya hava, **ya** günün saati;

Ya kahvesini içtiğim dost?

(BEN DE BİR İNSANIM)

“-mı/-mu” soru ekinin 113 yerde kullanıldığı tespit edilmiştir. 101 örnekte soru işleviyle kullanılmıştır.

Bu sorulardaki başlıca işlevleri şöyle sıralanabilir:

De- fiiliyle birlikte teklif sunma, fikir sorma işlevi görür:

Bir gün gitsek **mi dersin**

Sana benzeyen yere

(DÜŞÜNDÜĞÜM)

Bir hayır sahibi çıkar **mı dersin**,
Mektuplarımı iade edecek?

(TEREKE)

Değil edatıyla birlikte tasdik ister:
Ne hoş kokuyor **değil mi** şu çiçekler?

(BÖYLE İŞTE)

Uyarı işlevi görür:
Farkında mısın nereye gidiyoruz;

(GİDERKEN)

Fakat **farkında mısın?**

(ÇİLİNGİR SOFRASI)

Olumlu yargıyı gramatikal olarak olumsuzlar:
Bülbül hiç yorulur **mu** türküden?

(BİZ NERDEYİZ SEVGİLİM) (YORULMAZ)

Olumsuz yargıyı gramatikal olarak olumlu kılar:
Gün gelince biz **değil miyiz** ölen?

(PAYDOS) (BİZİZ)

Seçenek sunar, karşılaştırma yapar:
Annem **mi**, kardeşim **mi**, sevgilim **mi**? Bilemedim;

(MAZİM)

Yağmur **mu** yağıyor,
Güneş **mi** var,
Fark etmeliyim
Baktığım pencereden.

(BEN ÖLECEK ADAM DEĞİLİM)

Dost **mu** düşman **mi** tanınmaz,
Suda oynayan çehreler.

(ALLAH'I ARARKEN)

Metne duygu değeri, anlamsal çeşni vb. kazandırır:

Ben **miyim** şimdi gülen bu ağlayan saz?

(İMRENDİĞİM ŞEY)

Benim **mi** Allah'ım bu çizgili yüz?

(OTUZ BEŞ YAŞ ŞİİRİ)

12 örnekte -mı/-mu soru eki soru anlamından sıyrılmıştır. Bunların 9'unda -
dığında, -dığı zaman karşılığı olarak kullanılmıştır:

Gece oldu **mu** korkunç

(EŞYA)

Yattın **mi** yalnızlık;

(HATIRASI YETER)

Geçmiş ola bir kez yumuldu **mu** gözlerimiz.

(YALAN)

3 yerde pekiştirme işleviyle kullanılmıştır:

Şeffaf **mi** şeffaf yaz akşamlarında,

(BİR AŞK HATIRASI)

Var **mi** yok **mu** âlemde bir o akşam

(AŞK MASALI)

1.3. Kelime Türleri

“Dilimizin yabancı kelimelerden silkinip kökü Türk olan kelimeler kazanmak yolundaki kalkınmasına Türkçeyi seven bir vatandaş sevinirse de yalnız edebiyatçı bayram eder.” (Tarancı 1944:48-51) Şair yazısını, Türk şairinin yeni sözcükler karşısındaki tutumunun ne olacağını belirleyen şu sözlerle sürdürüyor: “.....günümüzün Türk şairi, Türk halkı nezdinde (yanında) talini deneyen yeni kelimelerin macerasına bugünlük seyirci kalacak, ancak tutunmaya muvaffak olanların aradan zaman geçtikten, bu kelimeler şarap gibi, dostluk gibi eskidikten sonra sırası gelince şiir şerbetinde vişne veya şeker yerine kullanılacaktır. Ve nihayet bilinmelidir ki, eski yahut yeni her kelime, şiire girmedikçe ölmezlik sırrına eremez.”

Burada şairin, sözcüklerin ölmezliğe ulaşabilmeleri için şiire girmesi gerektiğini söylemesi dikkati çekiyor. Gerçekten de 1940'lı yılların şairleri Türkçe sözcükleri şiirlerinde kullanmışlar ve okuyanları etkilemişlerdir. Cahit Sıtkı da şiirlerinde elinden geldiğince Türkçe sözcüklere yer vermiştir.

1.3.1. İsimler

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde 16 ismin 2001 defa tekrarlandığını tespit ettik. Şairin kullandığı sözcüklerin %32.38'ini isimler oluşturmaktadır. Elbette kullanılan sözcüklerin büyük bir kısmının isim olması doğal bir durumdur. Daha önce kelime aileleri başlığı altında isimlerin hangi konularda ve hangi yoğunlukta olduğunu belirtmiştik. Şiirde en sık kullanılan isimlerin frekans tablosu şöyledir:

NU	KELİME	FREKANS
1	Kuş	83
2	Gün	
3	Ölüm	75
4	İç	64
5	Aşk	62
6	Yer	54
7	Zaman	53
8	Ses	51
9	Yol	45
10	Dünya	40
11	Ömür	24
12	Sevgili	21
13	Kalp	19
14	Gönül	18
15	Âlem	17
16	Saadet	12

1.3.1.1. Özel İsimler

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde 154 tane özel isim kullandığını görüyoruz. Bunlar kendisi için önemli olan kişi ve yer adlarından oluşmaktadır.

NU	KELİME	FREKANS
1	Allah, Tanrı	8
2	Leyla, Mecnun	6
3	Nuh, Robenson	4
4	Âdem, Atatürk, Beşiktaş, Havva, İstanbul, Rab	3
5	Ada, Anadolu, Ankara, Bursa, Ferhat, Hak, Hazreti Musa, Kerbelâ, Nedim, Orhan Veli, Şirin, Tufan, Türk	2
6	Abbas, Affan Dede, Ağustos, Akdeniz, Amerika, Aslı, Aşiyân Azrail, Barbaros, BenerciJokond, Birsen, Boğaz, Boğaziçi, Cahit, Cem, Cengiz, Çanakkale, Çemişgezek, Dante, Dicle, Dolmabahçe, Don Kişot, Dumlupınar, Edremit, Fatiha, Fikret, Hacı Bayram Cami, Haluk, Hazreti Hüseyin, İstiklal harbi, İstiklal marşı, Kabil, Kafkas, Kâğıthane, Kandilli, Kerem, Köprü, Lale devri, Mehmet, Mekke, Mustafa Kemal Mübeccel, Müjgan, Napoleon, Nazım ağbey, Nazmiye, Olemp, On kasım, Paris, Perşembe, Rumeli, Sadabat, Sadri Ertem, Sakarya, Sarayburnu, Sarıkamış, Semiha, Sirkeci, Timurlenk, Türkan, Ubeydullah Efendi, Üsküdar, Varan, Varşova, Yahudi, Yasin, Yavuz	1

1.3.1.1.1. Özel Kişi Adları

Abbas, Affan dede, Aslı, Âdem, Atatürk, Benerci, Birsen, , Cahit, Cem, Cengiz, Dante, Don Kişot, Fikret Leyla, Mecnun, Nuh, Robenson, Havva, Ferhat, Hazreti Musa, Nedim, Orhan Veli, Şirin, Barbaros, Jokond, Haluk, Hazreti Hüseyin, Kerem, Mehmet, Mustafa Kemal, Mübeccel, Müjgan, Napoleon, Nazım Ağbey, Nazmiye, Sadri Ertem, Semiha, Timurlenk, Türkan, Ubeydullah Efendi, Yavuz.

1.3.1.1.2. Özel Yer Adları

Ada, Anadolu, Ankara, Akdeniz, Amerika, Aşyan, Boğaz, Boğaziçi, Beşiktaş, İstanbul, Bursa, Çanakkale, Çemişgezek, Dicle, Dolmabahçe, Dumlupınar, Edremit, Kafkas, Kâğıthane, Kandilli, Köprü,, Mekke, Olemp, Paris, Rumeli, Sadabat, Sakarya, Sarayburnu, Sarıkamış, Sirkeci, Üsküdar, Varan, Varşova.

1.3.1.1.3. Somut ve Soyut İsimler

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde kullandığı isimlerin sayısı, özel isimler (154) de dâhil olmak üzere 2155' tir. Bunların 1659 'u (%76.98) somut; 342'si (%15.87) soyuttur.

Aşk, zaman, hayal, gönül, gün, rüya, neşe, ömür, gece sözcükleri soyut isimler arasında en çok kullanılmış olanlardır; ancak bunlarla ilgili örnekleri kelime aileleri başlığı altında incelediğimiz için burada bunlara değinmeyeceğiz. Herhangi bir kelime ailesine dahil etmediğimiz ve sık kullanılan soyut isimler de vardır. Bunlar içinde 22 frekansıyla en çok tekrar edilmiş olanlardan biri “hayat” sözcüğüdür. Şair, kendi yaşamıyla ilgili olarak ömür sözcüğünü tercih ederken, genel bir yaşam ifadesi için “hayat”ı 22 defa kullandığını görüyoruz.

1.3.2. Sıfatlar

Sıfatlar, isimlerin geçici ya da kalıcı herhangi bir vasfını ifâde eden sözcüklerdir. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde kullanım sıklığı bakımından ikinci sırada yer alırlar ve frekansları 1003'dür. Sıfatların toplam kelime sayısına oranı %16.23 'tür.

Bu kullanım sıklığı şairin nesne ve kavramların özelliklerini açıkça ifade etmeye önem verdiğini ve tasvirin, şiirlerinde sık rastlanan bir unsur olduğunu gösterir. Özellikle niteleme sıfatlarının çokluğu ve bunlar arasında mecâzî benzetmelerin varlığı şairin hayal dünyasının genişliğinin işaretidir:

“**Ne**” sözcüğü 10 örnekte doğrudan isimlerin üzerine getirilerek pekiştirme sıfatı olarak kullanılmıştır:

Hey kahpe felek **ne oyunlar** ettin

(BİR ŞEY)

Ne gurbetlere düşmüşüm!

(BİR DE BAKTIM Kİ ÖLMÜŞÜM)

Uğrunda serden geçtiğimiz;

Ne ateşlerden geçtiğimiz!

4 yerde, “ne” sözcüğü doğrudan isimlerin üzerine getirilerek hangi manasında belirtme sıfatı olarak kullanılmıştır:

Eskiden **ne vakit** baksam ısıldayan

O dünya ne oldu, nedir bu karanlık?

(HAVUZ)

Ne bilsin âlemde **ne mevsim**idir.

(KARASEVDA)

Kulak ver **ne musik**idir

(SABAH DUASI)

1.3.3. Zamirler

Zamirler, isimlerin yerini tutan sembollerdir. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde bu sözcüklerin toplam frekansı 594'tür ve sıklık derecesi %8.36'dır.

Zamir çeşitleri ve frekansları ise şu şekildedir

Kişi Zamirleri	Dönüşlülük Zamirleri	Soru Zamirleri	Belgisiz Zamirler	İşaret Zamirleri
Ben: 194 Sen: 119 O:19 Biz: 36 Siz: 18 Onlar: 10	Kendi: 40	Ne: 27 Nerde: 28 Nere: 8 Kim: 25 Kimler: 1	Hepsi: 9 Herkes: 6 Hepimiz: 1 Kimi: 4 Birçokları: 1 Kimse: 21 Biri: 13	O: 4 Ora: 5 Bu: 5

27 örnekte ne ve ne'li söz(cük)ler zamir olarak kullanılmıştır. Tespit edilen örneklerin büyük çoğunluğunda belirsizlik, pekiştirme anlamları söz konusudur:

Ne gizli cinayetler, **neler neler**(Çok, türlü şeyler) oluyor,
(ÇÖKÜYORUM)

Neler (çok ve çeşitli şeyler) vaadetmiyor akarsuyun sesi!
(BAHAR YELİ)

Ne varsa (olan her şey) bu kapı arkasındadır.
(KIRKINCI ODA)

“**Kim**” sözcüğü 25 yerde kullanılmıştır:
Kimdir bana gülümseyen yeşillik balkonundan?
(SERENAD)

Sahiden sen **kimsin** güzelim?
(ŞAŞIRTMACA)

Nerden çıktı bu cenaze? Ölen **kim**?

(OTUZ BEŞ YAŞ ŞİİRİ)

Ne bileyim ben

Kimdi Amerika'yı keşfeden

(FİKR-İ SABİT)

Bilmiyorum **kim olduğumu**.

(ÇOCUKLUK)

Kim yalnız değil ki hayatında?

(YALNIZLIĞIMIZ)

Kim ne karıştı ne istedi bizden

(KIRIK KALPLER)

Anne sana **kim** dedi yavrunu doğurmayı?

(ANNE NE YAPTIN)

Kim beni düşünür, hayalimi saklar?

(AYNALAR)

Kim demiş ki zamanla gül solar?

(BİZ NERDEYİZ SEVGİLİM)

Birkaç örnekte bil- fiiliyle birlikte cümle başı edatı görevindedir. Bu tür örneklerde, soru sözcüğü, soru anlamından sıyrılarak bilinmezlik, belirsizlik ifade etmektedir:

Kim bilir ne oldu ne bitti gece uyurken

(BAHAR)

Kim bilir neler oluyor içerde!

(KIRKINCI ODA)

Kim bilir bu döşekte kimler yatar,

(TEREKE)

1.3.4. Zarflar

Zarflar, kelime grupları içinde fiilleri, sıfatları ya da başka zarfları zaman, yer, miktar ve durum yönleriyle tamamlatan sözcüklerdir.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde toplam 1048 zarf tespit ettik. Zarflar kelime çeşitleri içinde sıklık bakımından dördüncü sırada yer alırlar. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde zarf olan kelimelerin toplam kelime sayısına oranı % 16.96'dır. Zarfları şu şekilde tablo üzerinde gösterebiliriz:

NU	KELİME	FREKANSI	YÜZDESİ
1	Durum zarfları	425	%40,55
2	Zaman zarfları	376	%35,87
3	Miktar zarfları	127	%12,11
4	Soru zarfları	64	%6,13
5	Yer-yön zarfları	56	%5,34

1.3.4.1. Durum Zarfları

Fiillerin ne şekilde gerçekleştiğini anlatan zarflardır. Fiiller çoğunlukla hangi durumda gerçekleştikleri anlatıldığı için bu şekilde olan zarfların sayısı çoktur.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde tespit ettiğimiz durum zarflarının sayısı 425'tir. Bunlar, zarfların %40.55'ini oluşturur. Şiirlerinde tespit ettiğimiz bazı durum zarflarına örnekler verelim:

5 örnekte ne ve ne'li söz(cük)ler durum zarfına karşılık olarak kullanılmıştır:

Masum bakan gözlere **nedense** inanırdım

(GÜNLERİM İ)

Nasıl acıkırsa susarsa insan

Öyle sevdim bir memleket kızını

(NAR)

Nasıl dinlersen öyle, şen veya hazin.

(KULAK VER Kİ)

1.3.4.2. Zaman Zarfları

Fiilleri, sıfatları zaman yönüyle tamamlayan sözcüklerdir. Kelime aileleri içinde “Zamanla İlgili Kelimeler”de zaman zarfları da yer almıştır. Cahit Sıtkı’nın şiirlerinde 376 tane zaman zarfı belirledik. Zarfların % 35.87’si zaman zarflarıdır. Bununla ilgili örnekleri şu şekilde sıralayabiliriz:

3 örnekte ne’li söz(cük)ler, zaman zarfına karşılık olarak kullanılmış:

Neden sonra,

Ben tekrar sulardayım

(HEY GİDİ GÜNEŞLİ UYKULAR)

Neden sonra farkına varıyorsun

(NEDEN SONRA)

Gençliğim gitti arada

Ah **neden sonra** anladım.

(ALLAH’I ARARKEN)

1.3.4.3. Azlık- Çokluk (Miktar) Zarfları

Fiiller ve sıfatların ifade ettiği hareket ya da kavramın miktarını anlatan zarflardır. Bu zarfların frekansı 127’dir ve zarf çeşitleri içinde oranı %12.11’dir. Bunlardan bazılarını şu şekilde örneklendirelim:

Anne sana kim dedi yavrunu doğurmayı?

Sanki karnında **fazla** yaramazlık mı ettim?

(ANNE NE YAPTIN?)

Gemi yüzü görmeyen bir limanın hüznünü

Kimsesiz **gönlüm kadar** hiçbir gönül duymadı.

(YALNIZLIK)

Asırlar kadar uzun, müphem ve tatlı bir an,

Biz **o kadar** sarhoşuz, o kadar sarhoşuz biz!

İşte gözlerimizde bu suyun derinliği,
 İçimizdedir işte bu suyun serinliği;
 Biz **o kadar, o kadar** birbirimiziniz.

(RÜYAMIZ)

1.3.4.4. Soru Zarfları

Fiilleri ve sıfatları soru yoluyla tamamlayan zarflardır. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde soru zarflarının sıklığı 64 ve sıklık oranı %6.10'dur. Bununla ilgili örnekleri şu şekilde sıralayabiliriz:

Nasıl hatırlamazsın o türküyü

(ÖLÜMDEN SONRA)

Bu kanat çırpış **neden?**

(HATIRALAR)

Ne dönüp duruyor havada kuşlar?

(OTUZ BEŞ YAŞ)

Ne gezer gölgesine güvenilir bir delik

(BİR YAZ GÜNÜ)

1.3.4.5. Yer- Yön Zarfları

Fiilin yöneldiği yeri bildiren sözcüklere yön zarfı denir. Yön zarfları ek almadan kullanılır ve fiile sorulan "nereye" sorusuna cevap verir. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde 56 yer-yön zarfı kullanılmıştır. Sıklık oranı %5.34'tür. En az kullanılmış olan zarf çeşididir.

Bilmem ne aksettirir yarın benden bu sular,
 Ve sanmam **geri** gelsin bu giden günler ölüm.

(OBSESSION)

Öldü; ne rüzgârlar girdi **içeri**,

Ne bir kuş havalandı pencereden

(PERİŞAN SOFRA)

İnan ki bir daha **geri** gelmez bu günler.

Âlemde bir andır bize dost esen rüzgâr.

(AKROSTİŞ)

1.3.5. Fiiller

Fiiller, iş, hareket ya da oluş bildiren sözcüklerdir. Kip ve şahıs eklerini alarak çekimlenirler. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde 1611 fiil tespit ettik. Fiillerin toplam kelime sayısına oranı %26.07'dir. Kelime türleri içinde kullanım sıklığı bakımından ikinci sırada yer alırlar. En çok kullanılmış olan 19 adet fiilin 637 defa kullanıldığını görüyoruz. Bunu şu şekilde gösterebiliriz:

NU	KELİME	FREKANS
1	Gel-	85
2	Bil-	81
3	Git-	69
4	Gör-	60
5	Çık-	48
6	Bak-	42
7	Öl-	35
8	De-	30
9	İste-	29
10	Söyle-	27
11	Dön-	20
12	Uyu-,	16
13	Yaşa-	
14	Kalk-	15
15	Uyan-	14
16	Dinle-	
17	Ol-	13
18	Ağla-	12
19	Duy-	11

1.4. Sözcüklerin Dil Aileleri

Şiire batı tarzında yaklaşan şairler, yetiştikleri yılların milliyetçi ve memleketçi havası ile halk şiirinden de etkilenirler. 1930'da basılan şiirinden başlayarak verdiğimiz örneklerde Türkçe sözcüklere oldukça yer veren Tarancı, dilin Türkçeleşmesinden duyduğu sevinci “Yeni Türkçe Kelimelere Dair” başlıklı yazısında şu şekilde dile getirmektedir (UYGUNER 1958: 11-15):

“Dilimizin yabancı kelimelerden silkinip kökü Türk olan kelimeler kazanmak yolundaki kalkınmasına Türkçeyi seven bir vatandaş sevinirse de yalnız edebiyatçı bayram eder.”

Fuzuli'nin, Ahmet Haşim'in, Halit Ziya'nın, o günün gençlerince anlaşılmaışının, Türkçenin o yıllardaki karmaşıklığı yüzünden olduğundan, bu durumun o şair ve yazarların bahtsızlığı olduğundan söz ettikten sonra yeni sözcüklerin kabul edilmesinin halkın onayına bağlı olduğunu, yeni sözcükleri toplumun benimsediğı, şairin de ona şiirdeki yerini verdiğini belirtiyor. Yazısını, Türk şairinin yeni sözcükler karşısındaki tutumunun ne olacağını belirleyen şu sözlerle bitiriyor: “.....günümüzün Türk şairi, Türk halkı nezdinde (yanında) talihini deneyen yeni kelimelerin macerasına bugünlük seyirci kalacak, ancak tutunmaya muvaffak olanların aradan zaman geçtikten, bu kelimeler şarap gibi, dostluk gibi eskidikten sonra sırası gelince şiir şerbetinde vişne veya şeker yerine kullanılacaktır. Ve nihayet bilinmelidir ki, eski yahut yeni her kelime, şiire girmedikçe ölmezlik sırrına eremez.”(UYGUNER 1958: 11–15)

Burada şairin, sözcüklerin ölmezliğe ulaşabilmeleri için şiire girmesi gerektiğini söylemesi dikkati çekiyor. Gerçekten de 1940'lı yılların şairleri Türkçe sözcükleri şiirlerinde kullanmışlar ve okuyanları etkilenmişlerdir. Cahit Sıtkı da şiirlerinde elinden geldiğince Türkçe sözcüklere yer vermiştir.

Cahit Sıtkı, Türkçeyi güzel kullanan şairlerdendir. Sade, akıcı, ahenkli bir dil ile kaleme alınan şiirleri cazip olmakla birlikte yoğunluk ve derinlikten uzaktır. Ana dilin bütün akıcılığı, konuşma canlılığı ve duygulu sıcaklığıyla yazan Tarancı'nın Güzel Türkçeyi şiirinin en önemli meselesi olarak aldığı görülmektedir. Olcay Önertoy'un “Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir Anlayışı” adlı çalışmasında Cahit Sıtkı'nın açıklamaları şöyle devam etmektedir:

“Bu can, bu tende oldukça Türkçe ile daha ne güzel, ne yeni, ne harikulade şiirler yazacağız. Öyle yapalım ki, Ziyacığım, Türkçe bizden hoşnut olsun... Asıl olan

şey kelimeleri yaşatmaktır... Türkçe yazdığını ve her şeyden evvel bu dili, bir kadını memnun etmeye mecbur olduğunu şair sıfatıyla unutmamalısın.”

“şairin mesuliyeti ve şerefi sesle başlar, sesle biter. Yoksa kelimenin tek başına manasından beklenen güzellik, nesir hudutları içine girer. Şiir nihayet bir kelime işidir, duygular, fikirler, buluşlar sonra gelir.”

Türkçe sözcüklerle düşünüp Türkçe yazan Cahit Sıtkı, Türkçeye yerleşmiş Arapça, Farsça ve diğer dünya dillerinden alınmış kelimeleri de kullanır:

“*galiba, cellat, hayat, ömür, sükut, hasret, muhtaç, saadet, insan, mahşer, tazyik, sarhoş, hicret, sevdâ*” kelimeleri Arapça kelimelere; “*ahenk, rüzgar, beyhude, hüner, saray, pervâ, keman*” kelimeleri Farsça kelimelere; “*güverte, kaptan*” İtalyanca kelimelere ve “*liman*” kelimesi Yunanca kelimelere örnek olarak şiirlerden hareketle örneklendirilmiştir:

Rüzgâr bir **cellât** gibi sallarken satırını,
Yapraklar dökülüyor, günler bir bir düşüyor;
Kupkuru bir gövdeye ümitler üşüşüyor.
Hayat bir **cellât** gibi sallıyor satırını!

(GEL ÇADIR KUR)

Sütünden tatlı mıdır anne sanki bu **hayat**?
Bana sorsana anne yaşamak bir hüner mi?
El aç yalvar gündüze geceye boyun uzat
Bu uğurda bir ömür çürütmeye değer mi?

(ANNE NE YAPTIN)

Bir define var gitsem bulur muyum
Öpüştüğümüz ağaçlar altında
Sevmek devam eden en güzel huyum
İnsan bir kere sever **hayat**ında

(AŞK MASALI)

Aşk,dostluk!.. Hepsi dökülür yapraklar!
Çıplak bir ağaç durgun suda aksın.
Yalnızlık dediğin **hayatta** başlar;
Kabir boyunca devam etmek için.

(NEDEN SONRA)

Ve böylece bu **ömür**, bu **ömür** her dakika
 Bir buz parçası gibi kendinden eriyecek
 Semada yıldızlardan, yerde kurtlardan başka
 Yaşayıp öldüğümü kimseler bilmeyecek

(ÖMRÜMDE SÜKUT)

Sütünden tatlı mıdır anne sanki bu hayat?
 Bana sorsana anne yaşamak bir hüner mi?
 El aç yalvar gündüze geceye boyun uzat
 Bu uğurda bir **ömür** çürütmeye değer mi?

(ANNE NE YAPTIN)

Korku bir kokudur ki karışmış bu havaya,
 Ve **sükut** bir çığ gibi büyüyen düşüncedir.

(GECE BİR NETİCEDİR)

Esiyor tane tane yine beyaz bir rüzgâr.
 Söyleyin hangi kuşun kanatları yolundu?
 Yine hangi ağaçtan döküldü bu yapraklar?
 Yağan beyaz bir **sükût**, bir **mahşer**dir sanki kar!

(KAR VE BEN)

Memleket isterim
 Ne başta dert ne gönülde **hasret** olsun;
 Kardeş kavgasına bir nihayet olsun.

(MEMLEKET İSTERİM)

Dolaştığım denizlerce düşünüyorum,
 Bineceğim son gemi değil midir
Hayır sahibi omuzlarda giden **tabut**.
 Herkes gibi teselliye **muhtaç** olsaydım eğer,
 Derdim ki: 'Elbet bir ağlayanım olur benim de;
Ramazan geceleri **Yasin** okuyanım,

Baharda **kabrime** menekşe getirenim de.'

(AŞK ADAMI)

Eski **saadetinle**, geçmiş günleriyle kal!

Gözlerini yumarak o dünyayı seyre dal!

O değil mi hayatta tutunduğun en son dal!

Eski **saadetinle**, geçmiş günlerinle kal!

(ESKİ SAADETİNLE)

Bendim hayal üstüne hayal kuran

Gözüm kapalı olduğu zamanlar

Benim başımı taştan taşa vuran

Sandığım gibi değilmiş **insanlar**

(GARİPLİK)

Olurken içim renklere **mahşer**

...

İçimde sanki sestten bir orman

..

Kokular gibi hep hatıralar

...

Daire gibi genişler sükût

(MAZİYİ YÂDA DALDIĞIM ZAMAN)

Deliklerim açıldı **tazyik**inden suların;

Kudurmuş denizinde hakkın çırpınıyorum!

(BATAN GEMİ)

Ne başın haberi vardır ayaktan

Ne elin gözden, ne burnun kulaktan

Her biri yabancı bir dil konuşur

Hepsi kendi âleminde **sarhoş**tur

(ANARŞİ)

Bir **hicret sevdası**dır ruhumu sardı yine.
 Ruhum gibi pervasız yoldaşlar da bulundu.
 Ruhum karıştı gitti bu kar tanelerine;
 Şimdi yağın kar değil, ruhumdur kar yerine.

(KAR VE BEN)

Her şeyden, her insandan, bütün dünyadan ırak,
 Ta içimizden gelen bir **ahenge** uyarak,
 Ve bu **ahenkle** sarhoş, ister misin sevgilim,
 Hiç sonu gelmeyecek bir ömür geçirelim?

(SARAYIMIZ)

Kış sabahları esen dinsiz imansız **rüzgâr**

(KIŞ GECESİ RÜYASI)

Açınca baharın dişi gülleri
 Bir başka **rüzgâr** eser bahçelerde
 Dinle çılgınca öten bülbülleri

(AŞK)

Beşikten başlayıp mezara uzanan,
 Tenha ve korkulu bir köprüdür ömrüm.
 Ağır varlığımı aynı hızla her an
 Bir baştan bir başa **beyhude** sürürüm.

(KORKULU KÖPRÜ)

Bana sorsana anne yaşamak bir **hüner** mi?
 El aç yalvar gündüze geceye boyun uzat
 Bu uğurda bir ömür çürütmeye değer mi?

(ANNE NE YAPTIN)

Sayısız, siyah telli, acayip bir **kemana**
 Ne kadar da benziyor şimdi kuduran yağmur.

(YAĞMUR)

Bir **saray**, hem vücudun gibi beyaz mermerden

...

Çünkü her şey aksimiz veyahut gölgemizdir

...

Cenneti bulmuş gibi bu **sarayın** içinde

Ellerin saçlarımda ve başın dizlerinde

(SARAYIMIZ)

Serçe kadar **pervasız**, bir günden ötekine

Atlayıp gidiyorum

Bir kış güneşi gibi ben keyfimin esiri

Görünüp gidiyorum

(GİDİYORUM)

Ruhum gibi **pervasız** yoldaşlar da bulundu

...

Şimdi yağan kar değil, ruhumdur kar yerine.

(KAR VE BEN)

Ben gemi olurum sen **kaptan** ol,

Yelken açarız bir sabah vakti

Güneşte gölgemiz olur deniz

Yolculuk! Derken adamızdayız

(ROBENSON)

Değil, işlerimiz yolunda değil;

Kaybettik eski düzen havasını.

Dağda çoban, denizde **kaptan** dahil,

Şaşıran şaşırana pusulasını...

(ŞAŞKIN DÜNYA)

Gördüm yapraklarımın bir bir döküldüğünü,

Baharda yaşamanın bilmedim nedir tadı.

Gemi yüzü görmeyen bir **liman**ın hüznünü
Kimsesiz gönlüm kadar hiçbir gönül duymadı.

(YALNIZLIK)

Ne zaman kara yüzü göreceğim, ne zaman!
Bir ümit dağılıyor çıkan her nefesimden.
Batacağım galiba bir **limana** varmadan!
Ne zaman kara yüzü göreceğim, ne zaman.

(BATAN GEMİ)

1.5. Tamlamalar

Bazen anlatmak istediğiniz nesne ya da kavramı ifade etmede tek bir sözcük yeterli olmayabilir. Anlamı daha açık daha belirgin hâle getirmek, kimi zaman da her şeyden ya da herkesten farklı bir özelliğini ortaya koymak için başka sözcüklerle tamamlamak gerekir. Bu şekilde bir nesne ya da kavramı karşılamak amacı ile bir araya gelmiş, birbirini anlamca tamamlamış söz öbekleri tamlamalardır.

1.5.1. İsim Tamlamaları

Bir iyelik ilişkisi içinde bir araya gelen iki veya daha fazla isim unsurunun oluşturduğu tamlamalardır. İsim tamlamalarında tamlayan unsur her zaman ilgi hâlinde, tamlanan unsur ise iyelik hâlinde bulunur. Ancak tamlayan, ilgi ekini her zaman olmayabilir. Zaman zaman da bu tamlama unsurları arasına başka sözcük ya da sözcükler girebilir ya da tamlayan ve tamlanan yer değiştirebilir.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde kullandığı isim tamlamalarının sayısı 675'tir.

“yalnızlığımın içinde, ganimet peşinde, kış güneşi, keyfimin esiri, arzunun sardığı, gecenin susuzluk mahsulü, ecelin kucağında, senin varlığın ve yokluğun, geceler koynuna, altın gümüş içine, dumanın sonu, duman helezonu, insanlar dalgası, suların tazyikinden, hakkın denizinde, yolcuların çılgılığı, imdat düdüğü, kara yüzü, kuşun konmadığı, ağacın üstü, ömrümün düdüğü, ömrünün çadırı, benim şeklini sevdiğim, gönlünün çadırı, kuşun kanatları, hicret sevdası, kar tanelerine, güvercin kanadı, sükut sevinci, güller içinde, rüyasının denizi, bir sevgili sahibi olmak saadeti, et kemik yığını, nehrin aktığını, düşmek korkusu, kirpi sırtı, kandil geceleri, şehrin ruhu,

nur içinde, minarenin azabı, kalp çarpıntıları, yapraklarımın döküldüğünü, yaşamanın tadı, limanın hüznünü, ayna parçasından, kardeş tesellisi, yer yüzünde, hırsının pençesinde, servetinin esiri, azamet ve ihtişam içinde, sonbaharın yağması, sütunların dehşeti, varlığımın sırrına, arzularımın sırrına, içlerinden hiçbiri, meyvenin tadı, gelin odası, altın gümüş şamdanlar, mezarın taşını, kalkmamak ümidiyle, yalnızlığımın içinde, ganimet peşinde, kış güneşi, bulutların esiri, sonbaharın gelişi, sütunların dehşetini, alnımın ateşini, dalga kahrından, tereddüt içinde, dalgalar arasında, pencere camları, gözlerinin renginde, sarayın içinde, deve kervanı, buz parçası, yatağının kollarına, gündüzün hatırasından, kimin kalbidir, saatlerin yerine, dikenlerin kanattığı, şüphelerin oynattığı, tereddüt yastığı, huzur üstündeki, içlerinden biri, insanlar içinden, insan olduğumu, devle cüce halinde, dünya hasreti, insanın ensesinde, kaybolmak hevesinde, kadının elbisesinde, beynimizin içinde, sükut kasesinde, alemin rüzgarını, havuz kenarında, bizim gölgemiz, su sesine, yaşamanın noktasında, huzur ahengine, suyun derinliği, bahar güneşini, yağmur manzarası, güller içinde, sular hücumu, gece bahçelerinde, meyva halinde, görenin içi, camlar arkasında, güneşin seyrine, aydınlık içinde, kuşların kavuştuğu, gemilerin gittiği, kalanın kederini, kaçmanın zevkini, iklimin havasında, bahar manzarası, dallar arasında, mükemmeliyet orkestrası, sevginin dünyasında, camlar arkasında, elmas içinde, Kafkas içinde, sükut içinde, kuyunun ağzı, geceler içinde, güneş ardından, yolun ucunda, şarkı halinde, akşam saatinde, gün vaktinde, uykunun açtığı, benim sesim, akşam saatinde, nedametın sesiyle, hazreti Hüseyin'in Kerbelası, bulutlar diyarı, tanrının günü, şehrin gürültüsü, günün seherinde, sükun vadilerinde, dünyanın hengamesi, eşyanın sükununa, çimenler üzerinde, akasya dalında, yolun dönemecinden, baharlar içinden, saatin tıkırtısı, elin başın haberi, kendi alemi, cenazenin peşinden, deniz kızlarının kucığında, suların aksi, annemin uykusuna, annemin gözleri,"

Şair bu tamlamalarda gerçek bir iyelik münasebetinin yanı sıra mecâzi ve öznel ilişkiye dayanan tamlamalara da yer vermiştir. Biz şairin, tamlayan ve tamlanan arasında kurmuş olduğu bağın çeşitli özelliklerine göre tamlamaları gruplara ayırdık:

1.5.1.1 Varlıklar ve Kavramlar Arasındaki Nesnel İyelik Münasebetini Gösteren İsim Tamlamaları

Tamlayanı ile tamlananı arasında nesnel aitlik ilişkisi olan isim tamlamalarıdır.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde nesnel bir iyelik ilişkisi içinde kurulmuş olan isim tamlamalarının sayısı 27'dir.

Suların tazyiki, kuşun konmadığı, kuşun kanatları, kar tanelerine, kalp çarpıntısıyla, yeryüzünde, mezarın taşı, pencere camları, akşam saatinde, gün vaktinde, saatin tıkırtısı, elma dalından, ağaç kütüğünden, yol kenarında, bahar yeli, akşam karanlığı, ay ışığından, bahar günü, bahar havası, gün doğusundan, kurt ininde, bayram yemeğinde, kış mevsimi, göz yaşını, evin temeli, kurt ininde, anne şefkat''

1.5.1.2. Varlıklar ve Kavramlar Arasındaki Mecâzî ve Öznel İyelik Münasebetini Gösteren İsim Tamlamaları

Tamlayanı ile tamlananı arasında mecaza dayalı veya öznel aitlik ilişkisi olan isim tamlamalarıdır. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde mecâzî ve öznel iyelik ilişkisi içinde kurulmuş olan isim tamlamalarının sayısı 17'dir.

Keyfimin esiri, hicret sevdası, şehrin ruhu, bulutların esiri, dünya hasreti, Huzur ahengi, kaçmanın zevki, sükûn vadilerinde, eşyanın sükunu, kan tufanında, sulh kıyılarında, akıl zindanlarımızdan, hazzın sevincin membaı, yıldızların ümidince, kuşların altın sevinci, güvercin hüznü, aşkın hazzı,

1.5.1.3 Soyut Bir Kavramın Somutlaştırılmasıyla Oluşturulmuş İsim Tamlamaları

Anlaşılması güç soyut bir kavramın somutlaştırılmasına, anlaşılmasına yönelik tamlamalardır. Soyut bir kavramın somutlaştırılması yoluyla oluşturulmuş isim tamlamalarının sayısı 10'dur.

Sükût kâsesi, nedametın sesiyle, vefasızlığın adresi, ruhların tesellisi, sevdanın tadı lezzeti, aşk yarası, huzur şelalesi, Cennet masalına, ıfık demeti, meleklerin kokusu

1.5.1.4. Teşhis ve Canlandırmaya Dayalı İsim Tamlamaları

Tamlayanı kendisine benzetilen, tamlananı da benzeyen unsurlarından oluşan isim tamlamalarına denir. Teşhis ve canlandırmaya dayalı isim tamlamalarının sayısı 3'tür.

Ağustos böceğinin oyun ve saz günleri, ishak kuşunun türküleri, bülbülün şükretmek türküsü, geceler koynuna

1.5.2. Sıfat Tamlamaları

Sıfat tamlamaları nesne ya da kavramların herhangi bir özelliğinin ifade edilmesi yoluyla kurulmuş tamlamalardır. Bir sıfat ve bir isim unsurundan oluşur. Sıfat unsurunun ifade ettiği anlam şairin üslûbunu ortaya koyan bir role sahiptir. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde kullanılan sıfat tamlamalarının sayısı 1003'tür. Bunları oluşumları ve anlamlarına göre:

1.5.2.1 Nesnel Özellik Gösteren Sıfat Tamlamaları

Kavram ya da nesneler ve bunların gerçek özelliklerini anlatan sıfatların oluşturdukları sıfat tamlamalarıdır. Nesnel özellik gösteren sıfat tamlamalarının sayısı 39'dur.

Karanlık bir mabet, upuzun saçları, gelinlik kızlar, beyaz mermer, yenmemiş bir meyve, kilitli bir saray, bütün dünya, ipekli mallar, hızla sallanan beşik, ateş almayan çakmak, sonu gelmez kum, eski bahçe, kımıldamayan bir kuş, uzak bir alem, simsiyah bir tarak, simsiyah bir saray, olgun meyve, düşünen çocuk, bekleyen çocuk, özleyen çocuk, ılık hava, biten gün, bütün eşya, eski saat, geniş ve derin siper, ötmeyen bülbül, son gün, gülümseyen çocuk, giden tren, eriyen kar, sert kaya, güzel masal, sağır kulak, geçmiş günlerim, güzel kız, yaşaran gözlerim, yağın kar, ondört yaş, ilk cemre

1.5.2.2. Öznel Özellik Gösteren Sıfat Tamlamaları

Göreceli olan yani kişiden kişiye değişiklik arzeden sıfat tamlamalarına öznel özellik gösteren sıfat tamlamaları denir. 24 adet öznel özellik gösteren sıfat tamlaması kullanıldığını görüyoruz:

Alev elbisesi, müphem ve tatlı bir an, yanan karanlık, donuk güzellik, muhteşem deniz, mihnet dolu bir ömür, taze bir gün ışığı, tatlı uykusuzluk, şerbet gibi hava, ürperten bir türkü, yaman çağ, dinsiz imansız rüzgâr, murat yeşili ağaçlar, kara zeytin gözleri, gürbüz nesiller, melun şeytan, körpe ceset, dikenli duran şehir, şirin bir ada, taze kadınlar, tatsız akşam saati, ılık rüzgar, korkunç ıssızlık, huzur şelalesi,

1.5.2.3. Teşhis ve Canlandırmaya Dayalı Sıfat Tamlamaları

Tamlayanı teşhis sanatı içeren ya da belirten sıfat tamlamalarına teşhis ve canlandırmaya dayalı sıfat tamlamaları denir. Teşhis ve canlandırmaya dayalı sıfat tamlamalarının sayısı 27'dir.

Serseri bir rüzgâr, çılginca çalan orkestra, esmer yağmur, kuduran yağmur, çırpınan sesler, zalim bir gündüz, zalim uykusuzluk, gamsız dünya, gündüze alışan renkler, perişan renkler, ağlayan saz, sabahı kollayan pencere, şenlendiren ırmak, sakın bahçe, sevdalı kasma, sılabilmez ayak, güngörmüş çam, emektar kadeh, şairane mevsim, ürperten türkü, güneşi içmiş kaldırımlar, müjdeler getiren ışık demeti, yosma toprak, oynak nağme, sevdalı leylek, sevdalı kol, âşık kolum,

1.5.2.4. Benzetme İlgisine Dayalı Sıfat Tamlamaları

Tamlayanı kendisine benzetilen, tamlananı da benzeyen unsurlarından oluşan sıfat tamlamalarına denir. 5 adet benzetme ilgisine dayalı sıfat tamlamasının kullanıldığını görüyoruz.

Çığ gibi büyüyen düşünce, cellât bakışlı gün vakti, yağmur bakışlı insanlar, sen tazelikte gül, yumruk biçiminde bir şey.

İKİNCİ BÖLÜM

2. EDEBÎ SANATLAR

Sözlü ve yazılı ifadenin hemen her türünde kullanılan edebî sanatlar ifadeye sıradan olmanın dışında, daha estetik bir boyut kazandırır. Kimi zaman benzetmeler ya da sembollerle anlatım, daha güçlü daha açık hâle gelir.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde de edebî sanatlar sözün gücünü göstermesi bakımından önemlidir. Şâir pek çok edebî sanata başvurmuştur.

Ancak bazıları çok sık kullanılmıştır ve biz de çok kullanılan bu sanatlar üzerinde durduk.

2.1. Teşbih

Sözü daha etkili bir duruma getirmek içi, aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik bakımından güçsüz durumda olanı nitelikçe daha üstün olana benzetmektir.

Çölde bir yolcu gibi yalnızlığım içinde
Kavrulup gidiyorum.
Serseri bir rüzgâr gibi hep ganimet peşinde
Savrulup gidiyorum
Serçe kadar pervasız, bir günden ötekine
Atlayıp gidiyorum
Bir kış güneşi gibi ben keyfimin esiri
Görünüp gidiyorum

(GİDİYORUM)

Hırsız gibi daldım altın gümüş içine

...

O değil mi hayatta tutunduğun en son dal!

(ESKİ SAADETİNLE)

İnsanlar dalgasına tutulmuş bir gemiyim!

(BATAN GEMİ)

Rüzgâr bir cellat gibi sallarken satırını

...

Hayat bir cellat gibi sallıyor satırını

(GEL ÇADIR KUR)

Ruhum gibi pervasız yoldaşlar da bulundu

...

Şimdi yağan kar değil, ruhumdur kar yerine.

(KAR VE BEN)

Bir Dicle farz ederdim hayatı, etrafı saz;

Ömrümü, bahar yüklü zincir gibi kelekler

(KELEKLER.)

Bir kirpi sırtı gibi dikenli duran şehir.

...

Böyle bir minaredir, ruhum ışıklı değil

...

Sonu yok bir günahtır, devam edip gidiyor.

(MİNARELER)

Tepemde kanat germiş bir kartaldır yalnızlık.

...

Bir benim, benim olan bir masaldır yalnızlık.

...

Gemi yüzü görmeyen bir limanın hüznünü

Kimsesiz gönlüm kadar hiçbir gönül duymadı.

...

Bir kardeş tesellisi verir bana aynalar.

(YALNIZLIK)

Sayırsız, siyah telli, acayip bir kemana
Ne kadar da benziyor şimdi kuduran yağmur.

(YAĞMUR)

Onlar ki varlığımın sırrına sahiptiler

(GÜNLERİM I)

Günlerim koklamadan attığım birer güldür

(GÜNLERİM II)

Yıldızlarıyla sema gül dolu bir kucaktı,
Dünya saadet tüten neşeli bir ocaktı.
Bütün güzelliğiyle gece çırılçıplaktı
...

Her busesi bir diken, can alıcı bir “Unut!”

(ÖLÜMDEN BETER)

Ümitlerim boş çıktı, kof cevizler gibi boş

...

Ruhum dalga kahrından usanmış dertli kaya

(BİR İTİRAF)

Tenha ve korkulu bir köprüdür ömrüm.

(KORKULU KÖPRÜ)

Bir saray, hem vücudun gibi beyaz mermerden

...

Çünkü her şey aksimiz veyahut gölgemizdir

...

Cenneti bulmuş gibi bu sarayın içinde

Ellerin saçlarımda ve başın dizlerinde

(SARAYIMIZ)

Çingiraksız, rehbersiz deve kervanı nasıl
 İpekli mallarını kimseye göstermeden
 Sonu gelmez kumlara uzanırsa muttasıl
 Ömrüm öyle esrarlı geçecek ses vermeden

Ve böylece bu ömür, bu ömür her dakika
 Bir buz parçası gibi kendinden eriyecek

(ÖMRÜMDE SÜKÛT)

Her renk ayrı bir hatıradır ah-

...

Olurken içim renklere mahşer

...

İçimde sanki sesten bir orman

..

Kokular gibi hep hatıralar

...

Daire gibi genişler sükût

(MAZİYİ YÂDA DALDIĞIM ZAMAN)

Dertleşir ve sevişir gibi fısıldaşarak

Uykuyu bırakınız buse gibi en sona

(YATAK)

Tavan bir anne gibi eğilmiş üzerime

Duvarlar etrafımda kardeşlerim gibidir

(ODAMDA SÜKÛT)

Bahtım bir türlü ateş

Almayan çakmak gibi

....

Zaman bir kuşak gibi

(ZAMAN BİR KUŞAK GİBİ)

Artarak tufan olan yağmurdur uykusuzluk

...

Bir canım sıkılır ki uykum kaçtığı gece
Sanırım ağlamakta başucumda bir çocuk
Saatlerin yerine hafızam işleyince

...

Bu zalim uykusuzluk yolumu kesen haydut
İçimde bir çığlıktır dudaklarımda sükut
Dilsiz karanlıklarda beliren uykusuzluk

İçimden dışarıya akseden bir yangındır
Bana yalnızlığımı sezdiren uykusuzluk
Koynumda boşluğunu duyduğum bir kadındır

(UYKUSUZLUK)

Ben bir gölge olsam yahut bir hayal

(BİR LAHZAM)

Kuştüyleri gibi renk renk hatıralar

(AYNALAR)

Uyanır gibi birden bir korkulu rüyadan

(BİR KAPI AÇIP GİTSEM)

Nihayetsiz sanılır bu ateş müthiş duruş
Uzayan bir busedir insanın ensesinde
ve sema ağaçlarda kımıldamayan bir kuş

...

Sesler bir mayi gibi bir sükût kasesinde

Kuruyan sular gibi zamanı da kaybettik
Nerdeyse varlığımız duman olup uçacak

(BİR YAZ GÜNÜ)

Bu su bizim gölgemiz, biziz şeffaf ve temiz.

..

Açılan güller gibi suda gönüllerimiz.

(RÜYAMIZ)

Bu yağmur manzarası nihayetsiz bir huzur

(YAĞMUR VE BEN)

Kar yağıyor yine kar yine mahşer gibi kar

...

Bir rüya görür gibi gözümde sevinçler var

Beyaz bir sükût işte: kar yağıyor kar kar kar

(KAR VE HATIRALAR)

Kafalar ayna gibi şimdi bir muammaya

..

Ve sükût bir çığ gibi büyüyen düşüncedir

(GECE BİR NETİCEDİR)

Olgun meyva halinde

Sallanırken yıldızlar

(GECE BAHÇELERİNDE)

Ümidi kuştüyü gibi yere saçtı

(KUŞLAR VE GEMİLER)

Bana altın gibi bakışlarını ver...

(AKŞAM VAKTİ)

Düşünceye dalmış bir insan geceler

(AKŞAMLEYİN)

Sen de oluyorsun gözlerimde diken

(SEN DE HER ŞEY GİBİ)

Ve yağmur gibi sonsuz olan

Gözyaşların ve sayıklaman

....

Ve zaman, yavrum, zaman

Da yağmur gibi oluklardan

(YAĞMUR YAĞADURSUN)

Beni de öğüten değirmen rüzgâr

(SULAR, AĞAÇLAR, KUŞLAR)

Siz de uzaktan, bir çakıp bir

Sönüp durmayın hatıralar

...

Başımda pervaneler gibi

Dönüp durmayın hatıralar

(HATIRALAR)

Ölüm gibi mukadder bir yol ki bu aşk

(AŞK ŞARKISI)

-Açtı güller gibi renk ve kokulardan

Bütün hatıralar ben de yaprak yaprak

...

Bilsem şimdi bu ses hangi bahçede kuş

Ey açmayan gülüm,

Ötmeyen bülbülüm

(OBSESSION)

Bir ayva gibi olgun

..

Bir yanık bülbül olmuş

Geçmişi türkülerle

Yadede er durur her kuş

(D ş ND ğ  M YER)

G l benizli toklar, saz benizli a lar

(şEH R)

Ruhum bir atlı gibi d rt nal gidiyordu

( LM şT M)

Gün  ingeneler gibi göçebeydi ufukta

...

Gece akasya dalında asılı gölgeydi

(SEN YOKSUN K ...)

Ya karasinek düşünceler!

...

Yatak değil sanki cehennem

(HER GECE M  BU UYKUSUZLUK?)

Saçları ay  ışığından dadılarım

...

Annemin gözleri gibi lacivert bir denizde

(HEY GÜDÜ G NEşL  UYKULAR)

Ve altın yapraktı rüzgârda başı

(ÖLMEK İSTEMEYEN ADAM)

Farksız bir ağaç kütüğünden

...

Boş bir evin kapısı çalınmaz.

(ÖLÜ)

Bir kadın göğsü başlarsa konuşmaya

En güzel deniz olur;

(KADIN GÖĞSÜ)

Yattın mı yalnızlık;

Yolculuk sanırsın

Issız deniz dibi

Kalksan da kalabalık;

Ormanda ağaçsın

(HATIRASI YETER)

Aşk,dostluk!..Hepsi dökülür yapraklar!

Çıplak bir ağaç durgun suda aksin.

(NEDEN SONRA)

Bir yemiş olacak tatmadığımız

Ağacının gölgesinde âlem

(BİR YEMİŞ OLACAK)

Gurbet yok benim'çin ölümden gayrı

(KIŞ GÜNEŞİ)

Yatağın dedikleri

Sulh kıyılarına

(MADEMKİ GÜZELSİN)

Ya nasıl dururum olduğum yerde,
 Öyle upuzun yatmış,
 İki elim yanıma getirilmiş,
 Hareketsiz,
 Sükûta râm olmuş;
 Sanki devrilmiş bir heykel?

(BEN ÖLECEK ADAM DEĞİLİM)

Sanki tadını kaybetmiş bir yemiş
 Bazen gına gelir aşinalardan

(RÖNESANS)

Varlık beraber çözdüğümüz bilmece olsa

(FELEKTEN BİR GECE)

Nerden esiyor bu şerbet gibi hava nerden
 Çiçek açmış ağaç hangi kızın rüyasıdır
 ...
 Ben aşkın ağaçta çatlattığı nar

(BAHAR)

Ancak sen tazelikte gül yaraşır pencereme;

(SERENAD)

Ve ölüm, kapımda kişner, sabırsız
 Bir at oldu nihayet.

(ŞAŞIRDIM KALDIM)

Dağ ardında doğan mehtap gibi vurdu suya.

...

Gür çemenler gibi fişkırıyor karanlıktan,

(BİR UYKUSUZLUK GECESİ)

Sanırım her düşen yıldız

Göğsümden kopan vaveylâ

(ALLAH'I ARARKEN)

Hava kadar lazım,

Ekmek kadar mübarek,

Su gibi aziz bir şeysin;

...

Evimde şenliksin, bahçemde bahar;

Ve soframda en eski şarap.

(DESEM Kİ)

Bu kanat sesleri, bu hengâme,

Kâh müjde olur, kâh kara haber

(KUŞLAR)

Sorulsa çocuk bahçesi derim,

Karşı bayırdaki mezarlık

(BU SABAH HAVA BERRAK)

Vücudu kar beyazlığında

Saçları bir hazine altın.

(NÜ)

Çocukluğumda uçurttuğum uçurtmalar olacak

Bacalara takılan şu beyaz bulutlar;

Belki de rüzgârda namaz bezidir

(SILA)

Komşu arsadır gözümde gökyüzü

(ÖYLE DALMIŞIM Kİ)

Bulutların ipek gölgesi

(BUGÜN HAVA GÜZEL)

Kuşlar gibi azâd olmuş sular,

(İLK CEMRE)

Gün hazinesi bacaklarını

(DALGIN ÖLÜ)

Ha ben ha masaldaki o şehzade;

(KIRKINCI ODA)

Yeni bir zafer attığım her adım.

(HAREKET)

Tasadır ağaca rüzgârda yaprağı

...;

Vızıltısı şikâyet makamındadır.

(HEPİMİZE DAİR)

İbadet gibi bir şey teneffüs etmek.

(YAZ GECESİ)

İlk sevgilimin gülüşüne benzer

Bir Nisan havası değil mi esen?

(BAHAR SARHOŞLUĞU)

Leylekler gagalarını ne çok takırdadır;

Duyamazsın başka bir saz bahar geceleri,

(PEYZAJ III)

Sesinden semaya akseden bahçe,

(PEYZAJ IV)

Rüyada görülen bahara benzer

(FERMAN SENİNDİR)

Bir kere sevdaya tutulmaya gör;

Ateşlere yandığının resmidir

(KARASEVDA)

Yaş otuz beş! Yolun yarısı eder.

Dante gibi ortasındayız ömrün

....

Her doğan günün bir dert olduğunu,

...

Taht misali o musalla taşında.

(OTUZ BEŞ YAŞ)

Ben bütün dallarda açan bütün çiçeklerim

(BAHAR HİKÂYESİ)

Alışılmış bir ibadet gibi

Çaldığınız o istiklal marşı

(İSTİKLAL MARŞINI DİNLERKEN)

Artık ayırt ediyorum

Fabrikayı mezardan

(SABAH DUASI)

Sağ elim arslan elim

(SAĞ EL)

Ne etseler ki çatlamaz
 Bir sabır taşı aşkımız
 ...
 Dünyada her güzelliğin
 Yol arkadaşı aşkımız

(AŞKIMIZ)

Âşık kolum akşam sabah
 Belinde
 Kemer olacak

(PORTRE)

Gerçekten cennet misali bir dünya kuracak

(KARANLIKTAKİ HAZİNE)

Tüy gibi olayım sevincimden

(GÜVENLİK)

Yârin olmuşu ermiş
 Şefkatte anneye değer

(BAŞIMI KORUYAN MELEK)

2.2. Teşhis ve İntak

Teşhis, insan dışındaki canlı ve cansız varlıkları, düşünen, duyan ve hareket eden bir insan kişiliğinde göstermektir. Teşhis yapılırken, teşbih, istiare gibi öteki mecaz sanatlarından da faydalanılır. İnsan gibi düşünülen bu varlıkları konuşturmaya da “ıntak” denilir. İntak sanatında kesinlikle teşhis söz konusudur. Çünkü intak sanatında konuşan tek canlı varlık insandır. Fakat teşhiste her zaman intak olmayabilir.

Bir ayna parçasından başka beni kim anlar,

(YALNIZLIK)

Onlar ki varlığımın sırrına sahiptiler.

(GÜNLERİM İ)

Ruhum dalga kahrından usanmış dertli kaya

(BİR İTİRAF)

Hatıralarla aklımı çeler

Eski bahçeler, eski bahçeler

(MAZİYİ YÂDA DALDIĞIM ZAMAN)

Pek zalim bir gündüzün hatırasından ırak

(YATAK)

Tavan bir anne gibi eğilmiş üzerime

..

Sır dolu gözlerini vermişler gözlerime

(ODAMDA SÜKÛT)

Bu zalim uykusuzluk yolumu kesen haydut

...

Dilsiz karanlıklarda beliren uykusuzluk

...

Bana yalnızlığı sezdiren uykusuzluk

(UYKUSUZLUK)

Aynadaki aksim, gölgem, bir de ben.

Var mıdır, yok mudur onlar sahiden?

Aşına değiller çektiklerime;

(BİR LAHZAM)

Akislerle susup, nihayet bir insan

Olduğumu bana hatırlatır aynam.

(DAR KALIP)

Kim beni düşünür hayalimi saklar
Aynalar ne olur siz yalnız aynalar
Onu koynunuza alsanız aynalar

(AYNALAR)

Mesafeler kaynayıp kaybolmak hevesinde

(BİR YAZ GÜNÜ)

Nihayet, nihayet geceleyin çocuk,
Koynunda güneşle beraber uyur.

(GÜNEŞE ÂŞIK ÇOCUK)

Pırıl pırıl yanan denizdeki huyla
Gemileri aldı uzaklara kaçtı

(KUŞLAR VE GEMİLER)

Olgun meyvalarla kuşlar fısıldaşır
....

Seslerle kokular el ele dolaşır
Renklerle şekiller sevişip anlaşıp

(UZAK BİR İKLİMDE)

Ufukların kaçça kaçça
Kayboldu Kafkas içinde

(KUYU)

Ve içerdeyse bütün eşyan
Esneyip senin gibi her an
Pencerelerden bakadursun

(YAĞMUR YAĞADURSUN)

O eski saatleri, yeni
Baştan kurmayın hatıralar

(HATIRALAR)

Gündüze alışan renkler
Her gece perişan renkler

(RENKLER)

Bu cellat bakışlı gün vaktinde

(HER GÜNKÜ ÖZLEYİŞ)

Seyrime dalan eşya

Sabaha dek gözleri,
Gözümde kalan eşya
Bana söyleseydiniz
—tasam oldu sırrınız-

Bencileyin düşünür
Dalar ağlar mısınız?

(EŞYA)

Bu akşam vakti deniz
O bütün hasretimiz
Sanki gelmiş de dile

(BU AKŞAM VAKTİ DENİZ)

Ölüm sinsî ölüm

...

Sonra beni ara,

(OBSESSİON)

Tarlalar yanıyor susuzluktan
 ölllerden usandı pencereler

Ve sen ey yıllardır çaldığım saz
 Sen bile oldun beni avutmaz

(KERBELA)

Dalları yorgun duran

(DÜŞÜNDÜĞÜM YER)

Minyatür bir gök ve serseri bulutlar

...

Kuşlar saçaklarda mahzun kanat çırpır
 Usanmış durur damlar göğē bakmaktan

(ŞEHİR)

Sabahı kollayan penceremden

(YILDIZLAR)

Hâlâ o penceredeyim, lâkin sular ölgün;

(SEN YOKSUN Kİ)

Bu yolun dönemecinden

Bahar bile başka gelir

Eski baharlar içinden

(HARP BAHARI)

Yatağında kardan bir adam

Yarı bıraktığım sigarayı tamamlar

(ŞUBAT SABAHI)

Gençliğime filan bakmadan,
Derhâl gelebilirsin ölüm;

(HER GECE Mİ BU UYKUSUZLUK?)

Ne başın haberi vardır ayaktan
Ne elin gözden, ne burnun kulaktan
Her biri yabancı bir dil konuşur
Hepsi kendi âleminde sarhoştur

(ANARŞİ)

Bulutlar da hatırlamış olacak ki

(YAĞMUR YAĞIYORDU)

Eriyen karlarla dile geldiği günlerden
Sert kayaları zorlayıp deldiği günlerden
Bayırda koşarak ovada yaşayarak
Her geçtiği araziye şenlendiren ırmak
Yol üstü uğrasaydın bir gün düşüncemize
Dağların selamını götürürken denize.

(IRMAK)

Elveda alışılmış güzel günler elveda;
Sakin bahçenize bizden selam söyleyiniz

(ELVEDA)

Bir kadın göğsü başlarsa konuşmaya

(KADIN GÖĞSÜ)

Akdeniz ne güzel konuşuyor!
Aslan yelesi dalgalarıyla
Hep Barbaros'u yâd etmededir

Dinle bak dağ neler söylemekte;
..
Kuşların sohbeti pek hoş olur;
Gülünç hikâyeler anlatırlar

(ETRAF KONUŞURLARKEN)

Yattın mı yalnızlık

(HATIRASI YETER)

Kapımı çalıp durma ölüm,
....
Bunca yıllık yoldaşımdır bulutlar

(BEN ÖLECEK ADAM DEĞİLİM)

Nereye böyle bulut abla?
Az bekle beraber gidelim
Bende buralı değilimdir

Mahzun durursun ağaç kardeş
Galiba şikâyet rüzgârlardan
Anlaşıldı dert ortağımız

Öyle ne daldın leylak amca
Efkâr mı var akşam akşam
O halde benden sayılırsın

(BİZİMKİLER)

Güngörmüş çamlar altında

(KAVS-I KUZEH)

Bunca yıllık emektar kadehim

(AKŞAMCI)

Uzayan türküleri

Cırcır böceklerinin

(ESMER GÜZELİ YARIM)

Güneşin vefasızdır,

Rüzgarın haşın,

(KIŞ MEVSİMİ)

Dertleşen benim umman ile

(YADİGÂR)

Unutup ağarmayı tanyeri kırk yılda bir

(FELEKTEN BİR GECE)

Hey kahpe felek ne oyunlar ettin

(BİR ŞEY II)

Bahçeleri talan eden bir deli rüzgârdı

(ATATÜRK'Ü DÜŞÜNÜRKEN)

Dallardaki tomurcukları ürperten

(KULAK VER Kİ)

Gündüz ey sızlayan kalp, ağrıyan diş

Ey yaşamaktaki tükenmez tasa

Git sor niçin sana düşman kesilmiş

(GÜNDÜZ)

Güzü duymaya görsün ağaç,
 Artık her günü bir işkence;
 Bir hayale dalar her gece,
 Başında gök ürperen bir taç.
 Göz kırparken ona yıldızlar,
 Baharında sanıp kendini
 Çağırır eski bülbüllerini
 Ağaç pırıl pırıl sayıklar.

(SAYIKLAYAN AĞAÇ)

Susar servileriyle mezarlık
 Susar ve hatırlatır: -bu kırık
 Aynadaki hazin perişanlık

(MEZARLIK)

Sözünde durmadı mavi gökler

...

Akşam yeli nedameti söyler

...

Sudur akar kendi bildiğince

(ÖLÜM İ)

Çekmişken aynalar beni müthiş bir sorguya,

(BİR UYKUSUZLUK GECEİ)

Kabirde böceklere ezberletirim güzelliğini,

(DESEM Kİ)

Otur ki sandalye hatırlasın

Sandalye olduğunu.

Masa da unuttur masalığını,

...

Mezeler de bilmez renklerini, lezzetlerini

(ÇİLİNGİR SOFRASI)

Aşkımı kuşlara sor sevgilim;
Öleceğim günü kuşlar bilir.

(KUŞLAR)

Karlı dağlardır sefere çıkmış,

...

Sahiplerinden memnun evlerin bahçelerinde.

Boy boy insan gölgeleri kımıldar

Güneşi içmiş kaldırımlarda

(BU SABAH HAVA BERRAK)

Kim demiş ki zamanla gül solar?

Bülbül hiç yorulur mu türkünden?

(BİZ NERDEYİZ SEVGİLİM)

Söyleseniz beni onlara kuşlar

(YANLIŞ BİLMESİNLER BENİ)

Düşüncelerimi nura gark eden güneşe sor,

Bu Nisan rüzgârı da şahadet eder,

...

Dünyaya benden selam olsun

(BUGÜN HAVA GÜZEL)

Bir güvercin hüznünde susan geçmiş zamanlar!

(AJANS DİNLERKEN)

Bana doğruyu söyle deniz,

...

Bu güzel, bu yosma topraktan?

...

Ey deniz! Ne demek istersin?

Bırak muamma konuşmayı,

Çıkar ağzındaki baklayı,

(GÜNDÜZ OLSUN)

Gün pencereden bizi gözetler.

...

Affet bizi lamba,

(AFFET BİZİ LAMBA)

Balıklara selâm oldu,

Deniz kızlarına serenat,

Minnet ve şükran güneşe,

Bütün bir yaz,

Edremit körfezinde gölgemiz

(BÜTÜN BİR YAZ)

Vefasız sandığımız turnalar döndü

...

Neler vadetmiyor akar suyun sesi

...

Güneşin batmak istemediği belli

Eteğini havalandırarak esen

Kış boyunca düşündüğüm bahar yeli

(BAHAR YELİ)

Sert konuşmaya başladı aynalar

(PAYDOS)

Dinle çılginca öten bülbülleri

(AŞK!)

Kanı kaynayan suya dar geliyor.

(BAHAR GELİYOR)

Köpeğimle gülüştüğümüz olur.

...

Selamlaşırsız bahçeden bahçeye

Bana kardeşlerimden daha yakındır,

Bir cami avlusunda bahar günü,

Önüne yem serptiğim güvercinler.

(YOLDAŞLAR)

Allahısmarladık kaldırımlar

(BAHAR SARHOŞLUĞU)

Erik ağacı gelin olduğu gün.

Hayranım bu şehrin bacalarına.

İrili ufaklı, hep bir ağızdan,

Nasıl derinden gökyüzüne doğru

Bir türkü söylüyorlar öyle sessiz!

Ne turnalar selam getirir;

(SEVDALI)

Bacalara yuva kurmuş sevdalı leylekler.

Gagalarını takırdatarak perde perde

Ay ışığı devam ettikçe sevişecekler.

(PEYZAJ III)

Güngörmüş, emektar çamlar altında.

(BİR AŞK HATIRASI)

Ne dalarsın öyle güzel daktilo,

(HERKESİN GECESİ)

Eğilmiş üstüne gökyüzü masmavi;

...

Ağaç yaprak verir sır vermez rüzgâra.

(YALNIZLIĞA DAİR)

Gök mavi mavi gülümsüyordu,

(HAYAL ETTİĞİM ŞEY)

Neden böyle düşman görünürsünüz,

Yıllar yılı dost bildiğim aynalar?

(OTUZ BEŞ YAŞ)

Gökyüzü belledik şu ürperen maviliği

(YALAN)

Geldiğinde söyleyin haberi olsun kuşlar

Ant içtim bu yıl da beni aldatırsa bahar

(BAHAR HİKÂYESİ)

Kış sabahları esen dinsiz imansız rüzgar

(KIŞ GECESİ RÜYASI)

Kuşlar haber verdi bana kuşlar

(MÜJDE)

Beraber ağlıyoruz kurtlar, kuşlar

(ON KASIM)

Kurduna kuşuna sor söylesin

(İSTİKLAL MARŞINI DİNLERKEN)

Bir neşedir ağaçlarda

(SABAH DUASI)

Suyun kurusun kanadın kırılsın değirmen

(DEĞİRMEN)

Gelse boynuma dolansa da bahar

Kendi hoş kendi masum sesinizle

Siz söyleyin garipliğimi kuşlar

(GARIPLİK)

Gerçekten başka ne avlanır tembel sularınızda

(YAZ GÜNLERİ)

Baktım ki gökyüzü baştan başa bulut

Unut diyor o güzel günleri unut

Baktım ki deniz her dalgasıyla düşman

Kuşlar av peşinde balıklar pusuda

(AŞK İLE)

2.3. Tecahül-i Arif

Bir olay ya da durumun ne olduğunun bilinmesine rağmen bilinmiyormuş gibi ifade edilmesiyle yapılan sanattır.

Her günüm göğ'e çıkan bir duman helezonu.

Hangi mel'un şeytandır bilsem söndürdü onu

(ESKİ SAADETİNLE)

İnsanlar dalgasına tutulmuş bir gemiyim!

Sağa sola sallanıp, bakın, çırpınıyorum;

Fakat bilmem ki sarhoş onlar mıdır, ben miyim?

(BATAN GEMİ)

Ömrüm; ne diye kondun bu ağacın üstüne?

(GEL ÇADIR KUR)

Sanki karnında fazla yaramazlık mı ettim?

...

Kundakta beşikte de bir zahmetim mi vardı?

(ANNE NE YAPTIN?)

Esiyor tane tane yine beyaz bir rüzgâr.

Söyleyin hangi kuşun kanatları yolundu?

Yine hangi ağaçtan döküldü bu yapraklar?

(KAR VE BEN İ

Güneşsiz ve keleksiz Dicle akarmış meğer.

(KELEKLER)

Gelinlik kızlar gibi körpe ve caziptiler,

Masum bakan gözlere nedense inanırdım;

(GÜNLERİM 1)

Uyanabilir miyiz sanki böyle rüyadan?

(RÜYAMIZ)

Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?

Benim mi Allah'ım bu çizgili yüz?

...

Gökyüzünün başka rengi de varmış!

Geç farkettim taşın sert olduğunu.

Su insanı boğar, ateş yakarmış!

(OTUZ BEŞ YAŞ)

Neden öyle sessiz duruyorsun öyle?

Şarkın mı tükendi dersin, biten günle,

Yoksa gün mü bitti şarkınla beraber?

(AKŞAM VAKTİ)

Nerdesin sevgili gece nerde
 Bu cellat bakışlı gün vaktinde
 Hep tüter durursunuz gözümde

(HER GÜNKÜ ÖZLEYİŞ)

Donmuş kımıldayamayan
 Birer rüzgâr mısınız?

Bencileyin düşünür
 Dalar ağlar mısınız?

Ben sizi var sanırım
 Sahiden var mısınız?

(EŞYA)

Eskiden ne vakit baksam ışıldayan
 O dünya ne oldu, nedir bu karanlık
 Bir kara kedi mi aramızda zaman

(HAVUZ)

Bilmem ne aksettirir yarın benden bu sular
 Ve sanmam geri gelsin bu giden günler ölüm

(OBSESSION)

Orası izin midir?
 Gölgen mi aksin midir?

(DÜŞÜNDÜĞÜM YER)

Ben miyim bu şimdi gülen bu ağlayan saz

(İMRENDİĞİM ŞEY)

Neden sonra farkına varıyorsun

Etrafindaki korkunç ıssızlığın.

Y r olsun, dost olsun, ne arıyorsun,

Adresi belli mi vefasızlığın?

(NEDEN SONRA.)

Kimdi Amerika'yı keşfeden

Ne eder beş kere beş

Güneyden mi kuzeyden mi doğardı güneş

Kaçıncı padişahtı Yavuz

Aylardan Nisan mı yoksa Temmuz

Ne bileyim nereye gider turnalar

Őeftali ne zaman çıkar

(F KR-  SAB T)

Ne hikmettir bu Yarab, ne güzel!

Herhalde yeryüzünde değiliz;

Sahiden biz nerdeyiz sevgilim?

(B Z NERDEY Z SEVG L M)

Artık ne yaşım var ne de adım;

Bilmiyorum kim olduğumu

(ÇOCUKLUK)

Ben mi öylesine sevdalıyım,

Sen mi sahiden bunca dilbersin!

Herhalde sevişmek harika şey;

Kolların boynumdan    lmesin.

(YARIN PAZAR DEĞ L)

Kim ne karıştı ne istedi bizden
Göz mü değdi ne oldu bu sevdaya

(KIRIK KALPLER)

Benim mi, onların mı, atan kimin kalbidir?

(ODAMDA SÜKUT)

Maziyi yada daldığım zaman
Nasıl olur da ölmem ki bazen

(MAZİYİ YÂDA DALDIĞIM ZAMAN)

2.4. Hüsn-i Talil

Olayın asıl sebebi dışında güzel bir sebebe bağlanması sanatıdır.

Yardıma mı koşuyor bu yağmur, esmer yağmur?

(YAĞMUR)

Senin için göğsünü rüyayla çiçekleyen

(YATAK)

Güneşe kavuşabilmek için çocuk,
Gündüzün boş yere çırpınır durur.

(GÜNEŞE ÂŞIK ÇOCUK)

Bazı uykum kaçtığı geceler
Düşünmemek için kötü şeyler
Koşar yıldızları seyrederim

(YILDIZLAR)

Sen yoksun ki, vefasız, sularda ay görünsün

(SEN YOKSUN Kİ)

Yalnızlık dediğin hayatta başlar;
Kabir boyunca devam etmek için

(NEDEN SONRA.)

O yemiş kemal ersin diyedir
Bu olup bitenler; yaşadığımız

Bizim olan bunca haz bunca elem;
Saat çalınca öldüğümüz bir bir;
O yemiş kemale ersin diyedir

(BİR YEMİŞ OLACAK)

İnsan çektim kur'ayı
Olmazlara meylim var

(KUR'A)

Hava güzel diye açsam pencereyi
Sen misin açan? Yağmur yağmaya başlar

(BÖYLE İŞTE)

Kolumun çizdiği kavis
Sarmak için yar belinden
Kavs-i kuzehlerle ikiz

(KAVS-I KUZEH)

Hâlâ dönmediğine göre
Bu seferki seyahatinden
Kabahat yollarda olmalı

(SADRİ ERTEM'İ DÜŞÜNÜRKEN)

Türkü kalmasın diye söylenmedik,
Bendim o yağan kar, asude şenlik

(ŞUBAT GÜNÜ)

Gök masmavi bu sabah,
Güzel şeyler düşünelim diye.

Yemyeşil oluvermiş ağaçlar,
Bulutlara hayretinden.

(BU SABAH HAVA BERRAK)

Bir kastın olacak şüphesiz,
Kış yaz bu sahile çarpmaktan.

(GÜNDÜZ OLSUN)

Soğur sevincinden sürahide su.

(MİSAFİR)

Sanırdım kavsi kuzahlarla ikiz,
İkiz çıkmıştır o Tanrı elinden

(BİR AŞK HATIRASI)

Hangi suya dalıp çıktın ki böyle güzelsin

(KIŞ GECEŚİ RÜYASI)

Rahat bir yer olmalı ki şu tabut
Görmedim girmem diyen yiğit kimse

(HACI BAYRAM CAMİİ)

2.5. Telmih

Şiirde, konu ile ilgili tarihten bir olay ya da kişilerden söz edilmesi sanatıdır.

Hazreti Hüseyin'in Kerbela'sı
Kasvet günler, uykusuz geceler
Yıllardır uzattığım bu tası
Yıllardır boş döndüren çeşmeler

(KERBELA)

Zulmette böcekler eczasını yiyordu

(ÖLMÜŞTÜM)

Ölenle beraber öldüm
Bir buçuk metre boyunda
Elli santim genişliğinde
Bir çukura gömüldüm

(OKŞAMAYA VAKİT KALMADI)

Ellerini koparamadılar
Güneşte kızarmış elma dalından

(ÖLMEK İSTEMEYEN ADAM)

Çölde Mecnun gibi yanmışım ne çıkar

...

Leyla sabrıyla beklesen milyon bahar

(İMKÂNSIZ VUSLAT)

Hep Barbaros'u yâd etmededir

...

Ferhat'ın sevdalı kazmasından

Musa'nın hıçkırığına kadar!

...

Tufan'da Nuh'un salına dair

(ETRAF KONUŞURLARKEN)

Robenson'u düşünmeliyim,

(BEN ÖLECEK ADAM DEĞİLİM)

Doğrudur sen Acem şahısın

Sen Cengiz Han sen de Timurlenk

(DELİLERE SELAM)

Kocaman kılıcını Don Kişot'un

(DEĞİRMEN)

Adem babanın yadigârı

(YADİGÂR)

Kimdi Amerika'yı keşfeden

Ne eder beş kere beş

Güneyden mi kuzeyden mi doğardı güneş

Kaçıncı padişahı Yavuz

Aylardan Nisan mı yoksa Temmuz

(FİKR-İ SABİT)

Sanmayın güller açar,

Bülbül değildir öten;

(HATIRALAR)

Ellerim elma dalında

Adem'le Havva ecdadım

...

Geceler dersin Kerbelâ.

(ALLAH'I ARARKEN)

Hatırla ki mahşer günüdür
Ortalığa düşmüşüm seni arıyorum.

(DESEM Kİ)

Kabilin akıttığı kanmış, durdurulamazmış;

(BİR HARİTAM VARDI BENİM)

Kim demiş ki zamanla gül solar?

Bülbül hiç yorulur mu türküden?

(BİZ NERDEYİZ SEVGİLİM)

Adem'le Havva'dan geldiğim doğru;

Vuruldum bir kere elma dalına

Hâlâ aklımda o Tufan yağmuru;

Şükür çıktığıma Nuh'un salına.

(İNSANOĞLU)

Robenson, akıllı Robenson'um

(ROBENSON)

Yere düşen ekmek parçasını

Öpüp başıma götürdüğüm günler

(BUGÜN CUMA)

Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan

(ABBAS)

Açınca baharın dişi gülleri

Bir başka rüzgar eser bahçelerde

Dinle çılgınca öten bülbülleri

(AŞK)

Mevsimin tam lale zamanı;
Geçtim bir akşam Sâdâbat'tan,
Koltuğumda Nedim divanı.

(NEDİM'E DAİR)

Vefasız çıktın Beşiktaşlım.

(SEVDALI)

Hazret-i Musa olmak kolay değil

...

Anlaşılan çok çekmiş Napolyon

(CAN YOLDAŞI)

Nedim'in gözünden ırak o dilber,

(FERMAN SENİNDİR)

Aşık dediğin, Mecnun misali kör;

Ne bilsin âlemde ne mevsimidir.

(KARA SEVDA)

Mecnun'u, Leylâ'sı vuslatında,

(YALNIZLIĞIMIZ)

Mecnun'um: Şikâyet etmem Leyla' dan;

(ŞİİR)

Dante gibi ortasındayız ömrün.

(OTUZ BEŞ YAŞ)

Bir Mecnun geçti o çöllerden bir de ben

Diş mi çektirmedim âlemde Kerem gibi

Ferhat gibi gürz mü sallamadım dağlara

Ne Leyla yar oldu bana ne Aslı ne Şirin

(YALNIZLIK MACERASI)

Yemen çölünü Sarıkamış'ı

(İSTİKLAL MARŞINI DİNLERKEN)

Orhan gibi vaktinde gitmek varken

(KORKUNÇ GÜZEL)

2.6. Tenasüp

Bir konu üzerinde, aralarında türlü ilgiler bulunan en az iki sözcük, terim veya deyim bir dize ya da beyit içinde, rastgele, sıralama amacı gütmekten kullanmak sanatıdır.

Gam yemezdim, sular, ağaçlar, kuşlar

(SULAR, AĞAÇLAR, KUŞLAR)

Her doğan gün ufkuma yeni bir güneş ekler.

(KELEKLER)

Senden istemiyordum ne tacı ne sarayı

(ANNE NE YAPTIN?)

Gün, yeni doğanıdır,

Kül, sönmüş ocakların.

Kılıç kahramanıdır,

Köpek de sokakların.

...

Ne olursan ol, kadın; şeytan, canavar, baykuş.

(BENİMSİN)

Ramazanda, bayramda, kandil gecelerinde

(MİNARELER)

Saltanat sürmektedir içimde bir hükümdar,

Hırsının pençesinde, şehvetinin esiri;

Etrafını almıştır dalkavuk ve riyakâr;
(ÇÖKÜYORUM)

Burada yalnız biz varız, ne inler ne de cinler
(SARAYIMIZ)

2.7. Mecaz-ı Mürsel

Bir sözü gerçek anlamının dışında benzetme amacı gütmekten kullanmaktır.

Usanç duyan gözlerim bir şeyde karar kıldı,
(KAR VE BEN II)

Yine bu gözlerimdir okşanacak şey arar
(BİR KAPI AÇIP GİTSEM)

İnsan kâinatla her an kucaklaşır
(UZAK BİR İKLİMDE)

Camlarda halka halka dursun
(YAĞMUR YAĞADURSUN)

Çadır kurmuş bir kervan
(DÜŞÜNDÜĞÜM YER)

Mahallede sâri bir sükût
Başlar sarkmış her pencereden
Omuzlarda sallanan tabut
Göğüslerden çıkan her nefes
(GEÇERKEN)

Şenlendirirdi soframızı
(SADRİ ERTEM’İ DÜŞÜNÜRKEN)

Bırak biraz da şad olsun gönüller

(AŞK MASALI)

Aşına sallanan mendillere koştum; yer yer

(BİR UYKUSUZLUK GECESİ)

Ne gurbetlere düşmüşüm!

(BİR DE BAKTIM Kİ ÖLMÜŞÜM)

Hayır sahibi omuzlarda giden tabut.

(BEN AŞK ADAMIYIM)

Aşına çehreler beliriyor

(HASTANEDE ZİYARET GÜNÜ)

Sevdalı kolumun çizdiği kavis

(BİR AŞK HATIRASI)

On sekiz milyonun omzunda giden

(ON KASIM)

Yıllardır her kulakta yer etmiş

...

Ayakta dinleriz bütün çarşı

...

Karalar giymişti Anadolu

(İSTİKLAL MARŞI'NI DİNLERKEN)

Bir yanda Anadolu bir yanda Rumeli'dir.

(MEMLEKET)

2.8. İstiare

2.8.1. Açık İstiare

Benzetme unsurlarından yalnızca benzetilenin kullanılmasıyla yapılan benzetmedir:

Sanki şehrin ruhudur yükselir nur içinde
(MİNARELER)

Gördüm yapraklarımın bir bir döküldüğünü

...

Bir mum gibi erirken bu bitmeyen düğünde?
(YALNIZLIK)

Saltanat sürmektedir içimde bir hükümdar
(ÇÖKÜYORUM)

Gelinlik kızlar gibi körpe ve caziptiler,
(GÜNLERİM İ)

Renkler çekildi işte simsiyah bir saraya
Bir sular hücumudur ansızın hafızaya
Bu, başlayan, belki de biten bir işkencedir.
Kafalar ayna gibi şimdi bir muammaya
Bu, içinden çıkılmaz bir müthiş bilmedir.
(GECE BİR NETİCEDİR)

Her gece karanlıkta karşıma çıkan heykel

...

Başlayacak adem
Bırak... Şarkı bitsin

(OBSESSION)

Yaşamak, bu bahçede

(YAŞAMAK)

Yeşil Bursa'da konuk bir garip kuş

(BİR ŞEY II)

Ey kuş uçurtmayan ejderha?

(KORKTUĞUM ŞEY)

Çoktandır tekneyi aldı sular;

(ÖLÜM I)

Bir kere misafire çıkmış adın;

(MİSAFİR ADAM)

Delikanlı çağımızdaki cevher

...

Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?

...

Bu kaçınıcı bahçe gördüm tarumar?

...

Bir namazlık saltanatın olacak

(OTUZ BEŞ YAŞ)

Kaptırdım kendimi bir kere sele

(BİR GÜZEL)

Sürmesin bu korkulu düş

(DEĞİRMEN)

2.8.2. Kapalı İstiare

Benzetme unsurlarından yalnızca benzeyenin kullanılmasıyla yapılan benzetmedir.

Hiçbir kuşun, üstüne konmadığı bir ağaç;
(BATAN GEMİ)

Yalnızım; havuzu doldurdu karanlık
(HAVUZ)

Nerden nasıl bindim Yarab bu gemiye
Hangi denize çıksam fırtına kopar
(BÖYLE İŞTE)

Bende gönüllerin en kanatlısı
(AŞK MASALI)

Sen gittin, soframız oldu tarumar;
(PERİŞAN SOFRA)

Gitti gelmez bahar yeli;
(SANATKÂRIN ÖLÜMÜ)

Dünya sönmüş başucumda;
(BİR DE BAKTIM Kİ ÖLMÜŞÜM)

Güneşi içmiş kaldırımlarda.
(BU SABAH HAVA BERRAK)

Binip gideceğim en güzel gemi!
(PAYDOS)

Sattı bana çocukluğumu
(ÇOCUKLUK)

Bir gurbet yolculuğu niyetine,
(TESELLİ TARAFI)

Ötede ne var ne yok belli değil;
Kimse bilmiyor nedir karşı kıyı.

Gününün kadrini kıymetini bil;
Balını almadan salınan arıyı.

(MİSAFİR ADAM)

Bir meşaledir pervaneyim ona.

(KARASEVDA)

Yaman çalacak o çalmayası saat yaman

(YALAN)

Suyun kurusun kanadın kırılısın değirmen

Yetişir beni öğüttüğün

(DEĞİRMEN)

Dayandım aşk ile yürüttüm gemiyi

...

Avladım sonunda o civân kekliği

(AŞK İLE)

2.8.3. Yaygın İstiare

Benzetmenin temel öğelerinden yalnız biriyle, çok sayıda benzerlikleri sıralayarak yapılan istiaresidir.

Havada kokusunu duyduğum bir çiçektir

Ahengi kulağımda kalmış eski bir şiir

Unuttuğum mısralar, unuttuğum mısralar

Enginlerde kaybolmuş ufak, şirin bir ada

Bu kirli sahillere uzakta, uzaklarda

Bir ırmak ki ruhumda şırıltılarla akar

Semada ağlayarak seyrettiği bir yıldız
Sanki yabancı bir yüz, elemsiz, ıstıraplı
İçinden sürüldüğüm cennet gibi bir diyar

Annem mi, kardeşim mi, sevgilim mi? Bilmedim
Fakat bir kadındı o, ben yalnız onu sevdim
Yalnız hatırasıdır bana kalan yadigâr

(MAZİM)

Baktım ki musibet gün gelip çatmış
Yolcusunda tayfasında şafak atmış
Ne yelken kâr eder ne kürek ne istim
Dayandım aşk ile yürüttüm gemiyi
Aşk ile koskoca dağları düz ettim
Avladım sonunda o civân kecliği

(AŞK İLE)

Renkler çekildi işte simsiyah bir saraya
Birbirine müsavi artık her şey: Gecedir.
Geldi minarelerle kuyular bir hizaya;
Ya her şey dev gibidir yahut her şey cücedir,
Bir sular hücumudur ansızın hafızaya
Bu, başlayan, belki de biten bir işkencedir.
Kafalar ayna gibi şimdi bir muammaya
Bu, içinden çıkılmaz bir müthiş bilmedir.

Korku bir kokudur ki karışmış bu havaya,
Ve sükût bir çığ gibi büyüyen düşüncedir.
Şimdi her kımıldanış usulca, sessizcedir.
Bir torba tutmuş gibi boşlukta bir el güya

Gülen, ağlayan başlar düştü aynı torbaya,
Gece bir sebep değil belki bir neticedir.

(GECE BİR NETİCEDİR)

Baktım ki musibet gün gelip çatmış
Yolcusunda tayfasında şafak atmış
Ne yelken kâr eder ne kürek ne istim
Dayandım aşk ile yürüttüm gemiyi
Aşk ile koskoca dağları düz ettim
Avladım sonunda o civân kekliği

(AŞK İLE)

2.9. Leff ü Neşr

Genellikle bir beyit içinde birinci dizede en az iki şeyi söyleyip, ikinci dizede bunlarla ilgili benzerlik ve karşılıkları vermektir.

Çölde bir yolcu gibi yalnızlığım içinde
Kavrulup gidiyorum.

Serseri bir rüzgâr gibi hep ganimet peşinde
Savrulup gidiyorum

(GİDİYORUM)

Bir nehir bilirim
Suları asude akar
Gündüzgüneşi aksettiren
Geceyıldızları
Her iki kıyısında bahar
Köprüleri kavs-i kuzehten

(BİR NEHİR BİLİRİM)

2.10. Terdid

Sözü, karşısındakini merakta bırakacak ve ilerisinin ne olacağını sezdirmeden sürdürdükten sonra, beklenmedik çarpıcı bir sonuçla belirtmektir:

Bu konak eski paşalardan birinin,
 Bu arsa bir mebusundur.
 Bir doktorun bu apartman,
 Bu dükkân benim değil...
 Bu çarşıya hükmeden Yahudiler.
 Bereket versin
 Gökyüzünün tapusu yok,
 Herkes bakabilir.
 Bulutlara kimse el koyamaz
 Hayal kurma hürriyeti var.

(BEREKET VERSİN)

Uçtu uçtu leylek uçtu,
 Uçtu uçtu masa uçtu,
 Uçtu uçtu semahat uçtu,
 Uçtu uçtu.....?
 Ne uçtu sanırsınız çocuklar?
 Uçtu uçtu gençliğim uçtu

(UÇTU UÇTU)

Kimi insan derbeder,
 Ömrünü heba edip gider.
 Kimisi maişet derdine düşmüş,
 Rahattan bîhaber.
 Olmayacak işler peşinde,
 Kimisi taban teper.

Kimisi dul, kimisi öksüzdür,
 Alinyazısı kahreder.
 Aklından zoru var kiminin;
 Merhamet ister,
 Ben sevda çekerim,

Hepsinden beter.

(HEPSİNDEN BETER)

İşte Birsen, o cilveli kız;
Saçları yüzüne dökülen,
Göz göze geldik, a Mübeccel!
Güldü, meğersem Semiha'ymış!
Konuşunca tanıdım, Türkan!
Oturdu, baktım, Nazmiye'dir.
Müjgan oluvermiş öperken;
Soyundu, gördüm ki o değil.
Sahiden sen kimsin güzelim?

(ŞAŞIRTMACA)

İşte en yaman çağımda ben yirmi yaşımda

(KIŞ GECESİ RÜYASI)

2.11. Tedric

“Tedric” sözcük anlamıyla “derecelendirme” demektir. Edebiyatta ise bir düşünceyi derece derece yükselten veya indiren bir düzen içinde sıralamaya tedric denir.

Her şeyden her insandan, bütün dünyadan ırak

(SARAYIMIZ)

Duvarlar, geceler ve yıllar aşarak

(BİR ÖLÜNÜN RÜYASI)

2.12. Tenviye

Birden çok gerçek anlamı olan bir sözü herkesçe bilinen (yakın)anlamında değil de uzak anlamını kastederek kullanmaya denir.

Bahar: mevsim adı

Bahar: sevgili adı

Ne bahardır çıkagelir
 Bu yolun dönemecinden
 Bahar bile başka gelir
 Eski baharlar içinden

(HARP BAHARI)

2.13. Akis

Bir cümle ya da dize içindeki sözleri ters çevirerek söylemeye akis denir.
 Biz o kadar sarhoşuz, o kadar sarhoşuz biz!

(RÜYAMIZ)

Şarkın mı tükendi dersin, biten günle,
 Yoksa gün mü bitti şarkınla beraber?

(AKŞAM VAKTİ)

Yok kurtuluş elimden, elimden yok kurtuluş!

(BENİMSİN)

2.14. Dolaylama

Bir kelime ile anlatılabilecek bir kavramı, birden fazla kelime ile anlatmaya “dolaylama” denir.

Gözler o duyan delikler

(UYKU)

Vatan hizmetinde seferber

(KITADAN MEKTUP)

Can yoldaşı olmadı mı n'eylersin

(CAN YOLDAŞI)

Amerikan bezi üç buçuk arşın

Gerisini umma

(KİM KİME DUM DUMA)

2.15. İrsal-i Mesel

Dizelerde bir atasözü ya da deyim kullanma, açıklama sanatıdır

Ben geliyorum demez ki ölüm

(ÖLÜM TEHLİKESİ)

Dağ dağa kavuşmaz,

İnsan insana kavuşur!

(TESELLİ TARAFI)

Görünen köy kılavuz istemez

(UTANÇ)

Hemen Allah cümlemizin yardımcısı olsun

(MEMLEKET)

SONUÇ

Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin önemli isimlerinden biri olan Cahit Sıtkı Tarancı, kendisine has şiir dili ve dünyası ile edebiyat tarihimizde mühim bir yer işgal eder. O şiire büyük bir şevkle sarılmış, şiir yazmaya başladığı lise yıllarından ölümüne kadar “şair” vasfına sadık kalmıştır. Şair dostu Ziya Osman Saba’ya yazdığı bir mektubunda, “şiir kıskanç bir sevgilidir. Onun üstüne gül koklanmaz, yar sevilmez” (Tarancı; 1957, s.130) der.

Cahit Sıtkı Tarancı ve onun şiirleri ile ilgili yapılan çalışmalar çoğunlukla şairin şiirlerinde işlediği temalar üzerine yoğunlaşmıştır. Biz de bu çalışmamızda, şairin şiirlerindeki temaları işlerken kullandığı sözcüklere ve bunlardan yola çıkarak üslubuna dikkat çekmeye çalıştık. Kelimelerin kullanım sıklığını tespit ederek, şairin hayata bakışını; nesneleri, kavramları, dünyayı algılayışını sergilemeye çalıştık.

Cahit Sıtkı’nın şiirlerinde 13 kavramın 2105 defa kullanıldığını görüyoruz ; kullandığı kavramları şu şekilde tablo üzerinde gösterebiliriz:

KELİME	FREKANSI	YÜZDESİ	SIRASI
Din ile İlgili Kavramlar	55	%2,61	10
Duygu ile İlgili Kavramlar	298	%14,15	2
Hayal ile İlgili Kavramlar	44	%2,08	11
Hayvanlar ile İlgili Kavramlar	137	%6,50	7
Masal ile ilgili kavramlar	24	%1,13	13
Ölüm ile İlgili Kavramlar	100	%4,74	9
Renkler ile İlgili Kavramlar	153	%7,26	6
Ses ile ilgili Kavramlar	238	%11,30	5
Tabiat ile İlgili Kavramlar	356	%16,90	1
Vatan ile İlgili Kavramlar	28	%1,32	12
Vücut (Organ) ile İlgili Kavramlar	130	%6,17	8
Yer ile İlgili Kavramlar	281	%13,34	3
Zaman ile İlgili Kavramlar	262	%12,45	4

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde 2001 adet *isim* kullandığını tespit ettik. Şairin kullandığı sözcüklerin % 32.38'ini isimler oluşturmaktadır.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde kullandığı isimlerin sayısı, *özel isimler* (154) de dâhil olmak üzere toplam 2155'tir. Bunların 1659'u (%76.98) *somut*; 342'si (%15.87) *soyuttur*.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde *sıfatlar* kullanım sıklığı bakımından dördüncü sırada yer alırlar ve frekansları 1003'tür. Sıfatların toplam kelime sayısına oranı %16.23'tür.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde zamirlerin toplam frekansı 594'tür ve sıklık derecesi %8.35'tir.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde toplam 1048 zarf tespit ettik. *Zarflar* kelime çeşitleri içinde sıklık bakımından üçüncü sırada yer alırlar. Zarf olan kelimelerin toplam kelime sayısına oranı % 16.96'dır. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde tespit ettiğimiz durum zarflarının sayısı 425'tir. Bunlar, zarfların %40.55'ini oluşturur. Belirlenen 376 adet zaman zarfı, zarfların % 35.87'sini oluşturur. Miktar zarflarının frekansı 127'dir ve zarf çeşitleri içinde oranı %12.11'dir. Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde soru zarflarının sıklığı 64 ve sıklık oranı %6.10'dur. 56 adet yer-yön zarfı kullanılmıştır. Sıklık oranı % 5.34'dür. En az kullanılmış olan zarf çeşididir.

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde 1611 *fiil* tespit ettik. Fiillerin toplam kelime sayısına oranı %26.07'dir. Kelime türleri içinde kullanım sıklığı bakımından ikinci sırada yer alırlar.

Cahit Sıtkı'nın incelediğimiz şiirlerinde 5 kelime türünün 6257 defa kullanıldığını görüyoruz. Sonucu şu şekilde tablo üzerinde gösterebiliriz:

KELİME	FREKANSI	YÜZDESİ	SIRASI
Fiiller	1611	%26,07	2
İsimler	2001	%32,38	1
Sıfatlar	1003	%16,23	4
Zamirler	594	%8,36	5
Zarflar	1048	%16,96	3

Yukarıdaki bilgiler ışığında 5 zarf çeşidinin 1048 defa kullanıldığını görüyoruz. Zarfların tablo üzerindeki gösterimi de şu şekildedir:

NU	KELİME	FREKANSI	YÜZDESİ
1	Durum zarfları	425	%40,55
2	Zaman zarfları	376	%35,87
3	Miktar zarfları	127	%12,11
4	Soru zarfları	64	%6,13
5	Yer-yön zarfları	56	%5,34

Cahit Sıtkı'nın şiirlerinde kullandığı *isim tamlamalarının* sayısı 675; sıfat tamlamalarının sayısı 1003'tür.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise şairin sık kullandığı teşbih, açık istiare, kapalı istiare, mecaz-ı mürsel ve hüsn-i ta'lil sanatlarından örneklere yer verdik. Bu da şairin kaleminin gücünün bir başka işaretidir. Şiirlerinde kullandığı 15 edebî sanatın 326 defa kullanıldığını görüyoruz. Örneklerden hareketle sanatların kullanımını şu şekilde tablo üzerinde gösterebiliriz (frekans başlığı altında sanatların geçtiği şiir sayısı kastedilmiştir):

KELİME	FREKANS	YÜZDESİ	SIRASI
Akis	3	%0,92	11
Dolaylama	4	%1,22	10
Hüsn-i Talil	18	%5,52	6
İrsal-i Mesel	4	%1,22	10
İstiare	30	%9,20	4
Leff-ü Neşr	3	%0,92	11
Mecaz-ı Mürsel	16	%4,90	7
Tecahül-i Arif	24	%7,36	5
tedric	2	%0,61	12
Telmih	32	%9,81	3
Tenasüp	7	%2,14	8
Terdid	5	%1,53	9
teşbih	89	%27,30	1
Teşhis ve İntak	88	%26,99	2
tevriye	1	%0,30	13

Cahit Sıtkı, dil anlayışını, “Konuşma dilinden ayrı bir şiir dili benim şiir anlayışıma göre olmaz.” sözleriyle belirtir.(ÖnerToy 2006: 145-150.)

Sevgi, serzeniş, pişmanlık, çaresizlik gibi türlü duyguların aktarımına vasıta olabilen *soru*; hassas mizaçlı, daha çok bireysel duygulanışları işleyen, hayat yükü, yalnızlık ve ölüm karşısındaki yakınmaları yer yer çılgınlığa dönüşen Cahit Sıtkı için de en uygun anlatım yollarındandır. Bunu Fevzi Karademir’in “Bir Dil ve Üslup Bileşeni Olarak Cahit Sıtkı’nın Şiirlerinde Soru” (Karademir 2010: 401-433) adlı çalışmasında da görüyoruz. Cahit Sıtkı’nın şiirlerinde kullanılan 448 soru kavramının 334 (% 74,55)ü soru sözcüklerinden, 113 (% 25,22)ü soru ekinden oluşmaktadır.

Soru sözcüklerinin kullanım sıklıkları, en çoktan en aza doğru şöyledir: ne ve ne’li sözcükler (265), hangi (26), kim (25), ya (8), hani (5), kaç(ıncı/ta) (5).

Soru sözcükleri 178, soru eki 101 yerde soru anlamıyla kullanılmıştır. 156’sı soru sözcüğü, 12’si soru eki olmak üzere toplam 168 ise kısmen veya bütünüyle soru anlamı dışında, kalıp söz olarak veya pekiştirme zarfı, zaman zarfı, belirsizlik zamiri, belirtme sıfatı gibi türlü işlevlerde kullanılmıştır. Bunlardan kalıp sözler, pekiştirme zarfları ve çokluk ifade eden belirsizlik zamirleri, kullanım sıklıkları açısından öne çıkmaktadır. Kalıp sözlerin sıklıkla kullanımı, önemli ölçüde şairin konuşma dilini yeğleyen dil anlayışına; pekiştirme zarflarının ve çokluk ifade eden belirsizlik zamirlerinin sıklıkla kullanımı ise daha çok şairin, sözlerinin duygu değerini artırma çabasına yorumlanabilir.

Şiirlerini 40’lı yıllarda yazıp yayımlamasına karşın, o yıllarda egemen olan toplumcu gerçekçi şairlerin dışında kalan Cahit Sıtkı, şiirlerinde ölümle birlikte yaşama sevincini de işleyerek kendi çizgisinde kalmış, kendisinden sonra gelenleri etkilemiş bir şairimizdir.

Şiirlerinde günlük konuşma dilinin ağırlıkta olduğunu görürüz. Halkın anladığı dille yazmayı tercih eden Cahit Sıtkı, kelime seçiminde kendi kişiliği ve psikolojisini de kullanır.

KAYNAKÇA

- AKIN, Hüsrev, Erzincan Üniversitesi, Türk Dili Okutmanı, **husrevakin@yahoo.com**
- AKSAN, Doğan (1999), **Şiir Dili ve Türk Şiir Dili**, Engin Yayınları, Ankara.
- AKSAN, Doğan (1999), **Anlam Bilimi ve Türk Anlam Bilimi**, TDK Yayınları, Ankara.
- AKSOY, Ö.Asım (1988), **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II**, İnkılâp Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- BEYSANOĞLU, Şevket (2000), **Cahit Sıtkı Tarancı**, Diyarbakır'ı Tanıtma ve Turizm Derneği Yayınları, Ankara.
- BEZİRCİ, Asım (1997), **Cahit Sıtkı Tarancı, Otuz Beş Yaş, Bütün Şiirleri**, Can Yayınları, İstanbul.
- BURAN, Ahmet (1992), Yunus'ta Hayvan Adları ve Fonksiyonları, **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, S.80, s.167-194.
- DİLÇİN, Cem (1999), **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- ELMAS, Nazım (2010), “Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir Estetiğinde Karşıtlık ve Karşılaştırma Tekniği”, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, Cilt 10, Sayı 1, Sayfa35–48, İzmir.
- ENGİNÜN, İnci (2001), “Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiir ve Hikâyeleri Arasındaki Benzerlik”, **Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları**, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- ERCİLASUN, Bilge (1997), “Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirleri Üzerinde Bir Araştırma”, **Yeni Türk Edebiyatı Üzerine İncelemeler-1**, Akçağ Yayınları, Ankara,
- ERONAT, Kamuran (2005), “Cahit Sıtkı Tarancı'da Düş ve Gerçek Çatışması”, **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 5, s.47-53, Diyarbakır.
- ERONAT, Kamuran, (2007) “**Cahit Sıtkı Tarancı Hayatı ve Sanatı**”, **Ölümünün 50. Yılında Cahit Sıtkı Tarancı**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 25–37.
- ERUZ, Feride Gül (2006), “Yahya Kemal Beyatlı'nın Şiirlerinde Kelime Dünyası”, **Master Tezi**, Ankara.

- GÖÇGÜN, Önder, (2007), “**Cahit Sıtkı Tarancı’nın Yeni Türk Şiirindeki Yeri**”, **Ölümünün 50. Yılında Cahit Sıtkı Tarancı**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, s. 1–7.
- KAPLAN, Mehmet (1985), “Cahit Sıtkı Tarancı’nın şiirlerinde Ölüm Korkusu ve Yaşama Sevinci”, **Türk Dili**, 408: 442–448.
- KAPLAN, Mehmet (1994), **Şiir Tahlilleri 2**, Dergâh Yayınevi, İstanbul.
- KARADEMİR, Fevzi (2009), “-ma Olumsuzluk Biçimbiriminin “Kip”le İlgisi ve Olumsuz Fiil Çekimlerinin Adlandırılması Sorunu”, **TurkishStudies**, 4/3: 1343-1374.
- KARADEMİR, Fevzi (2010), “Bir Dil ve Üslup Bileşeni Olarak Cahit Sıtkı’nın Şiirlerinde Soru”, **TurkishStudies**, s.401–433.
- KORKMAZ, Ramazan (2002), **İkaros’un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep (2007). **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, Türk Dil Kurumu, Ankara.
- KÖKSAL, M. Fatih (1998). “Belâgat Kitaplarında iki Sanat: Tecâhül-i Ârif-İstifhâm”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, 7: 83–97.
- ONAY, A. Talat (2000), **Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı**, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÖGEL, Bahattin (2010), **Türk Mitolojisi**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- ÖKSÜZ, Elif (2009), “Türk Şiirinde Zaman Algısına Dönük Bir Okuma Denemesi”, **TurkishStudies**, 4/8, s. 1914–1926.
- ÖNER, Mustafa (1998), “Türkçede Soru ve Belirsizlik”, **Türk Dili**, 557: 401–411.
- ÖNERLİ, Selahattin (1976), **Cahit Sıtkı Tarancı’nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri**, Ankara.
- ÖNERTOY, Olcay (2006), "Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiir Anlayışı", **Littera Edebiyat Yazıları**, 18: 145–150.
- ÖZCAN, Tarık (2011), “Cahit Sıtkı Tarancı’nın ‘Korktuğum Şey’ Adlı Şiirindeki Trajik Vizyon”, **TurkishStudies**, 6/1, s. 507–511.
- ÖZEK, Fatih (2001), “Cahit Sıtkı Tarancı’nın ‘Ölümden Sonra’ Adlı Şiirinin Dilbilimsel Açından İncelenmesi”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 11, S.2, s.147–164, Elazığ.

- RİFAT, Mehmet (2005), **XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- SAĞLIK, Şaban (2003), **Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme**, Hece Yayınları, İstanbul.
- SOYSAL, M. Orhan (1992), **Edebî Sanatlar ve Tanınması**, MEB Yayınları, İstanbul.
- TARANCI, Cahit Sıtkı (1997), **Otuz Beş Yaş Bütün Şiirler**, Derleyen, Asım Bezirci, Can Yayınları, İstanbul.
- TARANCI, Cahit Sıtkı (1956), “Şiir Üzerine Düşünceler”, **Varlık**, S. 442, 15 Aralık, s. 7.
- TARANCI, Cahit Sıtkı (2002), **Otuz Beş Yaş**, (Haz. Asım Bezirci), İstanbul, Can Yayınları.
- TARANCI, Cahit Sıtkı (1957) **Ziya'ya Mektuplar**, İstanbul s.130
- TARANCI, Cahit Sıtkı (1989) **Evime ve Nihal'e Mektuplar**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 31
- TİKEN, Servet (2009), “Cahit Sıtkı Tarancı”nın Şiirlerindeki “Ayna İmgisine Psikanalitik Bir Yaklaşım”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, 41: 47–60.
- TÖRENEK, Mehmet (2005), “Yol ve Yolculuk Benzetmeleri Bağlamında Şiirimizde Ölüm”, **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı 28, s.129–143, Erzurum.
- TURAL, Secaattin (2003), **Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Din Duygusu**, İstanbul, Kitabevi.
- Türkçe Sözlük** (2009), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- UYGUNER, Muzaffer (1958), Tarancı'nın Şiiri Üzerine Düşünceler, **Varlık**, S.492, s.11–15, Aralık.
- UYGUNER, Muzaffer (1992), **Cahit Sıtkı Tarancı (Yaşamı-Sanatı-Yapıtlarından Seçmeler)**, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- YELOK, Veli Savaş (2008), “Erkin Vahidov'un Kelime Dünyasına Bir Bakış”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S.1/3, s.442-470.
- Yazım Kılavuzu** (2009), TDK Yay., Ankara.
- <http://tdkterim.gov.tr/atasoz>
- <http://tdkterim.gov.tr/bts>

ÖZ GEÇMİŞ

Nezihat Türken 1980 yılında Elazığ'ın Palu ilçesinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini Elazığ'da tamamladıktan sonra 2000 yılında Elazığ Fırat Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandı. Daha sonra formasyon eğitimi için yine aynı üniversitede tezsiz yüksek lisansını tamamladı. Okulu bitirdikten sonra 2 yıl Milli Eğitim bünyesinde, bir yıl da özel bir dershanede çalıştıktan sonra şahsi sebeplerden dolayı çalışmaya ara vermiştir. 2010 yılında Fırat Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalında yüksek lisans eğitimi almaya başlamıştır. Nezihat Türken evli ve bir çocuk annesidir.